This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

AH 5J7T 1

Harvard Depository
Brittle Book

Digitized by Google

ANDOVER-HARVARD THEOLOGICAL LIBRARY
MDCCCCX
CAMBRIDGE, MASSACHUSETTS

Digitized by Google

ANDOVER-HARVARD THEOLOGICAL LIBRARY
HARVARD DIVINITY SCHOOL

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

THE
TARGUM TO CANTICLES
ACCORDING TO SIX YEMEN MSS.

COMPARED WITH THE 'TEXTUS RECEPTUS'
AS CONTAINED IN
DE LAGARDE'S 'HAGIOGRAPHA CHALDAICE'

BY

RAPHAEL HAI MELAMED, PH.D.

A THESIS SUBMITTED
IN PARTIAL FULFILMENT OF THE REQUIREMENTS FOR THE
DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY IN THE DROPSIE
COLLEGE FOR HEBREW AND COGNATE LEARNING

PHILADELPHIA
1921

Digitized by Google

ANDOVER-HARVARD
THEOLOGICAL LIBRARY
CAMBRIDGE, MASS.
A 75,344
Nov. 24'30

TO

REVEREND DOCTOR

H. PEREIRA MENDES

IN GRATITUDE

Digitized by Google

456.3
Melamed

TABLE OF CONTENTS

PART I

INTRODUCTION.

PAGE.

Origin of the Targum; Targum Onkelos; Jerusalem Targum I; Jerusalem Targum II and III; Targum to the Prophets; Targum to the Hagiographa; Jerusalem Targum to the Prophets and the Hagiographa; Systems of Vocalization; Yemen Texts Published; Lagarde's Text of the Targum to Canticles; Yemen Texts of the Targum to Canticles 1

CHAPTER I.

Textual Variants of L(agarde): Independent Readings, Fuller Readings, Explicit Readings, Order, Verbs, Suffixes, Number; Grammatical Variants: Orthography of L, Phonetics, Morphology, Syntax; Errors: Lexical, Grammatical 17

CHAPTER II.

Textual Variants of AB; Grammatical Variants; Errors, &c. 35

CHAPTER III.

Textual Variants of C; Grammatical Variants; Errors, &c. . 40

CHAPTER IV.

Textual Variants of D; Grammatical Variants; Errors, &c. . 47

CHAPTER V.

Textual Variants of EF; Grammatical Variants; Errors, &c. 52

PART II

TEXT AND VARIANTS.

Chapter I 57
Chapter II. 68
Chapter III 77
Chapter IV 83
Chapter V 90
Chapter VI 98
Chapter VII 103
Chapter VIII 110

Digitized by Google

MANUSCRIPTS USED.

A = British Museum Or. 1302.
B = Oxford Opp. Add. 2333.
C = Jewish Theological Seminary of America; Mayer Sulzberger Collection.
D = Jewish Theological Seminary of America; Mayer Sulzberger Collection.
E = British Museum Or. 2375.
F = British Museum Or. 1476.

Digitized by Google

THE TARGUM TO CANTICLES ACCORDING TO SIX YEMEN MSS. COMPARED WITH THE 'TEXTUS RECEPTUS'
(Ed. de Lagarde)

INTRODUCTION.

1. The Targum, in its stage of oral transmission antedates the destruction of the second Temple,[1] but it was not until the third or fourth century that some of the books were committed to writing,[2] and certain versions received the sanction of the Synagogue. The time and place of the final redaction of the various versions in the several parts or books of the Scriptures, and their relation to one another, are still mooted questions. This much is certain, that the texts as we have them to-day, bear in

[1] Cf. Meg. 3 a, where tradition ascribes the origin of the institution of oral translation of the Scriptures into Aramaic, to Ezra. Cf. also Ned. 37 b, Jer. Meg. 74 d, Gen. R. 36, Sanhed. 21 b.

[2] The earliest official written Targum may probably be traced to Babylon, where the Onkelos T. was the first to receive the authority of the Rabbis. This Targum must have been written about the third century, since its Masorah dates from about this time. Cf. Bacher, *JE.*, XI, 58; A. Berliner, *Die Masorah zum Targum Onkelos*, Leipzig, 1877; S. Landauer, *Die Massorah zum Onkelos*, Amsterdam, 1896. There are, however, traces of a written Targum earlier than that, although not officially sanctioned. In the time of Gamaliel I, a Targum to the book of Job was brought to him, which he ordered to be withdrawn from circulation. This same Targum made its reappearance in the time of Gamaliel II. Cf. Shabbat 115 a, Tosephta Shabbat XIV, Jer. Shabbat 15 c, Maseket Soferim V, 15; see also Grätz, *MGWJ.*, 1877, 87, who maintains this to have been a Greek translation. Further, the statement made in the Mishnah, Yad. IV, 5 refers no doubt also to a written Targum.

Digitized by Google

their content the impress of successive ages and traces of varying linguistic influences.

2. The official Targum on the Torah, called by the name of Onkelos,[3] is Palestinian in origin and dialect,[4] but its final redaction and authorization took place in Babylon about the third century,[5] where, as some believe, its vocabulary and grammar were slightly influenced.[6]

3. Parallel to the Onkelos, is the unofficial Jerusalem Targum I,[7] of a mixed Palestinian and Babylonian

[3] This name, which is based on the passage in Meg. 3 a, arose in the post-Talmudic period, through confusion of the Aramaic translation of Scriptures with the Greek version of Aquila. Cf. *PRE.*[3], III, 106; *JE.*, XII, 58; Buhl, *Kanon und Text*, 1891, p. 173.

[4] Cf. Nöldeke, *Mandäische Grammatik*, p. 108; F. Rosenthal, *Beth Talmud*, II and III; Berliner, *Targum Onkelos*, p. 107. See also F. Hommel, *Theol. Littbl.*, 1902, col. 206, who maintains it to be a product of Babylon.

[5] According to Berliner, Onkelos was compiled by the second century; Volck, however, places it in the fourth century, at the earliest. Cf. Berliner, *Targum Onkelos, passim*; *PRE.*[3], III, 106.

[6] Nöldeke, *Die semitischen Sprachen*, 1887, p. 32; *Die alttest. Lit.*, 1868, p. 257; *Mandäische Grammatik*, p. xxvii; Dalman, *Aram. Gram.*, p. 13; Bacher, *JE.*, XII, p. 59.

[7] This Targum is now known generally as Jerusalem Targum I. It also bears the name of 'Pseudo-Jonathan'. It was not universally known during the early Middle Ages, the following apparently being the only ones who knew of its existence: Sar Shalom Gaon (*Sefer Sha'are Teshubah*, 1858, 29 c), Hai Gaon (Harkavy, *Teshubot hageonim*, 124 f., 6 f., Berliner, *Targum Onkelos*, II, 173 ff.; *RÉJ.*, XLII, 235). Citations from it are to be found in the Aruch (cf. Dalman, *Gram.*, 29 and 30), while Judah ben Barzillai and R. Meir of Rothenberg also speak of it (cf. Dalman, *ibid.*, and Bacher, *JE.*, XII, 60). After the fourteenth century, this Targum was erroneously called Targum Jonathan, Menahem Recanati being the first to ascribe it to Jonathan ben Uzziel (cf. *JE.*, XII, 60). This mistake arose no doubt from a wrong analysis of the abbreviation ת"י (=תרגום ירושלמי). Cf. also the Zohar (I, 89 a) which contains the statement that 'Onkelos translated the Torah, and Jonathan the *Mikra*'; it is most probable that 'Mikra' here means the Prophets (Bacher, *l.c.*; *RÉJ.*, XXII, 46), but that it was misinterpreted to mean the entire Bible, and hence the Pentateuch also (cf. Ginsburger 'Pseudo-Jonathan', p. vii). Cf. also Zunz, *Gott. Vor.*, 80 ff.;

Digitized by Google

dialect,[8] the nucleus of which originated in Palestine, probably earlier than the Christian era,[9] but whose final redaction did not occur before the seventh century.[10]

4. Linguistically very similar to Jerusalem Targum I, are two other Targumin on the Torah, the fragmentary Jerusalem Targum II,[11] and the Jerusalem Targum III in glosses.[12]

Dalman, *l. c.* We have the evidence of Azariah dei Rossi (*Meor Enayim*, ed. Wilna, p. 127) that he saw two manuscripts of a Targum on the Pentateuch that agreed in every detail, named respectively 'Targum Jonathan ben Uzziel' and 'Targum Jerushalmi'. The *editio princeps* (Venice, 1591) of this Targum was printed from the first mentioned manuscript, which bore the wrong title and perpetuated the wrong name.

[8] Cf. Dalman, *Gramm.*, p. 32. There is evidence, likewise, that the Targum Onkelos exercised some influence over it.

[9] Diverse opinions prevail among scholars as to the age of this nucleus. On the one hand it is claimed that there are elements antedating the Christian era and representing a Palestinian recension independent of the original of Onkelos. Cf. Nöldeke, *Die alt. Lit.*, p. 256; F. Buhl, *Kanon und Text*, p. 181; M. Ginsburger, *Jüd. Monatsschrift*, XLI, p. 349, note 2; Schürer, *Geschichte des jüd. Volkes*, I, p. 150; Bacher, *JE.*, XII, 61; E. König, *Einleitung in das AT.*, 1893, p. 100; Bacher, *ZDMG.*, XXVIII, 59 f. On the other hand, it is maintained that these elements are to be traced back to the original source of Onkelos, which was the parent of both, and furthermore, that the redactor of the Jerusalem Targum, while he used a recension of Onkelos current in Palestine, did not have access to a version of this Targum specific to Palestine. Cf. Dalman, *l. c.*, and *Worte Jesu*, I, 68 f.; Bassfreund, *Jüd. Monatsschrift*, XLIV, 481 ff.; *ibid.*, *Das Fragmenten-Targum zum Pentateuch*, Breslau, 1896; Lerner, *Anlage und Quellen des Ber. R.*, 64.

[10] The Christian and Muhammedan religions are mentioned several times, and also the names of a wife and daughter of Muhammed. An African manuscript mentions the fall of Constantinople, 1453, but this must be an addition by a later scribe. Cf. Dalman, Bacher, &c.

[11] Dalman, *Gramm.*, p. 33; cf. Bassfreund, *Das Fragmenten-Targum zum Pentateuch, sein Ursprung und Charakter und sein Verhältniss zu den anderen pentateuchischen Targumim*, Breslau, 1896; Ginsburger, *Pseudo-Jonathan*, 1903.

[12] Dalman, *Gramm.*, p. 29. These glosses bear the superscriptions,

Digitized by Google

5. Corresponding closely in vocabulary and grammar to the Onkelos Targum,[13] is the Targum to the Prophets, which received official sanction only in Babylon, where its final redaction occurred in the fifth century.[14]

6. An official Targum to the Hagiographa never existed, but there are Targumic versions to most of the books,[15] which are independent in origin and character. In content,

תוספתא, נוסחא אחרינא, and ת' ירושלמי. These have been published in early editions of the Pentateuch (Lisbon, 1491; Salonica, 1520; Constantinople, 1546; Venice, 1591. Passages parallel to Exod. 13. 17 and 14. 21 are also found in the *Maḥzor Vitry*, 167, 305 ff.) and more recently by Ginsburger from manuscript sources (M. Ginsburger, *Das Fragmenten-Targum*, 1899, pp. 71–74; J. Bassfreund, *Das Fragmenten-Targum zum Pentateuch*, 1896, pp. 40–44 (reprints from the earlier editions); cf. further, H. Seligsohn, *De duabus Hierosolymitanis Pentateuchi Paraphrasibus*, I, 1858, p. 37 ff.; Perles, *Jüd. Monatsschrift*, 1876, p. 368 f.; A. Epstein, *RÉJ.*, XXX, pp. 44–51).

[13] Dalman, *Gramm.*, p. 16. This Targum was traced back by tradition to be the work of Jonathan ben Uzziel (Megillah 3 a). Luzzatto identifies this Jonathan with Theodotion, as Onkelos is identified with Aquila. As early as the time of the Babylonian Amora, Joseph bar R. Ḥiyya, it was generally accepted, and quoted with great frequency in the Academies (cf. Bacher, *Ag. Bab. Amor.*, p. 103). Hai Gaon apparently considered R. Joseph to be its author, but he was probably its earliest redactor (cf. *Aruch*, II, 293 a, 308 a). Cornill views this Targum as of greater antiquity than that of Onkelos, since it is more paraphrastic in character and free from anti-Christian polemics (Cornill, *Einleitung in das AT.*, 1893, p. 308). But this view is untenable since these qualities issue from the nature of the prophetic books which are more didactic than the Pentateuch, and from the total absence of anti-Christian polemics in the Babylonian schools (cf. Dalman, *l. c.*).

[14] It seems probably certain that the redactor of this Targum had before him the Targum Onkelos (cf. the translations in Judges 5. 26 with Deut. 22. 5; 2 Kings 14. 6 with Deut. 14. 6; Jer. 48. 45, 46 with Num. 21. 25, 29); but opinion is divided as to whether the redaction is the product of one hand. There are numerous parallel translations and obviously later interpolations to be found (cf. Eichhorn, *Einleitung*, I, sec. 217; Berthold, *Einleitung*, II, p. 580).

[15] There is naturally no Targum to Ezra, Daniel, and Nehemiah.

Digitized by Google

they vary from strict literalness to amplified Midrash, manifested on the one hand in the Targum to Proverbs,[16] and on the other, in the Targum to the Five Scrolls.[17] Linguistically, they are composite in character [18] and their sources likewise are a mixture of very ancient material combined with later matter drawn from Palestinian and Babylonian literary compilations.[19] Their redaction took place sometime between the fifth and eighth centuries. The Targum to Canticles, which is here published, was probably written in the latter period, there being traces of Arabic influences.

7. Finally, a Jerusalem Targum to the Prophets and Hagiographa also seems to have existed at some time,

[16] This Targum agrees in major part with the Peshitta version, with which it probably shares a common source, cf. Nöldeke, in *Merx's Archiv*, II, 246 ff.; Baumgartner, *Étude critique sur l'état du texte du livre des Proverbes*, Leipzig, 1890, 267 ff.; Geiger, *Nachgelassene Schriften*, IV, 112.

[17] It is interesting to note that there are three Targumim (cf. *Catal. Codd. MSS. Bibl. Bodl.*, I, p. 432; Eichhorn, p. 437) on the Book of Esther and that the Targum to this book is the only one of the Hagiographa books which is recognized by the Halakah, cf. Masek, Soferim, XII, 6. Some believe that Targum II on Esther is a Palestinian parallel to the first. Cf. Merx, *Chrest. Targ.*, ix; Bacher, *JE.*, XII; Dalman, *l. c.*

[18] Psalms, Job, and Chronicles are linguistically similar to the Jerusalem Targum to the Pentateuch, that is, they are of a mixed character and were produced about the same time. Cf. Bacher, *Jüd. Monatsschrift*, XX, 208; XXI, 408, who seeks to make these Palestinian in origin and of about the fourth or fifth century; see also Baethgen, *Jahrb. f. Prot. Theol.*, VIII, 447, 455 ff. Rosenberg and Kohler show that the ground-work of the Targum on Chronicles is as early as the fourth century, although its redaction did not take place until the eighth century; cf *Geiger's Zeitsch.*, VIII, 72 f., 135 f., 263 f. It is interesting to note that Jerusalem Targum I and II are quoted in this Targum; cf. *PRE.*[3], III, p. 110.

[19] Dalman, p. 35. Cf. 5. 14, where the names of the precious stones in the breast-plate of the High Priest are mostly Arabic. Cf. also below, § 36. See further, S. Landauer, *Orientalische Studien*, pp. 505 ff.

Digitized by Google

of which at present only fragments and glosses are known.[20]

8. With the invention of systems of vocalization,[21] the consonantal text of the Targum, as in the Hebrew original, was provided with symbols fixing the pronunciation in accordance with the tradition locally prevalent. Three distinct types of vocalization are now known to have existed; (1) the so-called Tiberian[22] system, or the sublinear, the only one known prior to 1839; (2) the Babylonian[23] system, or the superlinear, discovered in 1839; and (3) the Palestinian[24] system, also superlinear, which was discovered in 1894.

[20] Lagarde published marginal glosses of the Prophets from the Reuchlin Codex. Cf. *Prophetae Chald.*, 1872, pp. vi–xlii; fragments from Joshua, Judges, Samuel, Kings, Isaiah, Jeremiah, Amos, Jonah, and Zechar., are found in this Codex. Some corrections from a manuscript are to be found in Baer-Delitzsch, *Liber Jerem.*, p. vi, note 1; cf. further, Bacher, *ZDMG.*, XXVIII, 1 ff.; Dalman, *Aram. Dialektproben*, p. 12. According to Kohut, the Aruk quotes from a Targum Jerushalmi to the Prophets and Hagiogr. Cf. Zunz, *Gott. Vort.*, p. 80 ff. But these are not always dependable and they may be only variants of the current Targumim. See Dalman, p. 29 f.

[21] Cf. C. Levias, *JE.*, XII, 446 ff.

[22] It is by no means settled that the names used for the vowel systems are accurate. They indicate at most the place of their usage rather than of their origin. Cf. Neubauer, *JQR.*, III, pp. 604–22; Margoliouth, *Transactions of the Ninth Congress of Orient.*, II, London, 1893; Nöldeke, *Mand. Gramm.*, Introd., p. 5; Barnstein, *Targum Onkelos*, pp. 6–7; Kahle, *Massoret. des Ostens*, Leipzig, 1913, pp. 204, 157 ff.

[23] Three distinct types have been distinguished in the development of this system: (1) the simple type as shown in Targum MSS. and Neo-Hebrew texts; cf. Merx, *Chrestomath. Targum*, p. xv; Margoliouth, *Proceed. Society Bibl. Arch.*, XV, p. 165 ff.; Praetorius, 'Über das Babylon. Punkt. des Hebr.', *ZDMG.*, LIII, 181–96; Friedlander, *Monatsschr.*, 1894, 215. (2) The complex or composite type found in Codex Petropolitanus dated 916, Berliner, *Festschrift*, pp. 18, 30. (3) The type exemplified by the Berlin MS. Or. qu. 680; Friedlander, *JQR.*, VII, 564 ff.; *Proceed. Soc. Bibl. Arch.*, 1896, pp. 86 ff.; Kahle, 'Beiträge zur Geschichte der Hebr. Punkt.', in *Stade's Zeitschr.*, XXI, 273 ff.

[24] Until all material shall be made available, the varying stages of

Digitized by Google

9. It is probable that these various systems of vocalization influenced one another to some extent, and that in the form we now know them, do not represent the original character of their respective types.[25]

10. The Tiberian system of punctuation, it seems, was not originally adaptable for Aramaic texts.[26] Hence it is quite probable that in the earliest texts of the Targum supplied with vowels, the superlinear system was used, and that with the more universal usage of the sublinear system the former was transposed into the latter.[27]

11. Some internal evidence as well as external testimony points to this fact. A comparison of the text of the Targum, as contained in the Sabbioneta edition,[28] with the genuinely Babylonian MS. Or. qu. 680, strikingly reveals their common source of origin. Notwithstanding the many corrupt forms it contains, the Sabbioneta text shows all the ear-marks of a Babylonian or superlinear punctuation.[29] The same may be said of the Parma MS. de Rossi, No. 7.[30]

12. Furthermore, an explicit statement is found in the Codex de Rossi, No. 12, of the Parma Library, that it was transcribed into the sublinear system from a copy pointed with superlinear vowels.[31]

development in this system cannot be definitely fixed. It may be assumed, however, that the still unpublished Genizah Fragments are of the oldest type. Kahle, *Der Masoretische Text*, p. 29, note 1. An intermediate stage was published in C. Levias's article in the *AJSL.*, XV, and in the text of Neubauer, *JQR.*, VII, 361 and Kahle, *Stade's Zeitschrift*, XXI, 273, the third stage is presented.

25 Kahle, pp. 157, 158. 26 *Ibid.*, p. 204. 27 *Ibid.*

28 Berliner, *Targum Onkelos*, I.

29 Kahle, p. 205 ff., Berliner, *Targum Onkelos*, II.

30 *Ibid.*, Berliner, p. 132 f.

31 Cf. Kahle, 205, H. L. Strack, *Zeitschrift f. d. Luth. Theol. u. Kirche*, XXXVI, 1875, p. 622. Berliner, *Targum Onkelos*, 134.

Digitized by Google

13. Thus it appears that the superlinear vocalization is probably the oldest known in the Targum texts, and that this system, due to its gradual disuse, was changed into the one common now.[32]

14. This transposition of the Targum vowels led naturally to inaccuracies and mistakes, which multiplied in proportion to the number of new manuscripts written and new editions published. Elias Levita, in his Introduction to the Meturgeman, laments the confused state of the Targum texts, and the multitudinous variations in vocalization which then existed. He, as well as Buxtorf and others, proposed to bring some order into the chaos by correcting these texts on the basis of Biblical Aramaic.[33] This was done to some extent,[34] but the method possesses no scientific value.[35]

15. Such was the state of Targumic texts until the discovery of the Yemen MSS. threw a flood of light upon this department of Semitic learning, and stimulated active research therein. These MSS. have proved of invaluable

[32] It is at present impossible, with the evidence available, to come to a final judgement in this matter. It may be that the Tiberian system of punctuation was originally employed for Targum texts in those localities where it prevailed for Hebrew, and that we have to-day an independent Tiberian tradition in these texts. But this cannot be settled, as Lagarde has pointed out, until all the pure Tiberian manuscripts shall have been carefully studied and compared. Cf. Lagarde, *Mitteilungen*, II, 174. And even if this should be conclusively established, which seems dubious (cf. Kahle, 204), nevertheless, the worthlessness of the current Tiberian Aramaic texts is established beyond doubt.

[33] Berliner, p. 185 f.; Merx, *Chrest.*, viii; *idem*, 'Bemerkungen über die Vocalisation der Targume', *Verhandlungen des Fünften Internationalen Orientalisten-Congresses*, 1881, I, p. 159 ff. Mercier and others corrected the Targum on the basis of Syriac.

[34] *Idem.*

[35] Merx, *Chrest. T.*, viii ff.

Digitized by Google

aid in the reconstruction of the Targumic text and its grammar, which Levita despaired of producing with the material then available.

16. Numerous works have already been published upon the basis of these Yemen MSS.

(1) Merx published a goodly number of excerpts from MSS. in the possession of the British Museum, covering sections of the Pentateuch, the Prophets, and the 'Dream of Mordecai'.[36]

(2) Prätorius has published the Targum to Joshua[37] and Judges[38] after Berlin codices.

(3) Dalman used for his Grammar, Aramaic Dictionary, and Specimens of Aramaic Dialects, Prof. Socin's MSS. and codices in the British Museum.[39]

(4) Barnstein used for his work on the Onkelos to Genesis a MS. of the British Museum, a Montefiore codex, and a MS. belonging to Dr. M. Gaster.[40]

(5) The complete Targum to Onkelos was published by the Yemenite Jews, with vowels transposed into the sublinear system.[41]

(6) Wolfson published from a Berlin MS. the first twelve chapters of the Targum to Jeremiah.[42]

(7) Silvermann issued the first ten chapters of the Targum to Ezekiel from the same source.[43]

(8) Alfred Levy published the Targum to Koheleth based upon British Museum MSS. and a Gaster codex.[44]

[36] Porta Linguarum Orientalium, VII, Merx, *Chres. Targumica*, Berlin, 1888.

[37] *Das Targum zu Josua in Jemenischer Überlieferung*, Berlin, 1899.

[38] *Das Targum zum Buch der Richter*, Berlin, 1900.

[39] *Aramäisch-Neuhebräisches Wörterbuch*, Frankfurt a. M., 1897–1901.

[40] *The Targum of Onkelos to Genesis*, London, 1896.

[41] *The Torah*, Jerusalem, 1894–1901.

[42] Halle, 1902. [43] Strassburg, 1902. [44] Breslau, 1905.

Digitized by Google

(9) Kahle issued numerous extracts of the Targum based upon codices in Cambridge, Oxford, and Petrograd.[45]

17. The following edition of the Targum to Canticles is based on six manuscripts of Yemen origin, and on the text contained in Paul de Lagarde's *Hagiographa Chaldaice*. The texts, hitherto current, were reprints of the *Editio princeps*, issued by Bomberg in Venice in 1517, into which numerous errors and corruptions have naturally crept. While the Lagarde edition re-established the original Bomberg consonantal text, no attempt has yet been made to compare this with the text current in Yemen, nor has any effort been made to establish its vocalization.

The following manuscripts have been used in the preparation of this work:

A.

18. MS. A is part of Or. 1302, in the possession of the British Museum. The Targum of Canticles covers fols. 154 a–186 b. A photographic reproduction, three-quarters of the original size, is in the possession of the Dropsie College.[46]

The writing is in clear square characters, twenty-four lines to a page, and measures, without margins, $5\frac{1}{2}'' \times 3\frac{3}{4}''$. The Hebrew verses are each followed by the Targum, an Arabic translation of the Hebrew verse, and

[45] Kahle, *Masoreten des Ostens*, Leipzig, 1913.

[46] I take this opportunity of thanking Dr. Cyrus Adler, President of the Dropsie College, for securing and placing at my disposal the photographs of MSS. A, B, E, and F. I also wish to express my indebtedness to the authorities of the British Museum, and of the Bodleian Library for their kindness in permitting these photographs to be made. I am likewise under obligation to the Rev. G. Margoliouth of the British Museum, and to Dr. A. E. Cowley of the Bodleian Library, through whose kindness I secured these reproductions.

Digitized by Google

by an Arabic commentary. In the Hebrew text both the Raphe sign and the dagesh are employed, while in the Aramaic the Raphe sign usually occurs over the letters ב ג ד כ ת. ש is diacritically marked.

B.

19. B is an Oxford MS., 2333 MS. Opp. Add., a photograph of which is in the Dropsie College. There are thirty-eight leaves in the photograph, the last seven of the original MS. having been omitted since they contain only the Arabic commentary.

The writing which is in square characters, covers 4½" × 2¾", and contains generally twenty-six lines to a page.

The Hebrew verse is followed by the Targum, and by an Arabic translation and commentary. There are generally Raphe signs over the letters ב ג ד כ ת, as well as a diacritical mark over the ש. In the Hebrew text both the Raphe sign and the dagesh is used.

The MS. contains many marginal notes which cannot be deciphered from the photograph. On the margin of 13^r, 20^r, and 21^r some Rabbinic explanations of the text are found.

C.

20. MS. C, which dates from the sixteenth century,[47] belongs to the Jewish Theological Seminary of America, and came from the collection of Judge Mayer Sulzberger, who presented it to the library of that institution. It consists of thirty-one heavy paper leaves, 8" × 5¾", written on both sides.[48]

[47] Cf. A. Marx, *JQR.*, New Series, I, 65, 66.

[48] I take this opportunity of thanking Prof. A. Marx, the librarian of the

Digitized by Google

The writing which is in clear square characters covers 6×4¼" of each page, thus allowing ample margins on all four sides, except on the inner, where the binding materially reduces it.

There are generally seventeen lines to a page, occasionally, however, eighteen or nineteen. The edges are considerably worn out and crumbling, while the corners have been rounded off by wear. Leaves 25–8 inclusive were bound in reverse order.

The MS. ends at 8. 8 after giving two lines of the Targum. On 29^a some later hand wrote the concluding Hebrew verses of the book, 8. 9–14, with a massoretic note on the margin. One leaf in the middle, which contained the Hebrew and Targum of 7. 9–12 inclusive is also missing. The Hebrew and Targum of 3. 2 having been omitted in their proper place are inserted after 3. 5. Some later hand, however, wrote the Hebrew of 3. 2 in the margin after 3. 1.

Pages 1^a, 1^b, and 2^a contain an Arabic introduction written by a different hand. Each Hebrew verse is followed by its Targum and a literal Arabic translation of the Hebrew.

There are numerous marginal readings and superscriptions by two or three different hands, one of which is in a bad scrawl. A number of the marginal readings coincide with L, and appear to be corrected from it.

The inner margins in a number of places, and the upper left-hand portion of the last page, are so worn out that the writing cannot be deciphered.

The Hebrew text generally has a Raphe sign over the

Jewish Theological Seminary of America, for placing this manuscript and the following one at my disposal.

Digitized by Google

letters ב ג ד כ פ ת. ש both in the Hebrew and the Targum is diacritically marked. A dagesh lene and dagesh forte are frequently found in the Hebrew words. These were inserted, sometimes by the original scribe, and sometimes by a later hand. A later hand pointed with sublinear vowels, and also inserted musical signs over many of the Hebrew verses.

In the Targum, the letters ג ד כ ת frequently have the diacritical Raphe sign, while occasionally a dagesh is also found.

D.

21. MS. D,[49] likewise belongs to the Jewish Theological Seminary of America. It is fragmentary in character, containing only eleven leaves, measuring 8″ × 5½″, written on both sides of heavy paper. Each side contains fifteen lines in a hand that is clear, but neither as fine nor as firm as C.

The fragment begins in the middle of the Targum of 1. 1, and continues to 2. 2. Only a few words of the Targum to this verse are given, when it breaks off to resume in the middle of the Targum of 7. 9. Continuing from this point until it reaches the Hebrew verse of 8. 2, the fragment ends.

Each Hebrew verse is followed by its Targum. Excepting an occasional dagesh in a Hebrew word there are no diacritical points of any kind. Some Hebrew words are pointed with sublinear vowels, and supplied with a few musical accents. Several words omitted in the text are placed in the margin.

[49] Cf. *JQR.*, New Series, I, 65.

Digitized by Google

E.

22. MS. E, is part of Or. 2375 in the possession of the British Museum. The Targum covers foll. 168ᵇ–184ᵇ. A photographic reproduction, three-quarters of the original size, is in the library of the Dropsie College.

The writing is in clear, square characters, in double column, twenty-four lines to each, and measures 7¾″ × 5½″. On the margins is a massora parva, and at the bottom of each page a massora magna.

The Hebrew verses are pointed with sublinear vowels, and supplied with musical accents. A horizontal line over the letters ב ג ד כ פ ת indicates the Raphe sign, which line is also found over the letters ה and א. ש is likewise distinguished by a diacritical point. The dagesh is constantly used both in the Hebrew and Aramaic text.

The Hebrew verse is followed by the Targum, and by an Arabic translation of the former. The MS. frequently begins a word at the end of a line, and repeats the word, or part of the word, on the line following.

F.

23. MS. F is part of Or. 1476 of the British Museum, and covers foll. 1ᵇ–27ᵇ. A photographic reproduction is in the library of the Dropsie College.

Except that this MS. is poorly written, and in many places blurred and illegible, it is almost identical with E. The writing measures 4¾″ × 3½″, and contains seventeen or eighteen lines to a page.

24. An analysis of the various texts reveals an essential difference between all the Yemen MSS. on one hand, and

Digitized by Google

the Lagarde text on the other. Apparently there are two underlying recensions, both of which have attained their present form independently of one another. These variations include independent readings, morphological and syntactical differences.

25. While it must be admitted, at the outset, that, on the whole L preserves a superior consonantal text, there are numerous independent readings and constructions in the MSS. which establish beyond question a different archetype and origin.

26. While all the MSS. form one group among themselves as opposed to L, they are by no means uniform in their readings. Indeed, a casual analysis of their respective texts reveals special affinities among several of them.

The six MSS. divide themselves into four distinct groups, all bearing the characteristic stamp of their common origin, but each possessing features peculiarly its own. Thus, A and B bear characteristics distinctively their own, and form one family group, while E and F are likewise especially and peculiarly related one to the other. Of course differences exist between A and B and E and F respectively, but most of these are traceable to individual peculiarities of their scribes. C stands apart, representing a group all its own, while D, though fragmentary, likewise possesses features distinctive to itself.

The frequency with which C contains readings peculiar to EF would indicate that it is more intimately related to that group than to AB. And likewise D possesses stronger affinities with both C and with EF than with AB. The fragmentary character of D, however, precludes any positive conclusions.

If we represent Y as the original Yemen text, as

Digitized by Google

distinct from the text of L, the following diagram would portray the various groupings of the MSS.:

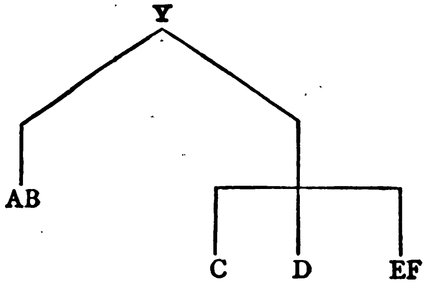

And if T^1 is made to represent the original Targum of Canticles and L^1, the original archetype of L, the following diagram would represent the grouping:

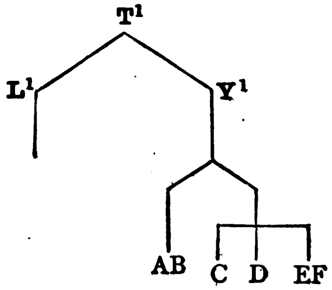

Digitized by Google

CHAPTER I

TEXTUAL VARIANTS

A. INDEPENDENT READINGS.

27. Convincing testimony for two independent recensions of the L(agarde) and Y(emen) texts, mentioned above, is to be found, for example, in the independent readings in 4. 12, in which the variants are scarcely to be accounted for, save on the ground of independent, original versions. L, ובתולתיך טמירן ונגיזן באנפילין וחתימן בבן כמבוע דמין חיין דנפיק מתחות אילנא ומתפרש לארבעת רישי נהרין. While all of the Yemen MSS. are not uniform in their readings, their differences are only slight, and such as would be expected in MSS. coming from the hands of different scribes.

28. In 4. 11, we also have what appears to be independent readings of L and Y. ובעידן דמצלין כהניא בעזרתא דקודשא זלחן ספותהון יערת דובשא ולישניך נִינפי צניעא במללותיך שירין ותושבחך מתיקין כחלב ודבש וריח לבושי כהנין כריח אולבנין. Apparently the reading of L זלחן 'to distil' is better than ולהון in Y.

29. In 5. 13, curiously enough, the same variants are to be found, the former having זלחין, while Y has ולהון. There is a strong possibility that the archetype of Y did not understand the rarer word זלחן, and substituted the more common ולהון for it. Then again the Hebrew texts in both places, נפת תטפנה and נטפות 'to distil' or 'to drip', would seem to require in its Aramaic paraphrase some such word as זלח. The text of Y, however, is clear, and points back to an independent version.

30. A further illustration of the independent versions of

Digitized by Google

L and Y is found in 4. 9. L קביע על לוח לבי רחימתיך אחתי כנשתא דישראל דמתילא לנינפי די היא צניעא קביע על לוח לבי חיבת זוטר די בניך די הוא צדיקא כחד מן רבבי סנהדרין וכחד מן מלכיא דבית יהודא דהות יהיבא כלילא דמלכותא על צווריה. The text of Y is apparently defective here, all the Yemen MSS. omitting the first clause. The Hebrew text which repeats לבבתיני, seems to require the double passage קביע על לוח לבי. The scribe of the original Yemen version probably allowed his eye to wander in transcribing this verse, and inserted the phrase לנינפי דהיא צניעא קביע על which belongs to the omitted clause, in the wrong place. The reading of L די בניך was corrupted in Y to רבניך, which also omits צדיקא. The text of L thus seems to be better preserved, although it is not beyond possibility that the shorter text of Y may have been the original reading. At any rate, the uniformity of all the MSS. of Y show that they belong to one and the same recension, different to that underlying L.

31. There are, moreover, other differences which point to these independent versions. Thus in 5. 4 the variations in reading considerably alter the sense of the passage. Thus: כד אתגלי מן קדם יהוה דעמא בית ישראל לא צבן למחרם ולמיתב לותיה. It is difficult to say which reading is to be preferred. Both give good sense, but L seems to connect with the previous verse, 5. 3, slightly better than Y.

32. Likewise in 1. 8, the two versions show material difference in the thought expressed. אבעיא להון לממחי גלותא כנישתא. It is possible that L has an independent text, but since the context requires some such text as Y, it seems more likely that the latter is the correct and more original reading. The variants in L can then be accounted for through scribal error. לממחי was probably למחמי; and a later hand found it necessary to correct לך to להון.

Digitized by Google

33. Further illustrations of this divergence between **L** and **Y** are shown in the following passages: 1. 1 עסרתי
שירתא אתאמרו בעלמא הדין שירא דין משבח מן כולהון; 1. 1
וצליאת חנה בנבואה ואמרת;[50] 1. 1 בני גלותא בעדין דיפקון מגלותא;
2. 5 ואהי עסיקא; 2. 8 בעידן דהוו יתבין עמא בית ישראל; 5. 1 מן
טובא דאתעתד לכון; 5. 8 אתגלית עליכון רחמתכון.

34. In 5. 14 **L** and **Y** differ essentially in the order in which the names of the tribes are given, as well as in the names of the precious stones on which the names were engraved: (5) יששכר, (6) זבולן, (7) דן, (8) נפתלי, (9) גד, (10) אשר.[51]

35. The names of the precious stones differ almost entirely, those of **Y** agreeing with the Hebrew text in Exod. 29. 17 ff. and 39. 10 ff. The names in **L** are apparently Arabic equivalents of the Hebrew:[52] (1) אחמר[53] (أحمر), (2) עקיק (عقيق), (3) ברקן זעפרן (زعفرن), (4) כחלי[54] (كحلر), (5) אזמרגד (زمرد), (6) גוהר (جوهر), (7) בירלא (بلور), (8) אספור (أصفر), (9) טבאת (طوفاج), (10) פירוזג (فيروزج), (11) מריבג, (12) אפנטור. ABC have margins or superscriptions giving other names of precious stones in place of those in the text. AB have ten such substitutes, three of which agree with **L**, while C has all its ten substitutes agreeing with **L**. EF have no corrections.

36. A further divergence between **L** and **Y** is to be noted in: 5. 14 גלילן על ציץ כלילא דדהבא דקודשא גליפן על תרי

[50] Cf. **T** 1 Sam. 2. 1 ברוח נבואה ואמרת.

[51] **L** and **Y** agree as to the other six names, all reading: (1) ראובן, (2) שמעון, (3) לוי, (4) יהודה, (11) יוסף, (12) בנימין. C, however, reverses the order of (5) דן and (6) יששכר of **Y**. It is noteworthy that **L** follows the order of the names given in **T** J Exod. 39. 10 ff., but **Y** agrees with none of the orders recorded in the Pentateuch.

[52] Cf. S. Landauer, *Orientalische Studien*, pp. 505, 506.

[53] AB agree with **L** and write אחמר.

[54] AB read נופך כוחלי.

Digitized by Google

עסר מרגליתא;[55] 6. 3 ובההיא יומא אנא פלחא למרי עלמא רחימי ורחימי אשרי שכינת קודשיא ביני; 7. 9 ובחין אף אנא לחנניה מישאל ועזריה.

37. The differences cited below are mostly in individual words which continue to bear out the impression that L and Y are independent in their text origin. 1. 1 ברוח נבואה; 1. 9 מוי דימא; 1. 15 כמא יאון עובדך ברתי חביבתי;[56] 2. 1 גנוניתא; 2. 5 פתגמי דיהוה; 2. 5 מפשר; 2. 8 לגלמתא; 2. 14 חזויך;[57] 2. 16 גוברין צדיקיא;[58] 4. 1 בני כנישתך; 4. 2 כמה יאון; 4. 12 משתלחין לגוה; 5. 4 אתגלגלו;[59] 5. 10 שמועיין;[60] 5. 11 כאנפי; 5. 14 נהירין בעששית; 6. 2 ואסיקינון;[61] 6. 8 דוכסין; 6. 8 אלכסנדרום מלכא עליהון לרישא; 7. 1 ומה טיבכון; 7. 2 כנהרין; 7. 6 למקרביה; 7. 11 דשליט; 8. 1 בחדיא;[62] 8. 4 למיפק;[63] 8. 7 דאינון סניאין; 8. 7 ואי מתכנפין; 8. 8 דמלילו;[64] 8. 9 ואפילו אי מסכינא היא.[65]

B. Fuller Readings.

38. In the following passages L preserves fuller readings than Y. Most of these appear to be additions or expansions made by a later hand. These apparent additions of L are placed in brackets: 1. 9 [וחיילותוהי] רתיכוהי; 1. 10 על [קדל] תורא; 1. 13 [בי היא זימנא] אמר יהוה; 2. 2 [ובעידן די אנא סטיא מן אורחא דתקנא קדמוי] ואיהוא; 2. 7 כל [דרא] אינשי קרבא;[66] 3. 4 [ועמא בית] ישראל; 3. 7 בית מוקדשא הדין [ראתבני לי

[55] Curiously enough A has the same reading as L (excepting דדהבא דקודשא which A reverses in order). This reading seems superfluous. It probably was originally a gloss which later crept into the text of L. Some later hand corrected A from L.

[56] Cf. Hebr. text.

[57] Y nearer Hebr.

[58] Y is better = 'heroes'. F reads נוברי.

[59] Y somewhat better. Cf. T 2 Kings 17. 6.

[60] שמעתן, unusual pl.; correct form is שמעתא or שמעתתא.

[61] Cf. 8. 4.

[62] Y nearer Hebr. text.

[63] Cf. 6. 2.

[64] L is better; cf. Hebr.

[65] Cf. Hebr.

[66] Cf. Deut. 2. 14; 2. 16.

Digitized by Google

לוחי אבניא [די אצנע תמן משה ; 3. 10 על ידוי במלכא שלמה בר דוד]
[חנא דמטללתא דעבד שלמה מלכא בעידנא ההיא ית] 3. 11 ; בחורב]
5. 13 ; רברבי [כנישתא] 4. 1 [67] ; חנא דמטללתא ארבעה עסר יומין
בסנדלין [דססגונא] 7. 2 ; עממיא [ולישנייא] 6. 8 [68] ; דקדוקין [ומעמין]
ופלינ [70] עמיה 8. 11 [69] ; ויימרון [ליה] 8. 1 ; [דמכי] מיתיא 7. 10
[מלכותא].

39. In the following passages it is difficult to say whether the fuller readings of **L** are expansions of the original or whether the shorter readings are abbreviated forms of what originally were fuller: 1. 1 אתא [זמניה] למפטר ;
1. 1 שירא הדין [דהכרין כתיב] ; 2. 16 [דיהוה] יקרא עננא [נדפי] ;
3. 5 [וריקניה] לארעא צדיא ; 3. 6 קדם יהוה [וצלי] פלח ; 4. 16 סטר
בציצנא [הות] דרומא ; 5. 16 [וכסף] מדהב ; 6. 12 ועסיקין [צדיקין] ;
7. 6 [למרי שמיא] קנאתא ; 7. 8 [בצלו] ידיהון.

40. There are a few passages in which **Y** is fuller than **L**. They are mostly of little consequence: 1. 4 **Y** · · · · אמרו
איכדין יתפרנסון 1. 7 ; [עמא] בית ישראל 1. 5 ; [קדם] ריבון כל עלמא
ב[כל] עלמא 1. 12 ; גלות כנשתא דישראל 1. 8 ; [ואיכדין] ישרו ;
ניברי 2. 16 ; [עמא] בית ישראל 2. 15 ; עמא [בית] ישראל 2. 14
[דרא] צדיקי ; 3. 5 [במימרי] אנא קיימית ; 3. 6 ישראל [בית] ; 4. 14
בוסמי [שבח] מיני [עם כל] ; 5. 3 [ואמרת] ענת כנשתא דישראל ; 6. 9
[דעלמא] למריה.

C. Explicit Readings.

41. There are a number of cases in which the text of **L** is more explicit than that preserved in **Y**. It is hardly possible to say which are the original readings. 1. 1 קדם
[יהוה] תקיפא דישראל ; [71] 1. 12 ריחיהון [נפק] הוה ; [72] 2. 4 אעיל יתי
לבית [יהוה] ; 2. 14 סטריהון [תרין] מן ; 2. 16, 5. 10 [דיהוה] יקרא ;

[67] Cf. **T** 1 Kings 8. 65. **L** appears to be a gloss.

[68] **L** reading unnecessary.

[69] **L** smoother.

[70] AB erroneously write עליה.

[71] Cf. **T** Isa. 30. 29 קדם תקיפא דישראל.

[72] Cf. 7. 9.

2. 17 עבדו ···· עגלא [דדהבא]; 2. 17 יצחק [בריה]; 8. 8 מלאכי [שמיא].

42. **Y**, too, has a number of explicit readings not contained in **L**. 1. 6 אֱלֹהי; 1. 8 עד זמן דאשלח [להון] מלכא משיחא; 1. 14 הא בכין נחת משה [מן טורא];[73] 2. 12 לאברהם [אבוכון]; 4. 1 וחכימיא [דישראל]; 5. 1 קבילית [ברעוא] ית קטורת בוסמיך; 5. 2 ומסר [י"י] יתהון; 5. 11 [רישי] אוריתיה; 7. 9 אברהם [אבוהי].

43. **L** has a fondness for full names, for specific titles, and for exact localizations which **Y** almost consistently omits. 1. 9 ימא [דסוף]; 2. 15 יעקב [אבונא]; 3. 4, 5 למשה [נביא]; 3. 4 דמשה [רבהון]; 3. 4 דיהושע [בר נון משומשניה]; 3. 6 יהושע [בר נון]; 3. 7 שלמה מלכא [דישראל]; 4. 1 שלמה [מלכא]; 5. 4 בלשם [דן];[74] 5. 7 דצדקיהו מלכא [דיהודה]; 5. 14 אבהת תלתא [דעלמא]; 6. 2 וזרובבל [בר שאלתיאל]; 6. 4 שלמה [מלכא בירושלם]; 8. 12 ל[מלכא] שלמה.

44. There are two instances, however, in which **Y** preserves fuller titles than **L**. 2. 7 משה [ריבהון דישראל]; 8. 13 שלמה [נבייא].

D. Order.

45. In the following passages the order of certain phrases in **L** differs from the order preserved in **Y**. Most of these passages, however, retain a better sequence in **Y**. 1. 1 פתחו ואמרו כחדא; 1. 9 וחיילותוהי רתיכוהי ופרשוהי; 1. 12 ועבדו עגל דדהב ועירבובין די ביניהון; 2. 3 דיאי ומשבח אתרוגא;[75] 2. 8 על טורא דחורב למשה; 4. 16 כנישתא דישראל אמרת; 5. 9 אנת בעיא ······ אנת צביא;[76] 5. 15 רחמין עלויהון; 6. 1 כד שמעו וכן אמרו; 6. 9. בהון קרבא; 7. 5 ירחין ורישי שנין; 7. 6 על חוטריא

73 **Y** nearer Hebr. cf. Exod. 32. 15.

74 Cf. Josh. 19. 47.

75 Only C^{ms} writes אתרונא; **Y** uses מטרונא which is wrong.

76 C apparently agrees with **L**, although it does not preserve the full text. Cf. 5. 9, &c.

Digitized by Google

ברהטיא; 7. 7 מלכא שלמה; 8. 12 וערק ······ מן קדם שלמה ואזל למצרים; 8. 13 אשמיעיני אורייתא קל מילייך.

E. Verbs.

46. In the cases cited below **L** and **Y** use different but cognate verbs. Thus in 1. 16, **L** reads פיישין, Pael pt. act. of the root פוש, while **Y** has פשין from root פשי.[77] In 6. 2 **L** has דמנבב from the root נבב to collect, gather (flowers, &c.), **Y** דמנבין from the root נבי, which, while having the same meaning, is used generally of debts or taxes. In 6. 9 **L** ואחידא a pt. pass., meaning 'to be devoted to', in **Y** is found as ויחידא from the root יחד.

F. Suffixes.

47. In the following passages **L** differs from **Y** in having nouns in the absolute form, while **Y** appends some personal suffix. Thus in 1. 3 לעמא בית ישראל; 1. 6, 4. 16 אלהיא;[78] 4. 10 בוסמנין; 5. 2 בגלותא; 6. 2 בריה רחימא; 7. 6 אלהיא; 8. 9 מספא; 8. 11 נטיר לכרמא.

In the following passages **L** has personal suffixes attached to nouns which **Y** omits. Thus 1. 6 טעותכון; 1. 13 עמך;[79] 3. 5 אוריתי; 4. 7 דעמך; 4. 10 ושום טב דצדיקך; 4. 12 ונשיך; 5. 1 בית מקדשי; 5. 13 חכימוי; 6. 5 ועמוטיך; 7. 5 דיניך; 7. 8 כהנייך; 8. 1 מן ארעי; 8. 4 עמי; 8. 7 לעמיה.

G. Number.

48. In the following passages, while it is immaterial whether we read sing. or plur. in the text, **L** differs from **Y** in number: 1. 4 בשיפולא; 2. 5 פתגמי; 2. 9 ופטירין; 4. 12 אילנא; 4. 16 בוצינא; 7. 8 כאתכלא; 7. 13 כרימנא; 8. 7 דנגרא.[80]

[77] Although C has פשין and E פשין, they also are derived from פשי.

[78] Cf. 7. 6.

[79] Cf. Onk. Exod. 32. 7.

[80] **L** refers to דנהרא, **Y** to למוי.

Digitized by Google

GRAMMATICAL VARIANTS

49. Difference in orthography, phonetics, morphology, and syntax are also to be noted between L and Y. While each variant taken by itself would not prove significant, the sum total of their differences bear out the impression that the Yemen MSS. issue from a source independent of L.

A. The Orthography of L.

50. Characteristic of the orthography of L is its decided preference for final ה. It writes מה and כמה almost invariably, but occasionally we find a final א, as in שבעא, שיתא. Further, L prefers to use יי to י; thus we have בניין, יהויין, דמליין, but also נביא, משריתיה.

B. Phonetics.

1. *Consonants.*

51. The following consonantal differences are to be noted between L and Y: 8. 5, L רבבן, Y ריבן;[81] 7. 6, L ברהטיא, Y ברטיא; 4. 12, L באנפילין, Y באלפילין.

2. *Vowels.*

In half or completely closed syllables ă is changed to ĕ or ĭ, as, 2. 5, L איתסי, ABE אִתְּסִי; 8. 11, L בעדביה, Y בְּעִדְבֵיה. When followed by a labial ĭ becomes ŭ, as, 1. 7, L כחומתא, Y כְּחֻמְתָא. Ū or ō is changed to ī in 4. 14, L מירא, Y מוֹרָא or מֹורָא.[82] In 5. 13, likewise, L has כמירא and Y כְמוֹרָא.

[81] C erroneously pointed the word רִבַּן. L is probably correct; cf. G. Dalman, *Grammatik des Jüdisch-Palästinischen Aramäisch*, Leipzig, 1905, p. 104; hereafter abbreviated 'Gr.'.

[82] Probably מורא is the better form; cf. play on מרא דכי = מרדכי, T 2 Esther 2. 5.

Digitized by Google

C. Morphology.

1. *Verbs.*

52. Peal: Pf. 3 m. s. A number of instances of forms with י are found in L which Y omit: 1. 14 וקטיל; 3. 10 ופריש; 6. 8 וכנישו; 8. 7 יהיב. Pt. act. f. s.: 8. 13 ויתיבא. Inf.: L writes regular form with מ, but Y has the unusual form without מ: 1. 7 ול[מ]הלכא; 2. 9 ל[מ]חבלא. Inf. ע״ו and ע״י verbs: L writes forms with י, Y without: 1. 7 למיתב; 5. 4 ולמיתב; 7. 9 למיקם. Pael pf. 3 m. s., 6. 2, L קבל, Y קביל; Aphel pf. 3 pl. 5. 7, L ואובילו יתיה, Y ואובלוניה; impf. 3 m. s. 8. 4, L ידכור, Y ידכר; impv. m. s. with suff. 2. 14, L אחזייני, Y אחזיני; inf. 5. 12, L לאוטבא, Y לאיטבא; 8. 6, L לאוקידא, Y לאוקרא; Ithpeel inf. 1. 10, L לאתיהיבא, Y לאתיהבא. Ishtafal pf. 3. 6, L ואשתזיב, Y ואשתיזב. Quadrilateral, pt. pass. 7. 3, L מתפרנם, Y מתפרנים.

2. *Nouns.*

53. The form בוסמנין = 'spices' is to be found only in L, while Y uses בוסמין.[83] Cf. 4. 6, 4. 10, 4. 13, 4. 14, &c. The form בלסמון, too, is found only in L, cf. 7. 17, and in 2. 15 we find in L (ל)בוסם, while in Y (ל)בסם. In the majority of cases L writes the word 'sanctuary', as מוקדשא, and in a few instances as מקדשא. While it is uncertain what vowel is intended over the מ in the latter cases, L alone has an ū vowel for this word. Y writes either מקדשא or מקדשא. Cf. 1. 8, 17; 2. 14; 3. 6, &c. L has singular noun forms in 1. 8 רעיתא for Y רעוותא [84] 'shepherds', and in 2. 15 בכרותא [85] for Y בכורתא 'first-born'.

[83] In 4. 10 C uses form בסמנהון.

[84] D writing only one noun, דוד, has correctly the singular רעותא, but F incorrectly writes the singular with two nouns.

[85] Jastrow gives this form; cf. p. 170 a.

54. The following further differences are to be noted between **L** and **Y** in their noun forms. The first of the cited passages is **L**: 1. 12 (ו)עירברובין, (ו)ערבובין,[86] mixed crowd; 1. 16 בפוריינא, בְּפְרִיאַנָא;[87] 2. 9 אשוותנא, אשיאתא,[88] frame wall; 2. 14 חיון, חִיוִיין; 2. 14 דרגיתא, דְּרִינָתָא, steps; 3. 9 זנגבילא, מבלינא,[89] species of cedar; 3. 11 דמטללתא, דמטליא, booths; 4. 3 וארכונין, ואורכינין,[90] chiefs; 4. 6 (ו)צפרידי, (ד)נפרידי,[91] demons; 4. 8 דורין, דרחן,[92] gifts; 4. 14 (ו)אקסיל אלואון, (ו)אסקי לאלואוון;[93] 5. 3 מסובתך, מסאובתיך, uncleanness; 5. 15 (כ)גלמשין, (כ)גולמשין [c (כ)גולמושין], species of cedar; 6. 6 אניסא אניסות; 6. 6 (ו)גזילות, (ו)גזילא;[94] 6. 9 שלימתא, שְׁלֵמְתָא, perfect; 7. 5 (כ)פרקטינין, (כ)פרקטנין; 8. 1 ינקא, ינוקא, [יְנִיקָא].

3. *Relative Pronoun* די.

55. **L** has a preference not shared by **Y** for writing the Relative די as a separate word; consequently we have a number of passages in which **Y** joins the particle to the following word; cf. 1. 9, 12; 3. 10; 4. 1, 4, &c.

[86] Cf. עִירְבְרְבִין, T. Num. 11. 40, Gr. 164.

[87] The pointing of the manuscripts clearly indicates that נָא is suff. Hence 'in our —'. This at once makes it impossible to translate with Levy, 'in the Thalamus' (290 a). Jastrow 1146 b translates, 'our lot', combining the word with Tal. בפורינו, Ber. 16 b (so Rashi בגורלנו). But the reading of the Munich MS. בפוריינו (vocalized בְּפּוּרְיָינָא: a sort of Keri), so also Y. Ber. 7 d bottom, suggests the translation 'in our bed'; so Kohut, Sup. 16, note 4. Certainly ערשנו in our text precludes any other translation. Cf. also Mid. R., *a. l.*

[88] **L** is better with suff., cf. Hebrew כתלינו. But the form אשיאתא is better. Cf. Nöldeke, *Mand. Gramm.*, 113, 98, note 2; Nöldeke, *Neue Beit.*, 143, note 4, 144.

[89] It is probable that **L** is the correct reading.

[90] Cf. ἄρχων.

[91] Cf. Gr., 165.

[92] **L** is better. Cf. δῶρον.

[93] The Ar. reads as one word ואקסילאלואין. Cf. Jastrow, 113 a, ξυλαλόη, ἀγάλλοχον, pieces of aloe-wood.

[94] Cf. the passages.

Digitized by Google

4. *Preposition* מן.

56. In a number of passages L assimilates the preposition מן to the following word, while Y retains it as a separate word. There are, however, a few instances in which L does not assimilate מן, while Y does; cf. 1. 2, 9; 2. 1, 14; 6. 2, &c.

5. *Adverbs.*

57. L always writes the adverb הכדין = so, while the MSS. prefer הכין. L always writes אלהן = but, while the MSS. write אֱלָהֵין or אֱלָהֵן. In 3. 7, L writes the adverb ציבחר = a little, as one word, while Y writes ציב חר. In 8. 4, L writes מה דין, while Y shortens the form to מא.

6. *Conjunctions.*

58. L always writes היכמה, while Y writes היכמא, האכמא, and sometimes היכמה. In 2. 6, L writes אוף 'also', Y אף.

D. SYNTAX.

1. *Absolute and Determinate States.*

59. L seems to have a stronger preference for nouns in the determinate state than has Y which prefers the absolute form; cf. 1. 11 כספא; 2. 9 נורא; 3. 5 לארעא;[95] 5. 1 קודשיא; 5. 8; 5. 1; 6. 2, &c. Though few in number, cases are not wanting in which Y has the determinate, and L the absolute form. 1. 9 אורח; 4. 6 בוסמין; cf. further 2. 17; 4. 16; 7. 1; 8. 6; 14, &c.

2. *Periphrastic Genitive.*

60. (*a*) There is a large number of passages in which L expresses the genitive relation with the relative ד or די where Y omits the relative. Apparently L has adopted, in these instances, the construction of the later language,

[95] Cf. T Deut. 26. 15.

while Y retains the older construction.[96] There are, however, a few instances in which the tables are reversed; cf. 1. 1 על ידוי די ישעיה; 2. 3 ופתגמי דאורייתא and 2. 12, 14; 5. 10, 15; 6. 5; 8. 8. But 7. 6 למרי על מא; 7. 13 לאלהא שמיה.[97]

(*b*) L prefers to affix a pronominal suffix to a noun governing the genitive, and Y places it in the absolute. Thus 1. 9 רומיה די״י; 3. 6 בזכותיה דאברהם; and 5. 7; 8. 7. But one case is found in which we have the reverse; 7. 11 באורחתיה דמרי עלמא.

3. *Relative* ד.

61. In the following passages L substitutes a preposition for the relative pronoun ד of Y. Thus 1. 5 במלאכיא, דמלאכיא; 5. 10 למרי עלמא, דמרי עלמא. In 7. 13 the case is reversed, Y using the preposition for the relative of L, פורקנא דעמאי, פורקנא לעמא.

4. *Suffixes.*

62. In a number of cases L expresses the object of a verb as a separate word, while Y employs pronominal suffixes. Thus: 5. 7 ואובילו יתיה; 5. 7 ארביקו לי; 5. 12 ולברכא לה; 8. 6 שוי יתן.

5. *Pronoun.*

63. L and Y differ in several passages where a personal pronoun is included in either text for the sake of emphasis. Thus: L, 1. 1 פתח פומיה איהו; 8. 12 למהוי איהו; Y, 4. 4 אינון אחרין.

6. *Ethical Dative.*

64. In 2. 3, L differs from Y in omitting an ethical dative; אוילי מיכא.

[96] Cf. Margolis, *Manual of the Aramaic Language of the Talmud*, Munich, 1910, p. 63 ff.

[97] Cf BA, Ezra 5. 5, 12; 6. 9, 10.

Digitized by Google

7. *Particle* ית.

65. The objective particle ית is less frequently omitted in L than in Y. Cases of omission of the former occur in 3. 4; 5. 4; 7. 1; 8. 7; of the latter, in 1. 4, 6, 14; 3. 3; 7. 2, 6; 8. 5.

8. *Adverb and Conjunction.*

66. In the following passages Y substitutes the conjunction ו to convey the meaning either of the adverb כן or of the adverbial phrase ומבתר כן: 2. 14 ואמרת; 2. 16 ואינון.

9. *Gender.*

67. The noun עידן being of common gender, L and Y construe it as feminine and masculine respectively; cf. 6. 9; 8. 8. Likewise גהינם of common gender is taken by L as a masc., while Y takes it as a fem.; cf. 8. 6. In 1. 1, L writes the pf. fem. בזמן דאתיהיבת לה בר, apparently being influenced by the indirect object לה, while Y writes the masc., agreeing with the direct object.

10. *Verbs.*

68. Peal: in 4. 16, L employs an impv., where Y writes an impf.: וקביל, ויקביל.[98] In 8. 13, L writes pf., and Y an act. pt.: עבדת, עבדא. In 8. 12, L writes a pt., Y an impf.: ישלום, יהי שליט. In 4. 8, L and Y differ as to the person: L תיעלון, Y תיעלין.[99] In 4. 13; 8. 1, L has pt. pass., Y pt. act.: ורחימין, ורחמין;[100] ומסירא, ומסרא. In 8. 13, L uses the inf., Y the impf.: למימר,[101] דיימר. In 4. 15, L and Y use the Pe. and Pa. pt. respectively: דנסכין, דמנסכין. In 3. 10, L has Pe. and Y Aphel: די שלים, דאשלם. In 8. 1, L uses the Ithpeel pf., Y the pt.: אתגלי, מתגלי.[102] In 8. 4, L has

[98] Y is better.

[99] L is more consistent in its person, though Y is not in error.

[100] Act. pt. better. [101] L is somewhat better. [102] Y is better

Digitized by Google

Ithpeel pf., Y the Ithpaal pf.: אתעכבו, אתעכיבו. In 8. 4, L uses Ithpeel pt., Y Ithpaal pt.: מתגרין, מִתְגָּרִן. In 8. 4, L writes a Shafel while Y has an Ishtafal: דישיצון, דישתיצין.

11. *Prepositions.*

69. In the use of prepositions the following syntactical differences are to be noted between L and Y. In 1. 6, L omits the preposition ל although the verb פלח generally requires it, but Y reads למפלח לטעוותא. In 3. 10, L uses מן pleonastically before עילויה; while Y writes עלוהי. Although unnecessary, in 2. 7, L uses ב[103] in instrumental sense, while Y omits it: thus L פתח בפומיה, Y פתחי פומיה. In 2. 16, L slightly alters the sense by its use of a different preposition to that of Y: thus L writes כפתגם דחרב, Y[104] לפתגם דחרב. In 3. 11, while L omits the preposition, Y uses a ב in a local sense, thus: L ועמא דציון, Y ועמא דבציון. In 5. 4, 7; 7. 12, L uses ב in a local sense, while Y uses ל to indicate direction toward, thus: 5. 4, L ואגלי יתהון בלחלח ובחבור, Y ואגלי יתהון ללחלח וחבר;[105] 5. 7, L ואוביל יתיה ברבלה, Y ואובילי יתיה לרבלה; 7. 12, L אגלי יהוה יתהון בארעא, Y אגלי י׳י יתהון לארעא. In 6. 12, L uses the preposition ל after the verb דמין and מתילין, while Y uses כ; 7. 13 מתילן לגופנא, Y[106] דמתילין כגופנא; 6. 12, L דדמין לאברהם, Y דדמין כאברהם. After a verb signifying appointment to something L uses no preposition, while Y makes use of a ל; thus: 7. 6, L מלכא דאתמני עלך רישא, Y מלכא ······· לרישא. In 7. 12, L repeats the preposition ב before each of the two nouns governed by the same verb, while Y employs the preposition but once. In 7. 14 the case is reversed. Thus 7. 12, L בקרוי גלותא ובפלכי

[103] Cf. *BDB.*, sub. ב.

[104] Cf. T Num. 21. 24 לפתגם דחרב.

[105] Cf. T 2 Kings 17. 6 ואגלי ית ישראל לאתור ואותיב יתהון בלחלח ובחבור נהר גוזן וקירוי מדי.

[106] C and D incorrectly write בגופנא.

עממיא, Y בקרוי גלותא ופלכי עממיא; 7. 14, L בפתגמי ספריא ופתגמי אוריתא, Y בפתגמי ספריא ובפתגמי אוריתא. In 7. 10; 8. 1, 4, L and Y use different prepositions to express the same idea: 7. 10, L דמנבואת ····, Y דבנבואת פומיה; 8. 1, L עמנא, Y לנא; 8. 4, L לירושלם, Y על ירוש'.

12. *Miscellaneous.*

70. In the following phrase Y avoids repeating the noun, since the connexion is so close as to make it unnecessary: 5. 12 מרישא רשתא ועד סופא. The apodosis of the sentence in 3. 10 differing in L and Y, the position of the conjunction ו is different: ובתר דאשלם יתיה ושוי ···· פרס.

ERRORS

A. Lexical.

71. As stated above, the text of L in many places is much better preserved than in Y. All of the Yemen MSS. transmitted defective and faulty readings. Not a few of these are homoeoteleuta, while others are plain omissions.

1. *Homoeoteleuta.*

72. The bracketed words in the following are omitted by Y: 1. 17 מן [ארזין דגינתא דעדן ושירתותי יהוין מן]; 2. 6 בהון [עינא בישא וחד מן עילויהון בנין דלא ישלוט בהון]; 4. 8 דיתבין [על נהר דאמנא ודיירי דייתבין]; 8. 5 ביומא [דסלקת מן מדברא לארעא דישראל ומתפנקין על רחמי מרהא ביומא]; 8. 9 רשו [לעממיא למישלם בה היכמה דלית רשו]; 8. 11 יתה [בירושלם ומסר יתה];[107] 8. 13 דישראל [בסוף יומיא את כנישתא דישראל].

2. *Omissions.*

73. The following omissions occur in Y: 2. 2 [ביני] פלכי עממיא; 2. 3 נמירין [לי]; 2. 12 וכען [צביתי] למעבד; 2. 14 מוקדשא [זעיר];[108] 2. 17 קריב [תמן] ית קורבניה; 3. 3 [אמרת כנשתא דישראל]

[107] Cf. Hebrew text.

[108] Cf. *Agad. Shir Hashirim*, *JQR.*, VII; השמיעיני את קולך כל שאתם

Digitized by Google

אשכחו; 3. 5 אשבעית לכן [כנשתא דישראל ביהוה צבאות ובתקיפי ארעא דישראל];[109] בידיכום [ותעברון ית ירדנא]; 3. 7 [ובההיא ברכתא מסחרא [להון] כשור רם; 3. 8 כולהון [אחידין] בפתגמי אוריתא; 4. 1 [יתבי] סנהדרין; 4. 2 [דהוו] דכיין; 4. 10 ושום [טב] רצדיקך; 5. 2 וציצית נוריי [אתמלי מן טפי עיניך]; [והוו דמיין בגלותא] כגבר דמכא כנגבר; 5. 3 כבר [סליקית שכינתי מביניך והכדין אהדור ואת עבדת עובדין [בישין ואנא] קדישית; 6. 1 די השתכחו [בי]; [מבינך] שכינתא; 6. 5 אצדיקו [יתי]; 6. 6 [דהוו] היכמה דכיין;[110] 6. 7 בר [מן] מתתיה;[111] צדיקין [מכולהון]; 6. 10 [כמה זוותנין] עובדי; 7. 1 לקבלא [נבואה]; 7. 8 [דדמין] אצבעת; 7. 13 דמליין [פיקודיא] כרימנא; 8. 7 [מן] משיריתיה; 8. 11 ופליג עמיה [מלכותא].

There are a few omissions to be found in L: 1. 1 פתחו כולהום [פומהום]; 2. 5 [אי] אתון; 2. 7 תלתין שנין [קדם] דנפקו; 2. 9 ובאולפן [וחזא] לעמיה וחמא; 3. 6 דאשתדל [גוברא] עימיה; 4. 4 אוריתא דהוא עסיק [ביה].

3. *Doublets.*

74. Errors that appear to be doublets are found once in L and once in Y. L, 4. 1 לעלמא לעמאבית ישראל: Y, 5. 4 וכבר דבר.[112]

4. *Scribal Errors.*

75. The following scribal errors are to be found in L: 1. 12 כנירא; 4. 11 אולבנין; 7. 8 ארבעת.

Y, on the other hand, has many more scribal errors. 2. 2 דמבלבלא;[113] 2. 3 מטרונא; 2. 5 קבילו אי אתון; 2. 9 וחם; 2. 14

מתפללים לפני בקול גבוה כי קולך ערב בתפילתם. Cf. also Jerus. Sh. 178 b, Mek. 14 b,

[109] Cf. Hebrew text.

[110] CE add דהוה, F דהוי after היכמה. A verb is necessary, but all the manuscripts have it in the wrong place. L preserves the best text.

[111] Cf. Gr., 232 and 6. 8.

[112] C corrupts ודבר to ודמר. It is interesting to note that the Ar. supports the reading of L.

[113] Five different readings are preserved in Y.

Digitized by Google

אנא; 3. 2 ובסתן; 5. 15 יאי הוא; 6. 7 בצחיתא; 6. 11 אזלי, ולביהון;[114] 7. 5 עלמא; 8. 3 קשרת, דלתא; 8. 4 'ירוש.

B. Grammatical.

1. *Verbs*.

76. The following errors in verbal forms are to be noted in L: 3. 1 אשכחונוהי;[115] 5. 3 אטופינן;[116] 5. 7 וסיומו; 5. 13 מרבי;[117] 8. 1 מבזין;[118] 8. 14 יהי פתיח. Y contains the following errors in verbal forms: 2. 8 וטפא (וטמא EF); 2. 4 מערב; 2. 16 הדרי; 8. 11 נְטַר.[119]

2. *Suffixes*.

77. The following errors in suffixes occur in Y where L has the correct form: 1. 6 אליפונן;[120] מוסיהון; 2. 3 פקודי; 2. 9 אשיאתא;[121] 2. 17 קורבניא; 6. 5 אסחריך; 8. 5 אמהן; 8. 11 לך.

3. *Gender*.

78. In 1. 1, L repeats six times an error in the gender of the ordinal following the fem. noun שירתא, writing the masc. ש' תליתאה, ש' רביעאה, ש' חמישאה, ש' שתיתאה, ש' שביעאה, ש' ש' תשיעאה, for the correct fem. readings of Y, ש' תליתיתא, ש' רביעיתא, &c.

In 6. 4, L likewise incorrectly writes ארבע טקסין for Y ארבעת ט'.

In 1. 8 and 5. 3, L incorrectly writes the impf. 3 f. pl. יהוין and יהוין for the masc. of Y יהון.

In 1. 4 and 8. 10, L incorrectly takes זמנא to be a fem. noun, writing ז' תיניתא, and ובההיא זמנא. Likewise in 6. 3 it

[114] Apparently Y did not understand לבלוב, which, of course, is the correct reading.

[115] Cf. Gr., 367.

[116] Cf. Gr., 372.

[117] Cf. Gr., 351.

[118] Cf. Gr., 351.

[119] A pt. is required.

[120] CDEF have other incorrect forms.

[121] Cf. above, note 88.

Digitized by Google

takes יומא to be fem., writing ובההיא יומא. Incorrect also is the gender of L in the following passages:—1. 8 ובההוא זכותא; 1. 15 יאון עובדך; 4. 2 (עדרי) וסלקן; 4. 6 דהוה שכינת יקרא; 5. 1 (אישתא) ואכל; 5. 14 צחיחן ····· נהירן ········· מרגליתא; 7. 2 (ישראל) סלקן; 7. 4 (משה ואהרן) דמתילן; 7. 14 וחכימי דריא קביען, and 8. 9 זכות אוריתא דעסקן ביה ינקיא (double error).

Errors of gender in Y are not as frequent; these occur in 1. 8 ונפשי יהי; 1. 14 אימרא חד; 1. 17 בית מקדשא יאיא; 2. 11 ומרות מצראי דמתיל; 8. 14 אנחנא מצלן ······ סבי כנישתא דישראל.

4. *Number.*

79. L writes the following plural forms of nouns in place of the singular: 1. 12 ריחיהן; 2. 15 משבטוי דדן; 5. 1 אחוותי; 7. 9 וריחיהון; and the sing. instead of the plur. in: 2. 7 אחוכון; 7. 3 ונרדא.

Y has the following sing. instead of the plur.: 2. 14 מדברא; 4. 2; 6. 7 עדרא דענא דיעקב; and the following plurs. in place of sings.: 6. 7 כרימוניא; 7. 9 נסיונא הדין; 8. 9 אוריתא דכתיבין.

5. *Prepositions.*

80. In 4. 3 L omits the preposition ב, in בעיין בצלותא; and writes ב for כ in 6. 4 כיומא; 6. 10 כקריצתא.

6. *Conjunctions.*

81. In the following passages L incorrectly adds the conjunction ו: 2. 7 ומן; 2. 14 וכד רדיף; 3. 10 ופריש; 5. 5 נצחן וקרבא;[122] 6. 9 ועסיקא; and in the following incorrectly omits it: 2. 13 איזילי מיכא; 7. 10 אי מטא; 8. 2 פירי; 8. 11 בתר. In 5. 16, L writes conj. ו for relative ד: ומתנבאן.

In the following passages Y incorrectly adds the conj. ו: 1. 5 ועל: and omits it in: 4. 11 לישניך; 8. 1 יימרון בית; 8. 1 אעלינך.

[122] Cf. J II, Gen. 49. 5, נצחני קרבא.

Digitized by Google

CHAPTER II

AB

82. As stated above, the Yemen MSS. are not uniform in their texts. While forming a group in themselves, distinct from L, they nevertheless diverge one from the other in text, in orthography, and matters of morphology and syntax. Each of the manuscripts has features, distinctive to itself alone, as the following analysis will endeavour to show.

83. The most reliable and best preserved of these texts are AB. They contain the least number of textual and scribal errors, and seem to preserve the more original Yemen readings. A being the better written of the two, was used as the basis of this edition.

TEXTUAL VARIANTS

A. Independent Readings.

84. The following independent readings are to be noted in AB: 1. 1 שירתא תליתיתא שירתא דבירא אמר משה ובני ישראל פתחו כולהום פומהום כחדא ואמרו שירתא; 1. 1 סקי בירא שבחו לה; 1. 9 מיא; 2. 13 ומן האי; 2. 14 ומחזייך; 2. 17, 3. 6, 4. 6 פולחנא; 3. 7 לכנשתא דבית ישראל; 3. 10 בחירן מן כסף; 4. 3 ומלכא דהוה מדבר ברישיהום; 4. 4 דהוא עסיק ביה; 4. 12 דהוה חתים; 6. 4 בזמן דצבית למעבר; 8. 6 [ד]בריתא.

B. Fuller Readings.

85. There are a few instances in AB, none of which, however, are of any material significance: 1. 1 *bis* כתיב [ביה];

Digitized by Google

ibid. [רבהון דנבייא] משה;[123] 4. 2 [ועושקא] ודכין מכל אונס ונזילא; 4. 14 [עם כל] קני;[124] 5. 7 [על] אורחא דנטירין.

There are three instances where R are fuller than AB: 1. 1 [נבי[י]א] שלמה; 1. 1 [בר אבנועם] וברק; 5. 16 [הוא] תקוף ודין.

C. Order.

86. Several instances of transposition of words occur in AB: 5. 10 בארבע ועסרין; 6. 3 רחימי וחביבי;[125] 7. 6 דקליף ברטיא ית חוטריא.[126]

In A alone there is one instance of inverted order: 2. 15 ההוא דרא.

GRAMMATICAL VARIANTS

A. The Orthography of AB.

87. AB have a strong preference for ס against שׂ; thus we find עסר, עסרתי, סמלא, but דבדמשק.

Likewise they express consonantal ו by וו, thus: זכוותא, ח(י)וור, מעוות, but also by single ו in כורדא, ומרות.

88. AB always write the Tetragrammaton thus: ייָ, and abbreviate not infrequently קדם, ישראל, מצרים.

B. Phonetics.

89. While AB read in 1. 4 נְנוּך and in 1. 12 נְרדא, R change ă to ĭ, reading נִנוך, נִרדא.

Pataḥ is lengthened to Ḳameṣ in the pass. part. in 1. 8 where A reads בְּעִיא, R בָּעִיא.

[123] L מ׳ נביא.

[124] AB were probably influenced by the recurrence of the phrase later in the verse.

[125] L writes רחימי ורחימי.

[126] Cf. Onk. Gen. 30. 37, 38.

Digitized by Google

In 1. 2 A writes דחביב, R דחביב; 2. 11 A חליף, R חליף; AB always write בנין, cf. 1. 14, 2. 6, 2. 8, 3. 8, &c.

In 1. 15 AB write עסיקא, R עסיקא; 7. 9 A writes אי 'if', R אי.

In ל״י verbs AB retain final *i*, which R change to *e*; cf. 3. 4, 5. 1 where AB write ואשרי, R ואשרי. But 2. 3 A writes דאתגלי, while R retain final *i*, דאתגלי.

Shewa and pataḥ change places in the beginning of a word: 8. 9 AB ואפילו, R ואפילו; cf. 2. 15, 8. 4.

In the group of nouns מקדשא, מדברא, מדבחא, משכנא, and מדרשא AB generally use the pataḥ over the prefix, except in the word מדרשא, where a ḥireḳ is usually found.

AB usually write משריתא with a ḥireḳ over the ר; cf. 1. 1, 1. 9, 2. 7, 7. 1, &c.

C. Morphology.

1. *Verbs.*

90. Peal. The impv. form וסעירו occurs in 2. 5, A, by the side of וסעורו of R.

Pael. For the Pael pass. pt. in 2. 3, AB read ומשבח, R ומשבח.

Aphel. The Aphel pf. In 2. 7, 3. 5, 5. 8, AB read אשבעית, while R read אשביעית. In 2. 15, 8. 4, AB read for the inf. לאנחא, while R have לאנחא.

Ithpaal. In 1. 14 AB have אתי[י]קרו, while R have אתי[י]קרו.

Ithpe. and Ithpa. In 6. 12 AB writes Ithpa. אתגלי, R Ithpe. אתגלי.

2. *Nouns.*

91. AB have a strong preference for forms of עובד, 'work', with šurek; cf. 1. 6, 1. 12, 1. 15, 2. 10, &c., but also write עובדיהון; cf. 2. 16.

Digitized by Google

3. *Prepositions.*

92. With a single exception, AB always write קֳדָם, with ḥatet kameṣ. In 1. 1 B writes קֹדם. In 4. 13, AB write הֵיכִי, while **R** have הָ[א]כִי.

4. *Adverbs.*

93. AB always write בְּגִין 'in order that', with ḥireḳ; cf. 1. 14, 2. 6, 2. 8, 3. 8, &c. AB prefer to write the adv. בְּזִמַן with pataḥ; cf. 1. 1, 1. 15, 2. 9, 4. 7, &c.; but occasionally they write בִּזְמָן with ḳameṣ; cf. 1. 1, 2. 3, 2. 7. AB prefer the adv. דְּהָכִין with ḳameṣ, which is the correct form, but sometimes write it דְּהַכִין with pataḥ; cf. 1. 1, where both forms occur. In 1. 14 B writes הֵא בכין, while **R** have הָא בכין.

5. *Conjunctions.*

94. AB generally write conj. הֵי כְּמָא (ה) 'as'; cf. 2. 3, 2. 6, 2. 7, 4. 2, &c., but הֵא כמא is also found; cf. 1. 10, 3. 8.

AB generally prefer כַּד, cf. 1. 5, 2. 7, 2. 14, 3. 5, 3. 6, &c., but the unusual form כדו is also found, cf. 2. 7, 5. 5.

D. Syntax. *Verbs.*

95. Peal. In 4. 6 A uses Pe. pt. const. ערקי, while **R** have the abs. ערקין.

Pe. and Pa. In 1. 4 AB use Pa. pf. נַגֵּידְנָא, while **R** have Pe. נְגַדְנָא. In 5. 2 AB write Pe. impv. הֲדָרִי, while **R** have Pa. הַדְּרִי.

Peal and Aph. In 8. 4, 8. 9 AB write Aph. יַדְכַּר, while **R** writes Peal יִדכר, and in 8. 14 AB write Aph. וְתַשְׁרִי, **R** Pe. וְתִשְׁרִי (**L** ותישרי).

Pael. In 4. 8 AB have Pa. pt. c. מסקי, **R** abs. מְסַקִּין.

Ithpe. In 8. 9 A writes Ithpe. pt. det. מתעתרתא, while **R** writes the indetr. מִתְעַתְּרָא.

ERRORS

A. Textual. *Omissions.*

96. The following omissions occur in AB: 3. 2 דאסתלקת [מננא]; 4. 2 [דהוה] דכיין; 5. 1 כנשתא [דישראל]; 5. 10 דעטיף [בימטא]; 7. 3 מי נהרא [רבא]; 8. 14 עד [זמן].

In A alone the following omissions are to be noted: 4. 10 [יתיר] מן שבעין; 7. 3 מתפרנים [מפרתיה].

There are two passages in which B alone omits words contained in R: 1. 4 דאישתא [בליליא]; 3. 8 דמתילן [לחרבא].

In 8. 11 AB contain an omission due most probably to homoioteleuton: איתיב יתה [בירושלם ואסר יתה].

B. Grammatical.

1. *Suffixes.*

97. In 1. 11 כורסי and 4. 1 קורבנא A alone is incorrect in the omission of the suffixes.

2. *Gender.*

98. AB only have the correct gender in the following passages: 5. 12 ומסתכלן; 6. 4 יאיא; 7. 8 מתפרשן; 2. 14 חקנין.

In 4. 8 ליך (twice) and 5. 12 דקימן, A alone is correct.

AB have the incorrect forms in the following instances: 1. 1 והדין; 2. 8 דמתילן.

A alone is incorrect in 3. 10 ושפירן; 5. 2 והוה; 8. 8 וקלילין; 8. 11 עימה.

B alone is incorrect in 7. 3 יתה.

3. *Number.*

99. In 8. 3 למזיקיא AB alone are correct. In 7. 6 לרישי and 8. 1 עמא ארעא, AB alone are incorrect.

4. *Prepositions.*

100. In 8. 11 ופליג עליה AB are incorrect.

In 3. 8 לחרבא A alone errs.

Digitized by Google

CHAPTER III

C

101. The text of C presents a number of independent readings and forms. It has many features peculiar to itself which mark it apart from the rest of the manuscripts. But of all the texts, it is most prone to textual errors and omissions. Especially is it careless in omitting words and phrases; of such omissions there is a large number.

TEXTUAL VARIANTS

A. INDEPENDENT READINGS.

102. The independent readings of C are the following: 1. 1 ובני; 1. 2 מתמליל עמהון; 1. 4 אוריתא; 1. 13 קרבנא; 2. 6 ולמתלי;[127] 2. 10 קומי ליך איזיל מן שעבוד מצראי כנשתא דישראל רחימתי מלקדמין ושפירת עובדין איזיל ופאקי ליך משעבוד מצראי;[128] 2. 14 בסתיר;[129] 3. 6 בצדקיה; *ibid.* צפרא; 3. 8 אלפין בפתגמי אוריתא;[130] 3. 9 וחפא יתהון דהבא;[131] 4. 1 צדיקין מבנוהי דיעקב;[132] 4. 6 ובזמן; 5. 3 אתיב יתהון; 6. 1 באסתלקות יקריה ממקדשך; 6. 5 אוריתא; 6. 6 ותכלא;[133] 7. 13 ונחזי; 8. 5 בִּקְלָעָא.

[127] The roots תלי and דלי are closely related; either word might be used here.

[128] The reading of C seems superfluous.

[129] Cf. Heb. בְּסֵתֶר.

[130] L writes אחידין בפתגמי אוריתא; C is good; it is an interesting variant of L.

[131] C refers to the various woods; R to the temple.

[132] This may be an error of C.

[133] R ומתכלא does not occur as a noun but as Aphel pt.

Digitized by Google

B. Fuller Readings.

103. There are a number of fuller readings in C: 1. 1 [מי]ימא; 1. 9 פרעה [ומשריתיה]; 1. 14 ידויי [דמשה]; 2. 2 [בין] פלכי; 3. 6 דאברהם [יצחק וישראל] דפלח[ו]; 5. 14 בשבוחין [ובהיקין];[134] 7. 6 בשושן [הבירא].

C. Order.

104. In some cases a different order is found in the text of C: 2. 8 למשה על טורא דחוריב; 2. 9 על תמכה ועלשין ופטיר;[135] 2. 17 דאדכר קימא; 4. 14 מיני שבח; 5. 7 צדקיה דמלכא; 7. 13 ולבי כנישתא לבי מדרשא.

GRAMMATICAL VARIANTS

A. The Orthography of C.

105. Like AB, C prefers the use of ס to that of שׂ, and, but for the word שׂאני which occurs twice, uses only the ס.

C prefers final א to ה, writing invariably מא and כמא, but also שיתה, סופה.

C rarely uses וו; it occurs but once each in the words עלוון, ומלווי, ומחוור, and זכוותהון; ordinarily זכותא, רעותא, גלותהון.

C rarely uses יי, generally preferring י. Thus we find אתייקרו, דאתחייב, but אוריתיה, חיון, מלין.

C frequently abbreviates such words as ארעא, עלמא, ירושלם, besides the common abbreviations קדם יהוה, ישראל, מצרים.

[134] C mg. al. m.

[135] Cf. Pesaḥim 39 a, and Löw, *Aramäische Pflanzennamen*, pp. 87, 179.

Digitized by Google

B. Phonetics. *Vowels.*

106. In half or completely closed syllables C retains the original *ă* which R changes to *e* or *i*; 5. 3 C לְמַהְדַר, R לְמֵהדר.

When followed by a labial *ĭ* becomes *ŭ*; 1. 11 R שִׁבְעָא, C שׁוּבְעָא.

ē changes to *ī* in 5. 6 C צְבִיתִי, R צְבֵיתִי.

Final *ī* becomes *ē*; 1. 17 C דְאִתְבְּנֵי, R דְאִתְבְּנִי; 7. 13 C אֵי, R אִי.

ū is changed to *o* in 3. 3, where C writes חֹזוֹר for R חֻזוּר; 5. 14 רְאוֹבֶן for R רְאוּבֵן; 6. 4 C דִצְבוֹתִיךְ, R דִצְבוּתִיךְ. Pataḥ is reduced to shewa in 1. 14; C (מְ)חְמַן, R (מַ)חֲמַן.

Characteristic of C (and D) alone is the method of punctuating the conjunction ו. Almost invariably C writes וָ, contrary to rule, before the בּמף letters, thus וָמַן, וָמְשַׁרִיתֵיהּ, וָבִרְכְתָא, וָבְזְעִירוּת, וָפִתְגָמֵי, &c.

In two instances C writes וְ in וְקַטִּיל, וְקַטְּלִין against the regular form וּ. It is possible that the pronunciation of וּ before בּמף was as though it were written וְ and that the two last forms mentioned are merely mistakes of the scribe.

C. Morphology.

1. *Verbs.*

107. Peal. Pt. m. pl. 1. 16 C פַשִׁין, L פַיְישִׁין from √פוש, R פַשָׁן √פשי.

Inf. 2. 9 C לְחַבַּל, R לְחַבָּלָא, L לְמַחְבְּלָא.[136]

Impf. 3. 3 C אִיסַּק, R אֶסַּק; 7. 7 C דִתְסַבְּלִין, R דִתְסַבּוּלִי (Gr. 271).

[136] L is best form.

Digitized by Google

Pael. Pt. m. s. 1. 10 C ומשבחים, B ומשבחנים.

Pt. f. s. מסדרא, B מסדרא.

2. *Nouns.*

108. Two different forms of the same noun are found in 1. 1, where C writes עסרית, B עסרתי;[137] 1. 11 C עסרתי, B עסרתי; 2. 9 C דנביסא, AB דנבסא, EF דניסבא.

C always writes מקרשא while B generally write מקרשא. ענני written in various ways is found in C as ענני.

In 6. 3 C writes רחימי, B רחימי.

D. Syntax. *Verbs.*

109. Peal. In 7. 2 C writes Pe. pf. where B write pt.: C סליק, B סלקין, L סלק.

Pe. and Pa. 6. 5 C writes Pael. דלקטו, B Pe. דלקטו.

Pe. and Aph. 3. 3 C writes דישרי, B דאשרי.

Pe. and Ithpe. Pt. 1. 13 B ועסיקא, C ומתעסקא. 7. 4 B דמתילו (intrs. pl.), C אמתילו.[138]

Ithpe. and Ithpa. Pt. 1. 9 C דאשתנקין, B דאשתנקין.

Ithpe. and Ithpa. Pt. 1. 11 C דמתפרשין, B דמתפרשין.

ERRORS

A. Textual.

110. Omissions in C are very frequent, as may be seen from the cases given below.

1. *Homoioteleuta.*

1. 9 לא [נגיב אבוה רשיעיא ועובאין טכראין דבניהון ית מיא יכיל ומשבח [ביני אילני סרק ובולי עלמא 2. 3; לנובא וית מיא לא] יכיל אדין אלהא אנתי 5. 9; מודעין יתיה בין ריבון עלמא יאי ומשבח ביני] צביא [למפלח כנשתא דישר' רשפירתא מכל עממיא לאדין אלהא אנתי

[137] C = עשרת; cf. Nöldeke, *Mand. Gr.*, 154, note 1.

[138] L writes דמתילן.

בעיא] למרחל דהכין קיימית עלנא; 8. 6 על [ליבך כאלף דעזקא] על; 8. 7 למוי [דימא דהוא אינון סגיאין לא יכלין למטפי ית רחמי מנך ואן מתכנשון כל מלכי ארעא דמתילין למוי] דנהרא.

2. Omissions.

111. Plain omissions in C are as follows: 1. 13 ובעא רחמין [קייי]; 1. 17 מקדשא [דייי] דאתבני;[139] 2. 4 [קבלית] עלאי; 2. 7 [דלא] תזידון [למיסק];[140] 2. 14 [ומסטריהון] מדברא;[141] *ibid.* כנשתא [דישראל]; 2. 15 רשיעא [נגיב]; 2. 16 [ונפק] מתחות עגני;[142] *ibid.* [צדיקי] דרא; 3. 2 [תיזיל] תסחר; 3. 4 שכינתיה [בגויה]; 3. 6 ומתעבדין [לה]; 3. 7 אמר [ייי]; 3. 9 מלכא [שלמה]; 3. 10 וטליל [עלוהי]; *ibid.* ארעא [דישראל];[143] 4. 8 כרכין [תקיפין]; 4. 11 כנינפי [צניעא]; 4. 15 בבית מקדשא [דמתבנו בירושלם]; 4. 16 [ייעול] אלהי; 5. 15 נצחן [קרבא];[144] 6. 1 תושבחתא [דייי]; 6. 2 מימרא [דקודשא]; 6. 4 אמר ייי [במימריה]; *ibid.* דבנא [לי] שלמה; 6. 5 רבני(י)ך [הכימי] כנשתא [רבתא];[145] 6. 9 [הות] פלחא; 6. 11 לבית [מקדש] תיניין;[146] 7. 1 כנשתא [דישר׳]; 7. 2 בצלאל [אומנא]; 7. 5 דדאין [דינין] חסין; *ibid.* וידעין [לממני]; *ibid.* וקבעין רישי [שנין ורישי] ירחין; 7. 8 ובעידן דפרסין [כהניא]; 8. 1 עמא [דארעא]; 8. 3 רשו למזיקיא [לחבלא] בי[147]; 8. 4 ארעא [למיסק]; *ibid.* ידבר [לכון][148]; 8. 6 דלא [נוסיף] עוד; *ibid.* [לן] דמין.

3. Scribal errors.

112. The following scribal errors occur in C:

1. 10 מן פתגמי אוריתא כאטבא; 3. 7 דוכרנהון; 3. 10 מֿן; 4. 3 למללא לבא; 4. 4 דהיא לך;[149] 4. 7 בֿת ישר׳; 4. 8 דֿיֹחֿסנֹן; 4. 15 מקדשי; 5. 1 וחור; 5. 4 ודמר; 5. 9 לאידין את אלהא; 6. 1 מנך;

139 C shorter, perhaps.

140 דלא written C mg. al. m.

141 L writes מדברך.

142 C writes ונפק, mg. al. m.

143 Not necessarily omission.

144 L writes וקרבא.

145 C רבני.

146 לביתא, hence may not be an omission.

147 C לי.

148 C mg. al. m. לכון.

149 This is both an omission and error of C.

Digitized by Google

6. 11 דאתנבי; 7. 1 לֹוּת; 7. 3 בהין; *ibid.* תפוק; 7. 5 דמלדוד; *ibid.* רמיא; 7. 6 למקריה; 7. 7 מלכותי; 8. 4 למפקדהון; 8. 5 רבן; *ibid.* כמא; 8. 6 לעמא.[150] In 1. 11 there is a textual error of R against the correct reading of C; באצבעי, R באצבעי.

B. Grammatical.

1. *Verbs.*

113. The following errors in verbs are to be noted in C:

1. 6 וסגידת; 1. 7 מטלטלין; 1. 17 יהוין; 2. 3 למתב; 2. 17 דמטללין; 3. 3 אכפר; 3. 8 וטמן; 5. 2 אתמלו; 8. 7 למחזי.

In the following verb forms C alone is correct:

2. 12 אתחזיו; 2. 17 מפורסמין.[151]

2. *Nouns.*

114. The following errors in nouns occur in C:

1. 9, 2. 6 חיוין; 1. 16 ובנינא; 2. 13 לבכורי; 3. 8 מלתא circumcision; 7. 2 ובניהון.

3. *Suffixes.*

115. In 3. 5 לאבהתכון C alone has the wrong suffix, while in 7. 7 באנפין C alone incorrectly omits it.

4. *Gender.*

116. In the following passages C alone has the correct gender: 1. 11 כתיבן; 4. 12 משתלחן;[152] 6. 10 שפירן.

In the following C is incorrect in gender forms: 1. 16 דמתקין; 2. 10 איזיל; 7. 7 עלך.

5. *Number.*

117. In 2. 14 מליא and 5. 2 דמעתיך C alone is correct in number. Errors of C in number are: 1. 14 כהנא; 2. 15

[150] C is blurred.

[151] L writes מפרסמין.

[152] The form C משתלחן is not found; it should be משתלחן, but C is clearly meant for feminine.

Digitized by Google

בידהון; 2. 17 קרבנא;[153] 4. 6 בידהון; 4. 11 מתילא;[154] 4. 12 כמבועין דמיין;[155] 6. 1 דשפירין;[156] 7. 3 אִנְשָׁא.

6. *Prepositions.*

118. In the following passages C alone has the correct preposition 6. 10 בזמן; 7. 3 באגנא.

In the following instances C either omits or inserts the wrong preposition: 1. 1 בליליא, 7 בחמתא; 2. 15 דאתחבלא; 5. 13 בסבא, 14 כשבוחין; 6. 2 לסנהדרין.

[153] L writes קורבניה.

[154] L writes מתיקין, which points to a different text.

[155] L writes כמבוע דמין.

[156] A L write דשפירא.

CHAPTER IV

D

119. Despite its fragmentary character, D contains a number of interesting variants and forms. It contains even an independent reading which appears to be genuine and not a corruption. While it presents closer relation to C than to the other manuscripts, its variants indicate that it is an independent text, and the missing sections would no doubt have given us a number of interesting variants in form and text.

TEXTUAL VARIANTS

A. INDEPENDENT READINGS.

120. The following independent reading is to be noted in D: 7. 12 כד תבו עמא בית ישר׳ ומרדו אגלי ייי יתהון.

The following differences in individual words occur in D: 1. 9 עליהון; *ibid.* ימא; 1. 13 פלחנא; 7. 9 בניסיתא הדא; 7. 10 לחמר חדת.

B. FULLER READINGS.

121. The following fuller readings occur in D: 1. 14 [בני] ישראל; 7. 4 [בית] מדרשיא; 7. 9 [אנא] אניסינן ובכן.

Digitized by Google

The following abbreviated readings occur in D: 1. 1 [ואמליל] שמיא; 1. 8 [ושלמה] דוד; 7. 10 [דייי] מימרא.

C. Order.

122. A case of inverted order is preserved in D: 1. 17 משיחא מלכא.

GRAMMATICAL VARIANTS

A. The Orthography of D.

123. D generally omits ו, writing כלהון, קדשא, רנזא, but מירונזיה also occurs.

D uses וו but once in בחילוותיה, preferring forms without וו, as זכותא, רעותא.

D generally prefers י to יי, making use of יי, strangely enough, in two words מביא and אבנייא, which are written in the other MSS. and in L with one י. D also writes אורייתיה, but דמלין, אוריתא.

D shows a strong preference for abbreviations, מצרים, ישראל, ירושלם each being written in full once. Otherwise these words are abbreviated together with all other proper names, as well as such words as בנבואה, עלמא, אוריתא, which are written as בנבו׳, עלמ׳, or על׳, אור׳.

B. Phonetics.

1. *Consonants.*

124. In 1. 8 D writes כניסתא, R כנישתא.

2. *Vowels.*

125. D retains the *ă* which in half or completely closed syllables is changed to *i* or *e*. Thus 1. 2 D בַגֹרסא, R בגירסא.

Digitized by Google

ă is lengthened to ā in Pa. pass. pt.: 1. 11 D מְזָקַק, R מְזוֹקַק.[157]
ĭ changes to ē in 1. 12: R נְרִיף, D נְרֵיף; 7. 10, 8. 5 מֵיתִיא, D מִיתִיא, &c.; cf. 7. 9 ואחוי.

ē changes to ī, 1. 7 R חַוֵי, D חַוִי; 7. 9 אֵי, D אִי. Pataḥ and shewa interchange: 8. 5 D עַתִידִין, R עֲתִידִין. Peculiar to D (and C) is its writing of the conj. ו before בומף with a shewa. Thus וּבְרַק, וּמְשֵׁרִיתֵיה, וּפָרְשׁוֹי. It is probable that D imitated C in this peculiarity in all the missing sections, as it imitated it almost entirely in those chapters extant. The pronunciation of וּ before בומף was probably as though written וְ.

C. Morphology.

1. *Verbs.*

126. Peal. Impf. Two forms of Peal impf. occur in 1. 8, 8. 4, where D writes ויהֵא, R ויהֵי.[158]

Pael. Pf. Two forms of Pael pf. 3 m. s. in 1. 7 D חַוִי, R חַוֵי. Pt. pass. f. pl., two forms in 1. 11, D מְסָרְרָן, R מְסָרְרָן.

Aphel. Pf. Two forms in 1. 1 D אַנַּח, R אַנִּיחַ.

2. *Nouns.*

127. In 1. 1 we have four instances of the same change of form of numerals, where D writes חַמִשְׁתָא, שַׁבִיעֲתָא, תְמִינְתָא, עַסִירְתָא for R חַמֵישְׁתָא, שְׁבִיעֵיתָא, תְמִינֵיתָא, עֲסִירֵיתָא. Two forms of the sing. noun occur in 1. 10, where D writes סוֹפָא and R סוֹפֵיא. D preserves a singular reading, 1. 16 בְפוּרְיָנָא, R בִפְרִיאָנָא.[159] In 8. 6 D writes לְגַמְרִין, R לְגוֹמְרִין.

3. *Conjunctions.*

128. In 8. 1 two forms of the conj. occur where D writes אוּף, R אַף.

[157] Cf. Gr., 332.
[158] Cf. Gr., 354.
[159] Cf. note 87 above.

Digitized by Google

D. Syntax. *Verbs.*

129. Peal and Pael. In 1. 9 D writes Pael 3 m. s. עַבֵּד, R the Peal עֲבַד. In 1. 3 D writes Pael 3 p. רַחִימוּ, R Peal intrs. רְחִימוּ.

Pael and Ithpaal. In 1. 4 D writes Pa. pt. מרחקין, R Ithpaa. מתרחקין.

Ithpeel and Ithpaal. In 8. 2 D writes 3 p. דְאִתְעֲתָדוּ, R דְאִתְעַתָּדוּ. Inf. In 8. 5 D has Ithpaal לְאִתְבַּזָּעָא, R Ithpeel לְאִתְבְּזָעָא.

ERRORS

A. Textual.

1. *Omissions.*

130. The following omissions are to be noted in D: 7. 11 [בי] ואינון שלטין; 8. 1 דכירא [הויתי] כד; 8. 3 ואנא קשרא [וברישי] תפלין סמלי.

2. *Scribal Errors.*

131. D contains the following scribal errors. In 1. 1, 1. 2, 1. 5, 1. 17 D repeats שְׁלֹמֹה for שְׁלֹמֹה; 1. 6 בְּנִימִיסוֹי; 1. 8 שְׁפִירְתָא; 1. 11 יְקָרֵי; 1. 14 הא כמא; *ibid.* וְסַלּוּק; יְצַלֵּי; 1. 16 עַפְיָיה; 7. 10 דִבְנְבִיאוּת; 7. 13 בִּסְפָרֵי; 8. 1 יַת; 8. 5 בניא. A textual error, apparently a doublet, occurs in D: 1. 13 ארום ארי.

B. Grammatical.

1. *Verbs.*

132. The following errors in verbs occur in D: 1. 8 וּמִדַבְּרֵי; *ibid.* רַחִים; 1. 13 וְאִשְׁתְּצֵינוּן; 8. 1 וּמְסַרָא.

2. *Nouns.*

133. The following errors in nouns occur in D: 1. 8

Digitized by Google

מִשְׁכְּנֵיהֹון ; 1. 9 רְתִיכוֹי ; 7. 14 רְעוֹה. The following noun forms in D are better than in R : 1. 2 סְנִיוֹת ;[160] 1. 11 עֲנְיֵיהֹון.

3. *Gender.*

134. In the following passages D is incorrect in gender: 1. 1 דמתיהיב ; 1. 4 הוה ; 1. 7 קְשֵׁין ; 1. 8 דמתילן יאה ; 1. 11 דמתפרשן ; 1. 14 אֹחְרָנִין ; 1. 16 סגיא.

4. *Number.*

135. D alone is correct in number in 1. 15 עוֹבָדֵיךְ, while it is incorrect in *ibid.* דמלאכא קרישא.

5. *Prepositions.*

136. In 1. 10 בנירא, 12 בנררא ; 7. 13 ועמא D is incorrect.

[160] CE write סַנִיאוֹת. Cf. ܣܢܝܐܬܐ and Merx, *Chrest.*, 10, note 9, where all these forms repeat themselves.

Digitized by Google

CHAPTER V

EF

137. In EF also we find a few variations in text. There are further differences in orthography, phonetics, morphology, and syntax to be noted. The orthography of E especially, which, however, is distinct from F in many respects, has a number of interesting points. Taken all in all, the text of these two MSS. is well preserved, and contains by far less of textual errors than C, and is only slightly inferior to AB.

TEXTUAL VARIANTS

A. Independent Readings.

138. The following variations in text are to be noted in EF, jointly or singly: 1. 1 מרי שמיא; 1. 8 בסוסון; 1. 9 הוא; 1. 14 שעתא; 4. 1 בני כנשתא; 5. 10 מסגיאת; 7. 11 אמרא כנשתא דישראל; 8. 6 בית ישראל; E 1. 1 משה ובני ישראל; F 1. 17 קוסי; 4. 4 דעל; 5. 8 אשבעית עליכון; 7. 3 דיהון להון; 7. 4 ומשיח בר יוסף אפרים.

B. Fuller Readings.

139. There are a few fuller readings in EF: 1. 10 [בית ישראל] כד נפקו; 2. 7 [דכנען] ארעא; 2. 13 [ואזילי] קומי; 8. 5 [דישראל] מיתיא.

Digitized by Google

C. Order.

140. One instance of inverted order is to be found in EF: 4. 2 ומתבלא ותקרא.

GRAMMATICAL VARIANTS

A. The Orthography of EF.

141. E and F differ in the use of ס and שׂ; E prefers שׂ, writing עשׂר, עשׂרתי, שׂמלא, but וסאני and the proper names פרס and דמסק. F, however, prefers ס, using the שׂ but once in שׂאני and מתפרשׂן, and in the proper names שׂעיר and שׂניר; otherwise using ס, as in עסר, עסרתי, סמלא. E alone shows a decided preference for vocal א, writing ריבוא, עלאי, שמאלי, סריאו, צואריה, &c. Both E and F prefer ו defective, F more strongly than E, and the same tendency prevails with regard to י defective. EF rarely use וו, the word זכוותא it is true, occurring several times, but more often זְכֻוָתָא, רְעֻוָתָא, &c. Similarly, EF rarely use יי, preferring single י forms. Finally, EF are not inclined to abbreviate extensively, confining their abbreviations generally to קדם יהוה. E rarely abbreviates even קדם.

B. Phonetics.

142. In 2. 9 while R write רְבַב, E writes רביב and F רִבִּיב. In 1. 13 R write אִשּׁרִי, EF אִשׁרִי. *ē* is reduced to *ĭ* in 2. 10, 3. 3, 5. 3, where E writes אִתִּיב and R אֵתִיב; 5. 4 E אִוּשִׁים, R אֻשִּׁים; 6. 12 E אִמְלִיךְ, R אַמְלִיךְ; 8. 14 EF דִּעְרִיק, R דְעָרִיק. In 1. 14 F writes דְאִתְחַיַּיב, where R write דאתחייב; in 2. 14 F writes מִבְּרָא, R מִבְּרָא. Shewa and pataḥ change places in 4. 11, where EF write בְעִזּרְתָא and R בְעַזְרְתָא.

C. Morphology.

1. *Verbs.*

143. Peal: Pf. 3 pl. 5. 9, EF ואמרין, R ואמרו. Impf. 3 m. s. 8. 12, E יְהֵא, R יְהֵי. Impv. 2 s. f. 5. 2, EF וְשַׁבְּחִי, R וִשבַּחי. Aphel: Pt. m. s. 2. 14 *bis*, EF מְעִיק, R מְעִיק. Inf. 8. 8 EF לְאַגְּחָא, R לְאַגחא. Ithpaal: Pf. 3 m. s. 1. 14 F דְאִתְחַיַּב, R דְאִתְחַיַּב.

2. *Adverbs.*

144. In 2. 5 E has form מִנֵּיו, R מִנּוֹ.

In 1. 12 F alone, and in 2. 17 EF jointly, מִן קֳדָמַת דנא, where R have מִן קֳדָמַת.

D. Syntax. *Verbs.*

145. Peal: In 6. 6 EF use the abs. pt. אכלין קורבניך, where R have the cst. pt. אכלי קורבניך. In 1. 8 the pt. act. and pt. pass. are used interchangeably; EF רָחִים, R רְחִים; likewise in 5. 2 and 8. 14, F יְכִיל, R יָכִיל; E דְדמִיך, R דְדָמִיך. In 8. 9 EF have Peal pt. pass. דעסיקין, while R have Pael pf. דעסיקו. Peal and Pael pf. interchange in 5. 5, F תְּהִית, R תַּהִית. In 1. 5 and 2. 5 Peal intr. and Pa. pf. interchange, E סְלִיק, F סַלִּיק, R סְלִיק; F קָרִיבִית, R קריבית. In 8. 7 EF use Peal inf. לְמִטְפֵּי, while R have Pael inf. לְמִטַפְּי. Pael: Pt. act. and pt. pass. interchange in 5. 10 E מְחַוְּרַת, R מחורית. In 3. 7 the Pael and Aphel pt. interchange, F מְסַחֲרָא R מַסְחֲרָא. In 2. 17 F writes Aphel, R Ithpeel; דְאַדְכַר, דְאִידְכַר. In 3. 8 EF have Ithpa., while R have Ithpe.; דְאִתְחַתְּמַת, דְאִיתְחַתִימַת.

Digitized by Google

ERRORS

A. Textual.

1. *Homoioteleuta.*

146. The following omissions due to homoioteleuton are found in EF: 2. 12 דאמרית [לאברהם אבוכון כבר שמעתון מא דאמרית]; 3. 5 והיכדין [אנא מעיל ית בניהום לארע צדיא כען אנא]; 5. 4 יתהון [ביד סנחריב מלכא דאתור ואגלי יתהון]; 8. 12 שלים [בהון ירבעם בר נבט ותרין שבטין יהודא ובנימין ישלום] בהון.

2. *Omissions.*

147. The following omissions occur in EF: 1. 4 מן נגיד [דרקיעא] ונחדי [ונבדח]; 1. 14 חמרא [לנסכא]; 1. 15 במימריה [משבח]; 4. 1 צדיקיא [כבנוי דיעקב] דלקטו; 5. 1 כען איתו [כהניא רחמי פיקודי]; 8. 9 למקני [ייחוד] שמיה.

The following omissions are found in F alone: 1. 16 סניין [עלוי ארעא ואנחנא פשין וסגין]; 2. 5 להום [ואמרית].

3. *Scribal Errors.*

148. Errors of divers kinds are to be found in EF: 1. 8 תשפי; 2. 5 רעית; 2. 9 דניסבא; 5. 11 דהב; *ibid.* דנשרין; 6. 10 וּבְרִיךְ; 7. 10 ונהי; 7. 11 וכען; 8. 7 למוי דמיא; 8. 8 אית;[161] 8. 14 דאוּלא; *ibid.* עתקין.

The following errors in vowels are to be noted in F over the prefixes ל and ד; 1. 11 לְרָקִיעָא;[162] 5. 4 דְּרָאוּבֵן;[162] 5. 12 דְנָזוֹרִין.

The following are textual errors in F alone: 4. 8 דהא; 5. 5 עוֹבְדֵי; 6. 11 על מרי; 6. 12 למכינון; 7. 5 מְצַדְּתָא; 8. 5 בְּעַןְ.

4. *Miscellaneous Errors.*

149. The following miscellaneous errors are found in E alone: 1. 11 דְהוֹא; 1. 14 מא; 2. 4 פקודוהי; 2. 14 ובחבריני; 3. 11 בְּחֵיל; 4. 6 מן; 5. 1 ואכלית; 8. 8 אם בעידנא.

[161] R have לית; hence the very opposite thought is here expressed.

[162] In these two instances it may be the influence of the guttural ר that altered the vowels of F. Cf. Gr., 224.

Digitized by Google

F contains the following errors: 1. 8 מְדֹרְשָׁא; 1. 9 רְשִׁיעָא; *ibid.* יַמָא; 2. 3 לְעַמֵיה; 2. 14 וּבְחַבְרוֹנִי.

B. Grammatical.

1. *Verbs.*

150. EF have the following errors in verbs: 2. 3 דְסָנֹן; 2. 8 דַהֲוֵי; 4. 3 מַלּוֹ; 4. 10 נְדִיף; 4. 16 יְתֵּיל; 5. 1 אִיתִיאוּ; E alone has the following errors: 1. 9 דְאִשְׁתְּנָקוּ; 3. 7 מִתְגַּבְּרִין; 3. 10 שְׁרֵיא; 4. 7 עֲבַדִּי; 4. 8 מְסַקִין; 5. 4 לְמוֹתִיב; 7. 3 בְּמוֹתֵיה. F alone has the following errors: 2. 17 וּבְעָא; 3. 11 דִכְלִילוּ; 5. 4 וּלְמוֹתִיב; 5. 10 מְחֹדַת; 8. 14 קַמִין.

2. *Suffixes.*

151. In 5. 16 מורינא, חֲבִיבִי; 6. 4 חביבתיך; 8. 6 לך, EF have wrong suffixes.

3. *Gender.*

152. In 2. 2 בישין; 3. 6 ליה, EF are incorrect. In 1. 16 פַשִׁין, E is incorrect. In 1. 10 יתה; 7. 2 ומקרבן, F is incorrect.

4. *Number.*

153. In 1. 9 שִׁירְתָא; 2. 15 בשבטי; 6. 10 כסיהרן; 1. 11 דבירא; 2. 2 דניעצא; 2. 6 מישרא, EF are incorrect in number. In 4. 5 פטימא, E is incorrect. In 1. 7 דקשיא; 2. 2 ובזיען; 4. 2 צניען, F is incorrect.

5. *Prepositions.*

154. The following errors occur in EF: 7. 10 דבקעת; 8. 13 לבי. In 1. 2 עִמַן, E alone is incorrect. In 4. 13 כנגתא, F alone is wrong.

6. *Conjunctions.*

155. In 1. 13 and 4. 4, F incorrectly omits conjunction ו; דכיר, באלפן.

Digitized by Google

PART II

TEXT AND VARIANTS

THE following text is reproduced from A, which is the clearest and most accurate of the MSS. A few obvious errors have been corrected. These corrections are placed in brackets, and the sources from which they are selected are indicated in the notes.

CHAPTER I

(1) שיר השירים אשר לשלמה: שירין ותושבחן דאמר שלמה מלכא דישראל ברוח קודשא קדם ריבון עלמא ייי. עשרתי שירתא אתאמרו בעלמא [והדא] שירתא [משבחא] מן כולהון. שירתא קמיתא אמר אדם בזמן דאשתביק ליה חובתיה ואתא יומא דשבתא ואגין עלוי פתח פומיה ואמר מזמור שירא ליומא דשבתא. שירתא תנייתא אמר משה עם בני ישראל בזמן דבזע להון מרי עלמא ית ימא דסוף פתחו כולהום פומהום

1 שלמה] + נבן[י]א CEFL 2 דישראל] דישראל B קודשא]
נבואה L ריבון] + כל FL עשרתי] עסרית C 3 בעלמא]
+ שירא דין L והדין ... ש AB והדא שירתא CEF] הדין L +
משבחא EF] משבחתא C משבח AB קמיתא] קדמיתא CEF
5 שירא] שיר CEFL עם בני] ובני C 6 עלמא] שמיא EF
ימא] prm. מי C פומהום] > L

M. F

כחדא ואמרו שירתא דהכין כתיב בה בכין׳ § שבח משה ובני ישראל. שירתא תליתיתא שירתא דבירא אמר משה ובני ישראל פתחו כולהום פומהום כחדא ואמרו שירתא דהכין כתיב בה סקי בירא שבחו לה. שירתא רביעיתא אמר משה רבהון דנבייא כד אתא למפטר מן עלמא ואוכח בה עמא בית ישראל דהכין כתיב אציתו שמיא ואמליל. שירתא חמישיתא אמר יהושע בר נון כד אגיח קרבא בגבעון וקמו ליה שמשא וסיהרא תלתין ושית שעין ופסקו מלמימר שירתא פתח פומיה ואמר שירתא דהכין כתיב בכין ישבח יהושע קדם ײ. שירתא שתיתיתא אמר ברק ודבורה ביומא דמסר ײ. ית סיסרא וית משריתיה ביד בני ישר׳. דהכין כתיב ושבחת דבורה וברק. שירתא שביעיתא אמרת חנה בזמן דאתיהיב לה בר מן קדם ײ דהכין כתיב וצליאת חנה ברוח נבואה. שירתא תמיניתא אמר דוד מלכה דישראל על כל נסיא דעבד ליה ײ פתח פומיה ואמר שירתא דהכין כתיב ושבח דוד בנבואה קדם ײ. שירתא תשיעיתא אמר שלמה מלכא דישראל

§ D incipit.

CEF אז ישיר [בכין שבח CEFL<[בה L~[כחדא ואמרו 1
אמרו בני ישראל בזמן דאתיהיבת AB] שירתא 2° . . . ואמרו שירתא 2–3
CDEFL<[בה 3 CDEFL (D דמתיהיב) להון בירא (L בארא) דמיא
CDEFL בכין שבח (E משה ובני) ישראל (CEFL ית תשבחתא) AB] סקי...לה
[עמא 5 L זמניה+[אתא L נביא CEF<[דנבייא CEFL<[רבהון 4
D אנח [אניח 6 D חמישתא [חמישיתא D<[ואמליל CL ית prm.
CEF שבח [ישבח 8 L איהו+[פומיה DF שירתא [שירתא CEF שען [שעין 7
[וברק 10 L משיריתיה DEF משריתיה [משריתיה 9 L אמרו [אמר
[דאתיהיב L אמרה [אמרת D שביעתא [שביעיתא CEFL בר אבינועם+
D תמינתא [תמיניתא L בנבואה ואמרת [ברוח נבואה 11 L דאתיהיבת
EF שירה [שירתא CF נ[י]סא [נסיא 12

Digitized by Google

ברוח קודשא קדם ריבון עלמא יי. ושירתא עסיריתא עתידין למימר בני ישר׳ בעידן די יפקון גלוותהון מביני עממיא דהכין כתיב ומפרש על יד ישעיה נביא שירה הדין יהי לכון לחדוא כלילא יתקדש חגא דפסחא וחדות ליבא כעמא דאזלין לאתחזאה קיי תלת זמנין בשתא במני זמר וקל טבלא למיעל לטורא דיי ולמפלח קדם תקיפא דישראל:

(2) ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין: אמר שלמה נבייא בריך שמיה דיי דיהב לן אוריתא על ידוי דמשה ספרא רבא כתיבא על תרין לוחי אבנא ושיתא סדרי משנה ותלמודא בגרסא והוה מתמלל עימן אפין באפין כגבר דנשיק לחבריה מן סגיאות חיבתא דחביב יתיר מן שבעין אומיא:

(3) לריח שמניך טובים שמן תורק שמיך על כן עלמות אהבוך: לקל ניסך וגיברוותך דעבדת לעמך בית ישראל זעו כל עממיא דשמעו ית שימע

1 קדם ריבון] > Ct קֳדָם רבון C [mg. al. m.] עלמא] prm. כל L ושירתא]
שירתא CEF עסיריתא] עסירתא D 1–2 בני ישר׳] בני גלותא L
2 גלוותהון מביני עממיא ABD] מן גלוותהון CEF מנלותא L על יד] על ידי
CDEF על ידוי די L 3 נבייא] > CEF שירה] שירתא C דהכדין כתיב
שירא L כלילא AE] כליל DL בליליא BF בליליא C ויתקדש]
אתקדשות DL 4 כעמא] בעמא BDEF במני] במיני DEFL 5 ולמפלח]
למפלח EF תקיפא] prm. יהוה L 7 לן] לן C* לן C (al. m.)
דמשה] משה D 8 אבנא] אבניא BCDL ותלמודא] del. C ונמרא
C (mg. al. m.) בגרסא] בגרסא D מתמלל] מתמליל L עימן] עמהון C
עמן E 9 דנשיק] דנשיק CD סגיאות] סגיאות C סגיות D דחביב]
דחביב BCDEF דחביב] + לן C (inscript. al. m.) L מן שבעין] משבעין L
10 אומיא] עממיא L 11 שמניך] שמניך C תורק] תורק D שמיך]
שמך CD אהבוך] אֶהֱבוּךְ D 12 וגיברוותך] וגבורתך CDEF דעבדת]
דעבדת C דעבדת D לעמך] לעמא L

גבורתך ואתוותך טביא ושמך קדישא אשתמע בכל עלמא דהוא בחיר ממשח רבותא דהוא מתרבי על רישי מלכין וכהנין ובגין כין רחימו צדיקיא למהך בתר אורח טובך בדיל דיחסנון עלמא הדין ועלמא דאתי:

(4) משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך נזכירה דודיך מיין מישרים אהבוך: כד נפקו בית ישר ממצרים הות מדברא שכינת מרי עלמא קדמיהון בעמודא דעננא ביממא ובעמודא דאישתא בליליא אמרו צדיקי ההוא דרא קדם ריבון כל עלמא נגידנא בתרך ונהי רהטין בתר אורח טובך וקריב יתן לשפולי טורא דסיני והב לן אוריתך מן גנזך דרקיעא ונחדי ונבדח בעסרין ותרתין אתוון דמכתבא בהון ונהי דכירין יתהון ונרחים ית אלהותך ונהי מתרחקין מבתר טעוות עממיא וכל צדיקיא דעבדין דתקין קדמך יהון דחלין מינך ורחמין ית פקודך.

(5) שחורה אני ונאוה בנות ירושלם כאהלי קדר כיריעות שלמה: כד עבדו עמא בית ישראל ית עגלא אתקדרו אפיהון כבני כוש דשריין במשכני קידר וכד תבו בתיובתא ואשתביק להון סגא זיו יקרא דאפיהון

1 עלמא] ארעא L   דהוא 1°] דהוה DL   2 דהוא 2°] דהוה CD
מתרבי] מתרבא DEF   רחימו] רחימו D   4 משכני] משכני C   5 מיין]
מיין BC   אהבוך] אהבוך D   בית ישר׳] עמא דבית ישראל L   הות]
הוה D   מדברא] מן־דברא DE   6 עלמא] עלמיא C   בליליא] > B
7 ההוא דרא] ~ CF   קדם] > L   עלמא] עלמיא CD   נגידנא] נגידנא
CDEF   8 יתן] יתנא D   לשפולי] בשפולי D בשיפולא L   טורא] ד־טורא EL
אוריתך] אוריתא C; prm. ית L   גנזך] גנזך CDEF גינזך L   9 דרקיעא]
> EF   ונבדח] > EF (C del., sed inscript. al. m.)   אתוון] אתין C
אתין F   אתיין L   דמכתבא] דמתכתבא CE דמכתבא D   10 ונרחים]
ונרחים DE ונרחים F ונרחם L   ית] > C   מתרחקין] מרחקין D
12 ונאוה] ונאה C   באהלי] כאהלי CD   13 עמא] > L   אתקדרו]
אתקדרו E   14 יקרא דאפיהון] יקר אפיהון L

Digitized by Google

במלאכיא ועל דעבדו יריעתא למשכנא ושרת ביניהון שכינתא דיי ומשה
רבהון סליק לרקיעא ויהב שלמא ביניהון ובין מלכא:

(6) אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש בני אמי נחרו בי שמוני נוטרה את הכרמים כרמי שלי לא נטרתי: אמרת כנשתא רישר כלקביל עממיא לא תבזון יתי על דאנא קרירתא מנכון על דעבדית כעובדיכון וסגידית לשמשא ולסיהרא דנביי שקרא אינון גרמו לאסתקפא תקוף רוגזא דיי עלי ואליפונן למפלח לטעותא ולהלכא בנימוסיהון ולמרי עלמא דהוא אלהי לא פלחית ולא אזלית בנמוסוי ולא נטרית פקודיה וית אורייתיה:

(7) הגידה לי את שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים שלמה אהיה כעטיה על עדרי חבריך: כד מטא זמנא דמשה נביא למפטר מן עלמא אמר קיי גלי קדמי דעמא הדין עתידין למחב ולהלכא בגלותא כען חוי לי איכדין יתפרנסון ואיכדין ישרון ביני עממיא דקשין גזירתהון

1 ועל] על L   יריעתא] יריעתא CF   2 סליק] סליק E סליק F
שלמא] שלם L   מלכא] מלכהון C (inscript.) DL   3 שזפתני] ששזפתני
A super. B super. D super. EF   השמש] השמש EF   4 אמרת]
אמירת L   5 תבזון] תבזון CDE   קרירתא] קרירתא CDF   6 וסגידית]
וסגידת C   ולסיהרא . . . לאסתקפא] > Ct (habet C mg.)   ולסיהרא]
וסיהרא DC mg. L   7 עלי] עלאי F   ואליפונן] ואליפנן C ואליפונן D
ואלפינן E ואלפינון F ואלפוני L   לטעותא] לטעותהון CDEF מעותכון L
בנימוסיהון] בנימוסיכון L   8 אלהי] אלהיא L   בנמוסוי] בנמיסוי D
בנמוסוהי CEF בנימוסיה L   פקודיה] פקודוהי BC ית פיקודוי L   9 את]
> EF   10 שלמה] שלי C   כעטיה] כעטיה EF כנטיה C (al. m.)
זמנא] זמניה BCDEFL   11 קדמי] קדמך EF   דעמא] עמא EF   למחב]
למיתב L   ולהלכא] ולמהלכא L   12 חוי] חוי D   לי] קדמי EFL
ואיכדין ישרון] וישרון L   דקשין] דקשין D דקשיא F   גזירתהון]
גזירתהון DF

Digitized by Google

כחמתא וכשרבי שמשא דמיהרא בתקופת תמוז ולמא דין יהון מטלטלין ביני עדרי בני דעשו וישמעאל די משתתפין מעוותהון לחבריא:

(8) אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך על משכנות הרעים: אמא קודשא בריך הוא למשה נביא אי בעיא לך למחוי בגלות כנשתא דישראל מתילא לריבא שפירתא ותפשי יהי רחים לה כד תהי מהלכא באורחתהון דצדיקיא ותהי מסדרא צלותהא על פום כרוזלהא ומדברי דרהא ותהי מאלפא לבנהא דמתילין לגדיי דעזין למהך לבי כנישתא ולבי מדרשא ובההיא זכותא יהון מתפרנסין בגלותא עד זמן דאשלח להון מלכה משיחא ויהי מדבר יתהון בניח על משכניהון הוא בית מקדשא דבנו להון דוד ושלמה רעוותא דישראל:

1 כחמתא] כחומתא L בחמתא BC וכשרבי] וכשרבי EF וכמרבי
C (eras.) וכשרבי C (mg.) דמיהרא] דמיהרי EF ולמא דין] ולמה דין L
ולמהרין C (videtur) מטלטלין] מטלטלין C מטלטלין F 2 דעשו]
עשו F די משתתפין] דמשתתפין C דמשתפין D די משתפין L 3 צאי]
צאי CD 4 גדיותיך] גדיתיך EF אמא] אמר CEFL אמא D הוא]
> Dt (habet D mg.) 4–5 אי בעיא] איבעיא DEL 5 בעיא] בעיא
BCF לך] להון LC (mg.) למחוי בגלות] למטמי גלותא L דישראל > L
מתילא] דמתילא L לריבא] לרביא CE ברביא F שפירתא] שפירתא D
תפשי] תשפי EF ודנפשי L 6 יהא] תהא L רחים] רחים D רחים EF
תהי] תהא CDL באורחתהון AC 1°] באורחיהון DL באורחתהון BC 2° (ת
inscript.) באורחן EF ותהי] ותהא L מסדרא] מסדרא C 7 כרוזלהא]
ברוזלהא EFL ומדברי] ומדברי D דמתילין] דמתילין D לגדיי]
לגדיי DE דעזין] עיזין L 8 כנישתא] כניסתא D מדרשא] מדרשא F
ובההיא] וביהיא EF ובהוי C ובההוא L זכותא] זכוותא BCEF זכותא D
יהון] יהוין L 9 להון] > L ויהי] ויהא CD משכניהון] משכניהון D
10 דבנו] דבנן CEF דיבני L ושלמה] > D רעוותא] רעותא DF רעיתא L

Digitized by Google

(9) לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי: כד נפקו בית ישר׳ ממצרים רדפו פרעה ומשרייתיה בתריהון ברתיכין ובפרשין והות אורחא סגירא להון מן ארבע סטריהון מן ימינא וסמלא הוו מדבריא דמליין חיוין קלן ומבתריהון פרעה רשיעא ומשרייתיה ומן קדמיהון הוה ימא דסוף. מא עבד קודשא בריך הוא אתגלי בכח גבורתיה על ימא ונגיב ית מיא וית טינא לא נגיב אמרו רשיעיא וערבאין נוכראין דביניהון ית מיא יכיל לנגבא וית טינא לא יכיל לנגבא בההיא שעתא תקיף רוגזא דייי עליהון ובעא לשנקותהון במוי דימא הא כמא דאשתנקו פרעה וסוסוותיה רתיכויי ופרשויי אלולא משה נביא דפרס ידויי בצלו קייי ואתיב רוגזא דייי מנהון ופתח איהו וצדיקי דרא ית פומהון ואמרו שירתא ועברו בגו ימא ביבשתא בגין זכוותא דאברהם יצחק ויעקב רחימיא דייי:

1 ברכבי] ברכבו C   בית] > FL   2 ומשרייתיה] ומשריתיה DEF ומשיריתיה L   ברתיכין] בסוסון E (mg.) F   אורחא] אורח L   להון] עליהון D   3 מן ארבע] מארבע L   הוו] הוה C   מדבריא] מדברא CEF   חייוין] חיוון EFL   ומבתריהון] ומן בתריהון L   4 פרעה] prm. הוה L prm. רדף C (mg.)   רשיעא] רשיעא F   ומשרייתיה] ומשריתיה DEF ומשיריתיה L   הוה] הוא D הוא F   ימא] ימא F   מא] מה L   עבד] עבד D   5 ית] > Ct (habet C mg.)   מיא] ימא CDEFL   5–6 נגיב . . . לא] > C   6 וערבאין] וערבלאין L   נוכראין] נוכראין B   דביניהון] די בביניהון L   מיא] ימא D מוי דימא L   יכיל] יכיל D יכול EF   7 יכיל] יכיל D יכול EF   בההיא] בי הי C בי היא DEF   תקיף] תקוף CDEF תקף L   רוגזא] רוגזיה L   במוי] במוהי CEF במוי D   8 הא כמא] הא כמא B היכמה L   דאשתנקו] דאישתנקו C דאישתנקו E   פרעה] +ומשריתיה C   וסוסוותיה רתיכויי ופרשויי] וחיילותוהי רתיכוהי ופרשוהי C   וסוסוותוי L   רתיכויי] רתכוי C רתיכוי D רתכוהי EF   ופרשויי] ופרשי C ופרשוי D ופרשוהי EF   9 איהו] איהו C איהו D הוא EF   10 שירתא] שירתא EF   ימא] +דסוף L   בגין] בגין BD בגו C בכין EF   זכוותא] זכותא D

(10) נאוו לחייך בתורים צוארך בחרוזים: כד נפקו למדברא אמר ייי למשה יאי עמא הדין לאתיהבא להון פתגמי אוריתא ויהון כזממין בלסתיהון דלא יעדון מן אורחא טבא הי כמא דלא עדי סוסיא דזממא בלסתיה וכמה יאי קדלהון לסוברא ניר פיקודי ויהי עליהון כנירא על תורא דהוא חריש בחקלא ומפרנים יתיה וית מריה:

(11) תורי זהב נעשה לך עם נקדות הכסף: בכין אתאמר למשה סק לרקיעא ואתן לך תרין לוחי אבנין חציבין מספיר [כורסי] יקרי בהיקן כדהב טב מסדרן בשטין [כתיבן] באצבעי גליף בהון עסרתי דביריא זקיקין יתיר מן כסף דמזקק שבע זמנין שבעה דסכום עניניהון דמתפרשין בהון ארבעין ותשע אפין ואתנינון על ידך לעמא בית ישר׳:

(12) עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו: ועד דהוא משה רבהון ברקיעא

1 נאוו] נאו CD (נאוו, ו inscript.) בחרוזים] בחרוחים C (AB prim. m.) כד נפקו]+בית ישראל EF 2 יאי] prm. כמה LC mg. לאתיהבא] להתיהבא C לאתיהיבא L כזממין] כזממין BD כזממין C בלסתיהון] בלסתהון CD 3 מן אורחא טבא] מן פתגמי אוריתא כאטבא C סוסיא] סוסא D דזממא] דזממא C דזממא D בלסתיה] בליסתיה C 4 יאי] יאה D ויהי] ויהון CD עליהון] עלויהון CDEL עלויהון F על] +קדל L 5 חריש] חריש CEF ומפרנים] ומפרנס C יתיה] יתה F 7 לרקיעא] לרקיעא F אבנין] אבניא F כורסי BCDEF] כורסי A יקרי] יקרי D 8 מסדרן] מסדרן D כתיבן C] כתיבין ABEFL באצבעי] באצבעי C עסרתי] עסרתי C דביריא] דביריא C דבירא D דבירא E דבירא F דבריא L 9 כסף] כספא C (mg.) L דמזקק] דמזקק D שבעה] שובעא C עניניהון] עניניהון B ענינין D ענינין CEFL דמתפרשין] דמתפרשין C דמתפרשן D מתפרשין F 10 ואתנינון] ואתינינון BD ואיתינון EF 11 נרדי] נרדי CDEF ועד] ועוד L דהוה] דהוא E

Digitized by Google

לקבלא ית תרין לוחי אבניא ואורייתא ותפקידתא קמו רשיעי ההוא דרא וערבובין דביניהון ועבדו עיגל דדהב ואסריאו עובדיהון ונפק להון שום ביש בעלמא דמן קדמת דנא. הוה ריחהון נדיף בכל עלמא ובתר כין סריאו כנרדא דריחיה ביש לחדא ונחת מכתש סגירו על בסריהון:

(13) צרור המור דודי לי בין שדי ילין: אמר ייי למשה איזיל חות ארום חבילו עמא פסק מני ואשיצינון בכין תב משה ובעא רחמין קייי ודכיר ייי להון עקידות יצחק דכפתיה. אבוהי בטור מוריה על מדבחא ותב ייי מרוגזיה ואשרי שכינתיה ביניהון כמלקדמין:

(14) אשכול הכפר דודי לי בכרמי עין גדי: הא בכין נחת משה מן טורא ותרין לוחי אבנין בידויי ובגין חובי ישראל אתיקרו ידויי ונפלו ואיתברו בכין אזל משה ושף ית עגלא ובדר ית עפריה לנחלא ואשקי ית בני ישראל וקטל כל מן דאתחייב קטול וסליק זמנא תנינא לרקיעה וצלי

1 ותפקידתא] ויּת תפקידתא CEFL   ההוא דרא] ~ CF   2 ערבובן] L ועירברובין CE ערבובין   וערבובין]   דביניהון . . . ועבדו עיגל דדהב] ~ L   דביניהון] די ביניהון L   ואסריאו] וסריו CF ואסריו DE   שום] שׂום C   שם D   3 דמן קדמת] דמקדמת L   קדמת] קדמת F   הוה] +נפק L   ריחהון] ריחיהון L   נדיף] נדיף D   בכל עלמא] בעלמא L   סריאו] סריו CF   4 כנרדא] כנרדא CF כנידא L   בסריהון] בסרהון CEFL   5 אמר ייי] prm. בי היא זימנא L   6 ארום] +ארי D   עמא] עמך L   ואשיצינון] ואשותינון D   קייי] > C; prm. מן DL   ודכיר] ודכר C דכיר F   7 ייי] > Ct (C mg. habet)   עקידות] עקידת CDEFL   מוריה] פלחנא D   מדבחא] קרבנא C   8 ואשרי] ואשרי F   9 הא בכין] הא בכין B   הא כמא D   10 מן טורא] > L   אבנין] אבניא C   ישראל] prm. בני D   אתיקרו] אתי[נ]קרו CDEF   ידויי] +דמשה C   11 בכין] del. Ct; (C mg. habet)   לנחלא] del.; לנחלא C (mg.)   12 וקטל] וקטיל L   כל] prm. ית CDEF; > C   מן] מא E   דאתחייב] דאתחייב F   קטול] קטול C (mg.)   וסליק] וסלוק D   תנינא] תיניתא L   וצלי] יצלי D

קיי וכפר על בני ישר׳ בכין אתפקד למעבד משכנא וארונא בהא זמנא אוחי משה ועבד משכנא וית כל מנוהי וית ארונא ושוי בארונא תרין לוחין אוחרנין ומני ית בני אהרן כהניא למקרב קורבניא על מדבחא ולנסכא ית חמרא על קורבניא ומניין הוה להון חמרא לנסכא הלא אינון במדברא לא אתר כשר לבית זרע ואף לא תינין וגופנין ורמונין אלא הוו אזלין לכרמי עין גדי ונסבין מתמן אתכלין דענבין ועצרין מנהון חמר ומנסכין יתיה על מדבחא רבעות הינא לאימרא חד:

(15) הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים: כד עבדין בית ישר׳ רעותא דמלכהון הוא במימריה משבח יתהון בפמליא דמלאכיא קדישין ואמר כמא יאיא ברתי חביבתי כנשתא דישר׳ בזמן דאנת עבדא רעותי ועסיקא בפתגמי אוריתי וכמה תקנין [עובדיך] ועיניך כגחלין בני יונתא דמתכנשין לאתקרבא על מדבחא:

1 וכפר] del. Ct וְכַפַּר C (mg.)   אתפקד] אתפקיד L   בהא]
בי היא C בההיא D בי היא F   זמנא] שעתא EF   2 מנוהי] מנוי L
בארונא] ביה C   תרין] prm. ית L   לוחין] לוחיא BCDEF   3 אוחרנין]
אחרנין D אחרנין F   כהניא] כהנא C   למקרב] למקרב CEF למקריב D
קורבניא] ק[ו]רבנא DEFL   4 קורבניא] ק[ו]רבנא DEFL   ומניין] ומנן L
ומניין] C   לנסכא] > EF   הלא] > Ct הֲלָא C (mg.)   אינון] ואנון C
5 זרע] זרע D דרע L   6 מתמן] מתמן C   חמר] חמרא CL   7 חד]
חדא L   8 הנך] הנך C (‹ al. m.)   הנך] הנך C (‹ al. m.)   עבדין]
עבדו L   בית] בני L   9 הוא] הוא CD   במימריה] > EF   בפמליא]
בפי מליא C בפומליא D   דמלאכיא] דמלאכיא D במלאביא L   קדישין]
קדישיא] C קדישא D   ואמר] ואמר CDEF   10 יאיא] יאי CEF יאה D
יאון L   ברתי] prm. עובדך L   דאנת] דאת C דאנתי D דאנת E   ועסיקא]
ועסיקא DEF ומתעסקא C   11 עובדיך D] עובדיך ABEF   ועיניך]
ועיניך CD ועייניך L   דמתכנשין] דמתכשרין CDEFL

(16) הנך יפה דודי אף נעים ערשינו רעננה: אתיבת כנשתא דישר׳ קדם ריבון עלמא וכין אמרת כמה יאיא שכינת קודשך בעידן דאת שרי ביננא ומקביל צלותנא ובעידן דאת משרי בפריאנא חיבתא ובננא סגיין עלוי ארעא ואנחנא פשן וסגין כאילן דנציב על עינא דמיא די עופיה שפיר ואנביה סגי:

(17) קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים: אמא שלמה נביא כמה יאי בית מקדשא דייי דאתבני על ידוי מן קיסי גולמיש אבל יתיר יהא יאיא בית מקדשא דעתיד לאתבנאה ביומי מלכא משיחא דכשרוהי יהוין מן בראתי וסאגי ושרביני:

1 הנך] הנך C (< al. m.)   יפה] יפה B יָפָה EF   2 יאיא] יאי CL
3 שרי] משרי B   צלותנא] prm. ברעוא L ברעֻוָא C (mg.)   בפריאנא]
בפוריינא D (. . al. m.) בפוריינא L   ובננא] ובנינא C   סגיין] סגיאן C
סגאין D   4 עלוי] עלוי B > F   ארעא] > F   ואנחנא] > F   פשן]
פשין C פשין E > F פיישין L   וסגין] וסגיאן CD > F וסגיין L   דמיא]
> Ct דמייא C (inscript. al. m.)   עופיה] עפייה DL עונפיה F   5 סגי]
סגיא D   6 קורות] prm. הנך יפה דודי (אף נעים ערשנו A mg. al. m.)
רעננה AB   רהיטנו] רהיט[ין]נו CD רחיטנו EtFt רהיטנו E (mg.) F (mg.)
אמא] אמר C אמא D   7 דייי] > C   דאתבני] דאתבני C   קיסי] קוסי F
גולמיש] גולמיש BD גלמוש C   יהא] יהי L   יאיא] > CEF יאה D יאי L
8 מלכא משיחא] ~ D   דכשרוהי] די כשורוהי C (די eras.; al. m. prm.
ד); דכשורוהי DL דכשרוהי F דכשרוהי E   יהוין] יהוין C   מן] + ארזין
דגינתא דעדן ושירתוהי יהוין מן L   9 בראתי] בראת Ct (בְרַאתֵי C al. m.)
ושרביני] ושורביני EFL

Digitized by Google

CHAPTER II

(1) אני חבצלת השרון שושנת העמקים: אמרת כנשתא דישראל ‖
בעידן דמרי עלמא משרי שכינתיה בינאי אנא מתילא לנרגים רטיב
מן גינתא דעדן ועובדויי יאיין כורדא דבמישר גינתא דעדן:

(2) כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות: ואי הוא מסליק שכינת
קודשיה מנאי אנא מתילא לורדא דמבלבלא ביני סלווייא דנעיצן עופאהא
ובזיען הי כדין אנא נעיצא ובזיעא מגזירן בישן בגלותא פלכי עממיא:

(3) כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים בצלו חמדתי וישבתי ופריו
מתוק לחכי: הי כמה דיאי מטרונא ומשבח ביני אילני סרק וכולי עלמא
מודעין יתיה כין ריבון עלמא יאי ומשבח ביני מלאכיא בעידן דאתגלי על

‖ D explicit usque ad 7. 9.

CLAr.* לנרק[י]ם [לנרגים L משרי מרי עלמא [דמרי עלמא משרי 2
[גינתא L דבמישור [ודבמישר L מגינתא Ar. דמן נינתא [מן גינתא 3
ובעידן [ואי הוא E כְּש' F כַּש' [כשושנה 4 L גנוניתא Ar.* גיננתא
CEF הוֹת [הוא L די אנא סטיא מן אורחא דתקנא קדמוי ואיהו
Ct del. דמהלבן [דמבלבלא CL מני [מנאי F קודשא [קודשיה 5
CEF סלויא [סלווייא F דמבלבלא E דמבלבלא L C (mg.) דמלבלבא
היא [הי כדין 6 L עפיהא C עיפהא [עופאהא EF דנעיצא [דנעיצן
[פלכי EF בישן [בישן F ובזיען [ובזיעא L הכרין EF היכדין C כדין
Ct פריו [ופריו 7 EF ופלכי L C (al. m. inscript.) ביני פ' Ct בין פלכי
אתרונא C (al. m. inscript.) מטרונאן [מטרונא 8 (ר C al. m. inscript.)
CEF ומשבח [ומשבח L~[מטרונא ומשבח L C (mg. al. m.)
F אילְני BE אילני [אילני 8 C>[ומשבח ביני . . . ומשבח ביני 8–9
BCEF דאתגלי [דאתגלי 9 E וכלו [וכולי

* Ar. = Arukh Completum, Vienna, 1878-85; a few citations found in the Ar. have been collated also.

Digitized by Google

טורא דסיני בזמן דיהב אוריתא לעמיה בההיא שעתא בטלל שכינתיה רגינית למיתב ופתגמי אוריתיה בסימן על מוריגי ואגר פקודי נטירין לעלמא דאתי:

(4) הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה: אמרת כנשתא דישראל אעיל יתי לבית מתיבת מדרשא דסיני למילף אוריתא מפום משה ספרא רבא וטיקס פקודוהי קבלית עלאי בחיבתא ואמרית כל דיפקיד יְיָ אעביד ואשמע:

(5) סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני: ובעידן די שמעית ית קליה מתמלל מגו שלהובית אישתא זעית ורתעית בתרי מן רתיתא בבין קריבית לות משה ואהרן ואמרית להום קבילו אי אתון ית קל פתגמא דקודשא בריך הוא מגו אישתא ואעילו יתי לבי מדרשא וסעידו יתי בפתגמי אוריתא דעליהום אתבסים עלמא והבו רדידין על צורי מפרש מליא קרישין דמתיקן על מוריגי כתפוחי גינתא דעדן ואנא עסיקא בהון מא אם אתסי בהון ארום מרעית חיבתא אנא:

1 לעמיה] לעמיה F בטלל] ביטלל E 2 רגינית] רגגית C רגגית EF
למיתב] למתב C אוריתיה] דאורייתיה L אורייתא Ar. מוריגי] מוריגי C
ואגר] ושכר L פקודי] פיקודוי L נטירין] נטרין לי L 3 ודגלו] ודגלו C
4 אעיל] אעיל CEF יתי C (vid.) לבית] לבי BF; prm. יהוה L מתיבת]
מתיבת BEF מפום] מפום C ספרא] > EF 5 קבלית] > C דיפקיד]
דפקיד C די פקיד EL 8 די שמעית] דשמעית CEF מתמלל] דמתמלל C
די מתמלל L מגו] מגיו E זעית] רעית EF 9 רתיתא] רתותא E
קריבית] קריבית F להום] לחון CEL > F אי] אי C > L 10 פתגמא]
פתגמי L דקודשא בריך הוא] דיהוה L ואעילו] ואעילו EF וסעידו]
וסעודו BCEF 11 אתבסים] אתבסים B והבו] והובו B על]
> Ct (inscript. al. m.) צורי] צואורי CL צורי EF מפרש] מפשר L
12 דמתיקן] דמתיקן C מוריגי] מוריגי BC מוריגי E ואנא] ואהי L
עסיקא] עסיקא CEF 13 מא אם] מאים L, אתסי] אתסי CF איתסי E
איתסא L מרעית] מרעית E מרעת L

(6) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני: כד הוו עמא בית ישר׳ אזלין במדברא הוו ענני יקרא מסחרין להום ארבע מארבע רוחי עלמא בגין דלא ישלוט בהום שרבא ושמשא ואף לא מטרא וברדא וחד מלרע להום דהוה מסובר יתהום היכמא דמסובר תורביינא ית ינקא בעטפיה וחד הוה רהיט קדמיהון מהלך תלתא יומין לממכא טוריא ולמדלי מישריא וקטיל כל חיוין קלן ועקרבין די במדברא והוה אליל להום אתר כשר למבת בגין דהוו עסיקין באולפן אוריתא דאתיהיבת להום ביד ימינא דייי:

(7) השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ: בתר כין אתאמר למשה בנבואה מן ק׳ ייי למשלח אוגרין לאללא ית ארעא וכדו דתבו מאללייא ואפיקו שום ביש על ארעא דישר׳ ואתעכבו ארבעין שנין במדברא פתח פומיה משה ריבהון דישר׳ וכין אמר אשבעית יתכון כנישתא דישר׳ דלא

1 הוו] הוה C הוי E הוי F 2 הוו] הוי Ct הוו C (inscript. al. m.) ענני] ענני BC ענני E ענני F מסחרין] מסחרן CE מסחרן F מארבע] >Ct מארבע ארבעיה C (mg. al. m.) 3 שרבא] prm. עינא בישא וחד מן עינא בישא וחד מעילויהום בגין דלא L; עילויהון בגין דלא ישלוט בהון דהוא] דהוה E (mg.) ישלוט בהום שרבא] שרבא CF ואף] ואוף L דהוה] די הוא L CEF 4 רהיט] רהיט CF 5 ולמדלי] ולמתלי C מישריא] מישרא EF וקטיל] וקטיל BE 6 חיוין] חיוון C חיוון F חיון L אליל] מאליל C אלילי EF מאלל L בגין] בגין C 7 דהוו] דהוה EF עסיקין] עסיקין CEF 8 בצבאות] בצבאות C; B (vid.) ב׳ EF 10 מן] ומן L ארעא]+דכנען EF וכדו] וכד CEF דתבו] תבו CEFL מאללייא] מלאללא EFL 12 פומיה] בפומיה L משה] >Ct (habet Cm) ריבהון דישר׳] >L אשבעית] אשביעית CEF כנישתא] כנשתא BCEF דלא] >Ct דלא C (mg. al. m.)

תוידון למיסק לארעא דכנען עד דיהי רעוא מן קדם יי ויסופון כל אנשי קרבא למסת מגו משריתא היכמא דזדו אחיכון בני אפרים דנפקו קדם תלתין שנין ממצרים עד דלא מטא קיצא ונפלו ביד פלשתאי דיתבין בגת וקטלו יתהום אלהין אוריכו עד זמן ארבעין שנין ובתר כין ייעלון בניכון ויחסנון יתה:

(8) קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות: אמא שלמה מלכא בעידן דהוו יהיבין פלחין עמא בית ישר במצרים סליקת קבילתהום לשמי מרומא הי בכין אתגלי יקרא דיי למשה על טורא דחורב ושדר יתיה למצרים למפרק יתהום ולאפקא יתהום מגו דחוק מרות מצראי וטפא על קיצא בגין זכוותא דאבהתן [דמתילין] לטוריא ושייר על זמן שעבורא מאה ותשעין שנין על צדקותא דאמהתן דמתילן לגבעתא:

(9) דומה דודי לצבי או לעופר האילים הנה זה עומד אחר כתלינו משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים: אמרת כנשתא דישר בזמן דאתגלי

1 למיסק] < C דכנען] דכנען C כל]+ דרא L :+ דרי C (mg. al. m.)
2 משריתא] משריתא BC משריתא EF דזדו] דזדן CE אחיכון] אחוכון L
קדם] < L 3 פלשתאי] ש (inscript. A) 4 אלהין] אלהן E עד זמן] < Ct
עד זמן C (mg. al. m.) 7 דהוו] דהוי EF יהיבין] < CEF יתבין L
פלחין] < L 8 הי בכין] הא בכן C הא בכין EFL על טורא . . . למשה
דחורב] ~ C 9 ולאפקא יתהום] < CEF ולמפק C (inscript. al. m.)
מצראי] מצרים EL 10 וטפא] וטפ־ C (eras.) וטפז C (mg. al. m.)
ומטא EF וטפו L וקפז Ar. בגין] בכין EF דאבהתן] דאבהתכון C
דאבהתהון EFLAr. דמתילין CEFL] דמתילן AB דמתילו Ar. ושייר]
ושור CLAr. ושור EF 11 שעבורא] שעבודא EF דאמהתן] דאמהתא
BAr. דאמהתן C דאימהתן E דאימהתן F לגבעתא] לגבעתא C לגבעתא E
לגלמתא L

Digitized by Google

יקרא דיי במצרים בליליא דפסחא וקטל כל בוכרא רבב על חוזיא [קלא ורחם כמביא וכאורזילא דאילא ואגין על בתיא דאנן תמן ואתעתד בתר אשיאתא ואשנה מן כותלא ואסתכל מן חרכיא וחזא דמא דנכסא דפסחא ודמא דגזירת מהולתא דחקיק על תרענא וחש מן שמי מרומא וחס וחזא לעמיה. דאכלין ית נכסת חגא טוי נור על תמכא ועולשין ופטיר וחס עלן ולא יהב רשותא למלאך מחבל לחבלא בן:

(10) ענה דודי ואמר לי קומי לכי רעיתי יפתי ולכי לך: ובעידן צפרא אתיב רחומי ואמר לי קומי ליך כנשתא דישר רחימתי מלקדמין ושפירת עובדין איזילי נפקי מן שעבוד מצראי:

(11) כי הנה הסתיו עבר הגשם חלף הלך לו: ארום זמן שעבודא דדמי לסתוא פסק ושניא דאמרית לאברהם ביני פלגיא אתקטעו ומרות

1 [רבב רכיב E רכיב F קלא B] קלא AEF קלילא C 2 [וכאורזילא
וכארזילא C וכאורזילא E כאורזילא Ar. [דאילא דאלא CEF [בתיא
בתיא F [דאנן דאנון Ct דאנן C (inscript. al. m.) דאנן C (mg. al. m.)
3 [אשיאתא אשיתא C אשיאתא E אשוותנא L [דנכסא דנכיסא
Ct (del.) דנכסת C (mg. al. m.) דניסכא EF 4 [מהולתא
מיהולתא EF [דחקיק דחקיק CF [תרענא תרעינא C [וחס>L [וחזא
וחמא L 5 [נור נורא L [על תמכא ועולשין ופטיר ופטיר על תמכה
ועלשין C [ועולשין ועלשין E [ופטיר ופטירין L ופטירין C (mg. al. m.)
6 [עלן עלן C [רשותא>Ct רשותא (C inscript. al. m.) [למלאך למלאך
CEF [מחבל מחביל C [לחבלא לחבל Ct לחבילאא C (inscript. al. m.)
למחבלא L 7 [לכי לכי *B לך B (correct.) EF 8 [אתיב
אתיב E [רחומי רחימי C רוחמי E רחמי F [ליך לך L; +שעבוד מן
מצראי C [רחימתי רחימתי EF 9 [איזילי איזיל C [נפקי ופאקי ליך C
נפקי F [שעבוד שעבוד EF שיעבוד L 10 [עבר עבר C [חלף
CEF [שעבודא שעבודא EF שיעבודא L 11 [פלגיא פלגיא EF

Digitized by Google

מצראי דמתיל למטרא טרידא חליף ואזל ולא תיספון למחזיהון עוד עד
עלמא:

(12) הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו:
ומשה ואהרן דמתילו ללולבי תמר אתחזו למעבד נסין בארעא דמצרים
ועידן קיטוף בוכראי מטא וקל רוחא דקודשא דפורקנא דאמרית לאברהם
אבוכון כבר שמעתין מא דאמרית ליה ואף ית עמא דישתעבדון בהון דאין
אנא ובתר כין יפקון בקנינא סגי וכען למעבד מא דקיימית ליה במימרי:

(13) התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח קומי לכי רעיתי
יפתי ולכי לך: כנשתא דישראל דמתילא לבכורי תינין פתחת פומה
ואמרת שירתא על ימא דסוף ואף עולימיא ויניקיא שבחו למרי עלמא
בלישנהון ומן האי אמר להום מרי עלמא קומי ליך כנשתא דישראל
רחימתי ושפירתי ואיזילי ליך מכא לארעא דקיימית לאבהתיך:

1 דמתיל] דמתילא L   טרידא] טרימא E טריטא F   חליף] חליף
BCEF   תיספון] תוספון CE   3 ועת] > ר BCEF (al. m. inscript. BEF)
4 ואהרן] + סליקו C (del.)   דמתילו] דאתמתילו C דאתמתילו EF
ללולבי] ללולבי B (evan.) ללולבי CEF   תמר] תמר CF דתמר L
אתחזו] אתחזיו C   5 קיטוף] קיצוף B קטוף C קטוף F   בוכראי]
בכוראי C ביכראי E ביכראי F בוכריא L   דפורקנא] דפרקנא F   דאמרית]
prm. מטא C (del.)   5-6 דאמרית . . . לאברהם] > EF   לאברהם
אבוכון] לאבוכון L   6 שמעתין] שמעתון BL   ואף] Gen. 15. 14
דישתעבדון] דישתעבדון C דישעבדון B   7 סני] סניא L   וכען] + צביתי L
8 ולכי] לך C לך E לכי F   9 לבכורי] לבכורי C   תינין] תאנין C (mg.
al. m.) תינין F תאנים L   10 עולימיא] עולמיא E   11 בלישנהון]
כלישנהון EF   ומן האי] ומיד C (del.) מן יד C (mg. al. m.)
ומן יד EF מן יד L   ליך] לך L   12 רחימתי] רחימתי B רחימתי F
ואיזילי] prm. קומי E (mg.) F; ואזילי EF; א׳ L   ליך] > L   לאבהתיך]
> C^t (habet C mg. al. m.)

Digitized by Google

(14) יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעיני את קולך כי קולך ערב ומראך נאוה: כד רדף פרעה רשיעא בתר עמא בית ישראל הות מתילא כנשתא דישר׳ ליונתא דסגירא בחגוי טינרא וחויא מעיק לה מגיו ונצא מעיק לה מברא כדין הות כנשתא דישר׳ סגירתא מארבע סטרי עלמא דמן קדמיהון ימא ומבתריהון סנאה ומסטריהון מדברא [מליא] חיוין קלן דנכתין וקטלין בארסיהון ית בני אנשא מן יד פתחת פומה בצלו ק׳ ייי ונפקת ברת קלא מן שמי מרומא ואמרת אנא כנשתא דישראל די מתילא ליונתא דכיא ומטמרא בסגיר חגוי ובחביוני דריגתא אחזיני ית חזוניך וית עובדיך תקנין אשמעינני ית קליך ארום קליך מערב בצלותא בבית מקדשא ומחזייך שפיר בעובדין טבין:

(15) אחזו לנו שועלים קטנים מחבלים כרמים וכרמינו סמדר:

מראך Ct מראך]מראיך C הראיני]הראיני C בסתר]בסתר 1
C (inscript. al. m.) השמיעני]השמיעיני C 2 ומראך]ומראך C
]בית ישראל 3 L וכדרדיף]כד רדף EF נָאוֶה C נאה B נאוה]נאוה
EF מעיק]מעיק EF מעיק]מעיק 4 C וחיוא]וחויא L עמא דישראל
L סטיוי דעלם]סטרי עלמא 5 L סגירא]סגירתא F מברא]מברא
C] מליא 6 L מדברן]מדברא L ומן תרין סטריהון ;C>[ומסטריהון
]בארסיהון C וקטלין]וקטלין L חיון C חיוון]חיוין ABEFL מלין
CEF ברת]ברת 7 L נשא]אנשא L באיריסיהון CEF באריסיהון
]דכיא C>[דישראל 8 CEF>[אנא L וכן אמרת אנת]ואמרת אנא
EFL בסגור C בסתיר]בסגיר L דכיתא B רביא EF דכיא C דכיא
]דריגתא F ובחברוני E ובחבריני]ובחביוני L טינרא+ ;C ובטנרא+[חגוי
L חזויך EF חזוניך C חזוניך]חזיוניך L אחזייני]אחזיני 9 L דרגיתא
]מערב F אשמיעני C אשמיעיני]אשמעינני CEFL (ר)תקנן]תקנין
CF וחזויך B ומחזייך]ומחזייך L מוקדש זעיר]מקדשא 10 L עריב
BCE וכרמינו]וכרמינו 11 L וחזוייך E וחזויך

Digitized by Google

בתר דעברו ית ימא אתרעמו על מיא ואתא עליהון עמלק רשיעא דנטר להון דבבו על עיסק בכורתא וברכתא דשקל יעקב מן עשו ואתא לאנחא קרבא בישראל על דבטלו מפתגמי אוריתא והות עמלק רשיעא גניב מתחות גדפי ענני יקרא נפשתא בשבטא דדן ומקטיל יתהום על דהוה בידיהום פסליה דמיכה בההיא שעתא אתחייבו עמא בית ישר דמתילין לכרמא לאתחבלא אלול צדיקי ההוא דרא דמתילין לבסם טב:

(16) דודי לי ואני לו הרועה בשושנים: בההיא שעתא הדרי בתיובתא ואתעתד משה נביא וצלי קיי ויהושע משושניה אזדרז ונפק מתחות ענני יקרא ועימיה גיברי צדיקי דרא דדמיין בעובדיהון לורדא ואגיחו קרבא בעמלק ותברו יתיה וית עמיה בשמתא דיי דקטלא ותברא לפתגם דחרב:

(17) עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים על הרי בתר: ובזעירות יומיא עבדו בית ישר ית עגלא ואסתלקו

1 דנטר] דנטר BF 2 בכורתא] בכרותא L יעקב] +אבונא L
לאנחא] לאנחא CEF 3 קרבא] קרבא BCEF דבטלו] דבטילו C
דבטילו EF גניב] > C 4 ענני] ענני BC ענני F; E evan. נפשתא]
נפישתא C בשבטא] בשבטי EF משבטוי L בידיהום] בידהון C
5 פסליה] פסלא BC עמא] > L 6 לאתחבלא] דאתחבלא C
לאתחבלא EF ההוא דרא] ~BCEL דרא הרין F לבסם] לבוסם L
7 הרועה] הרועה C הדרי] הדרי C הדרי EF הדרו L 8 ואתעתד]
בכן אתעתד L ונפק] > Ct ונפק C (mg. al. m.) ענני] prm. גדפי L (גדפי
C mg. al. m.) 9 יקרא] +דיהוה L גיברי] גברי F גוברין L צדיקי]
> C; צדיקיא L דרא] > L בעובדיהון] עובדיהון C 10 ותברו]
ותברו E ותברו F יתיה] ית עמליק CL בשמתא] בשמתא E לפתגם]
כפתגם L 11 לך] לך B (vocales ab al. m.) לך EF 12 בתר] בתר C
ובזעירות] ובזעירות C עגלא] +דדהבה L

עני יקרא ומצללין עילויהום ואשתאר מפרסמין ואתרחיקו ית חיקון
דיטהון דחוקיק ביה שמא רבא מפרש בשבעין שמהן ובעא ייי לאובדא יתהום
מן עלמא אלולי דאדכר קימא דקיים במימריה לאברהם ליצחק וליעקב דהוו
קלילין בפולחניה כמביא ובאורחילא דאילא ואתקרבתא דקריב אברהם ית
יצחק בטור פולחנא ומן קרטת רבא דקריב ית קורבניא ופלג יתהון בשוי : 5

1 ומצללין] דמצללין C   עילויהום] עליהון EF   מפורסמין] מפרסמין C
מפרסמן L   ואתרחיקו] אתרחקו CEFL   2 דחוקיק] דחקיק F   ביה]
בה CEF   ובעא] ובעא F   לאובדא] לאובדא CF   להובדא L   3 דאדכר
קימא]~C   דאדכר קימא F   דאידכר קיימא E   דאדכר קדמוי קיים L
ליצחק] יצחק C   וליעקב] ויעקב C   4 ובאורחילא] ובאורחילא C
ובאורילא E   5 יצחק]+ בריה L   פולחנא] מוריה CEFL   קרטת]
קרטת EF   דקריב] וקריב BEF   קריב CL   ית]> BC^tEF; תמן ית L
תמן ית C (mg. al. m.)   קורבניא] קרבנא C   קורבניה L   בשוי] בשוה L

CHAPTER III

(1) על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי בקשתיו ולא מצאתיו: וכד חזו עמא בית ישראל דאסתלקו ענני יקרא מעלויהום וכלילא דקודשא דאתיהיב להום בסיני אתנטילת מנהום ואשתארו חשיכין כליליא ובעו ית כליליא דקודשא דאסתלק מנהום ולא אשכחוניה:

(2) אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחובות אבקשה את שאהבה נפשי בקשתיו ולא מצאתיו: אמרין בית ישר אלין לאלין נקום וניזיל ונסחר למשכן זמנא דפרסיה משה מברא למשריתא ונתבע אולפן מן קדם ייי ושכינתא דאסתלקת [מננא] וחזרו בקרוין ובפליטאתא ובסתון ולא אשכחו:

(3) מצאוני השומרים הסובבים בעיר את שאהבה נפשי ראיתם: אשכחו ית משה ואהרן וליואי נטרי מטרת מימרא דייי במשכן זמנא דמסחרין יתיה חזור חזור ושאילית להום על עיסק שכינת יקרא דייי דאסתלק מני

1 אֹת] את B אֶת E 2 חזו] הוו CEF 3 אתנטילת] אתנטלת C 4 אשכחוניה] אשכחונוהי L אשכחונוה C 5 C omit. 3. 2 hic, sed habet 3. 5; hic in marg. Hebr. habet בשוקים] ובשוקים C וברחובות] וברחבות C אֹת] את BE 6 ולא] ולא BC וניזיל] >C 7 ושכינתא] ושכינתיה, C (קֻדשא mg. al. m.) ושכינה EF ושכינת קודשא L 8 מננא CEFL] >AB וחזרו] וחזרו C חזרו BF וחזרו E ובפליטאתא] ובפליטתא C ובפליטאתא EF ובפלטיא L ובפלטייתא Ar. ובסתון] >C ובפתוון L ובפאתון Ar. 9 אֹת] את B (אֹת B) אֶת EF אשכחו] prm. אמרת כנשתא דישראל L 10 יַת] יתי CEFL דייי] >L במשכן] דמשכן L דמסחרין] דמסחרן C דמסחרן E דמסחרן F 11 חזור חזור] חזור חזור C דאסתלק] דאסתלקת CE מני] מניה CEF

Digitized by Google

אתיב משה ספרא רבא דישר וכין אמר אסק לשמי מרומא ואצלי קיי מא אם יכפר על חוביכון וישרי שכינתיה ביניכון כמלקדמין:

(4) כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי אחזתיו ולא ארפנו עד שהביאותיו אל בית אמי ואל חדר הורתי: כזעיר ציב חד הוה ותב יי מרוגזיה ופקיד למשה למעבד משכן זמנא וארונא ואשרי שכינתיה בגויה וישראל הוו מקרבין ית קורבניהון ועסיקין בפתגמי אוריתא באידרון בית מדרשא דמשה ובקיטונא דיהושע:

(5) השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ: כד שמעו שבעת עממיא דבני ישראל עתידין למחסן ית ארעהון קמו כחדא וקציצו ית אילניא וסתימו ית מבועי מיא וצדיאו ית קרויהום וערקו. אמא קודשא בריך הוא למשה אנא קיימית במימרי לאבהתהום דאלין לאעלא ית בניהום לאחסנא ארע עבדא חלב

1 אתיב] אתיב E   אסק] איסק C   2 מא אם] מאים FL   יכפר] אכפר C   וישרי] וישרי C   שכינתיה] prm. ית L   3 את] את B (אֹת B*) אֶת EF   4 שהביאותיו] שהביאותיו B   שֶׁהֱבֵיאתִיו EF   ציב חד] ציבחד L   5 מרוגזיה] מתקוף רוגזיה L   מרגזיה F   למשה] +נביא L   ואשרי] ואשרי CEF   6 בגויה] > C   וישראל] ועמא בית ישראל L   ית] > L   קורבניהון] קורבנהון CE   ועסיקין] ועסיקין CF   7 דמשה] +רבהון L   ובקיטונא] ובקיטונא C   ובקטונא EF   דיהושע] +בר נון משומשניה L; +משומשניה C (mg. al. m.)   8 ירושלם] ירושלם C   9 שבעת] שבעה(א) CL   באילות] באילות C   בצבאות] בצבאות C   בְּ׳ EF   עממיא] אומיא LC (mg. al. m.)   10 ארעהון] ארעהון F   וסתימו] וסתמו C   וסתימו EF   ית] > Ct C (mg. al. m. habet)   11 ית] > EF   למשה] +נבייא L   12 במימרי] > L   לאבהתהום] לאבהתכון C   לאעלא] לאעלא CE   ית] > C   ארע] ארעא L

ודבש והיכדין אנא מעיל ית בניהום לארע צדיא כען אנא מעכיב יתהון ארבעין שנין במדברא ותהי ארעא מתערבא בגופיהון ואינון עממין רשיעין יבנון מא דאצדיאו בכין אמא משה לישראל אשבעית יתכון דלא תוידון למיסק לארע כנענאי עד משלם ארבעין שנין ויהי רעוא מן קיי למססר יתבי ארעא בידיכום ותהי ארעא כבישא קדמיכון:

(6) מי זאת עולה מן המדבר כתמרות עשן מקטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל: כד סליקו בית ישר׳ מן מדברא ועברו ית ירדנא עם יהושע אמרו עמי ארעא מא היא דא אומה בחירא דסלקא מן מדברא מתגמרא מן קטורת בוסמין וסעידא בזכוותא דאברהם דפלח קיי בטור פולחנא ומתמרקא משח רבותא בצדקותיה. דיצחק דאתעקד באתר בית מקדשא דמתקרי טור דלבונתא ומתעבדין לה נסין בחסידותיה דיעקב דאשתדל גוברא עימיה. עד מיסק קריצתא ואתגבר מניה ואשתיזב הוא ותרי עסר שבטוהי:

L לארעא [לארע   CEF יתהון [ית בניהום   EF < [אנא . . . כען 1
BCEF אוריתא [ארעא 2   C (mg. al. m.) וְרֵיקָנְיָא ; L וריקניא+[צדיא
L לבני ישראל [לישראל 3   L ומבתר כן אינון [ואינון   L אוריתי
כנשתא דישראל .prm [דלא   EFL לכון [יתכון   CEF אשביעית [אשבעית
L ויהא [ויהי 4   EF לא ; L ביהוה צבאות ובתקיפי ארעא דישראל
C מכל [מכל 6   L ותעברון ית ירדנא+ ; C בידכון [בידיכום 5
L בחירתא [בחירא   BC עממי [עמי 8   L בר נון+[יהושע   L<[בית 7
יצחק+[דאברהם   L בזכותיה [בזכוותא 9   C ומתגמרא [מתגמרא
[פולחנא   L וצלי .prm [קייי   BF דפלח   C דפלחו [דפלח   C וישראל
באתר [באתר   L בצדקתיה   C בצדקיה [בצדקותיה 10   CEFL מוריה
[דלבונתא   C טורא [טור   CEF דאתקרי [דמתקרי 11   BCFE
L<[גוברא 12   BCEF דיעקב [ריעקב   EF ליה   C<[לה   C דלבינתא
EF שבטין [שבטוהי 13   L ואשתזיב [ואשתיזב   C צפרא [קריצתא

(7) הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל: כד בנא מלכא שלמה ית בית מקדשא דייי בירושלם אמר ייי במימריה כמה יאי בית מקדשא הדין וכמה יאיין כהניא בעידן דפרסין ידיהון וקימין על דוכניהון ומברכין לכנשתא דבית ישראל בשתין אתין דמסרית למשה ריבהון וההיא ברכתא מסחרא להום ותקיפו בה ובה מתגברין ומצלחין כל גיברי ישר׳:

(8) כלם אחזי חרב מלמדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד בלילות: וכהניא וליואי וכל שבטיא דישראל כולהון בפתגמי אוריתא דמתילן [לחרבא] ושקלין וטרן בהון כגיברין מאלפי קרבא וכל חד וחד מנהון חתימת מילה על בסריה הי כמא דאתחתימת בבסריה דאברהם אבוהון ומתגברין בה כגבר דחרבא חגירא על ירכיה ובגין כין לא דחלין מן מזיקיא וטלני דאזלין בליליא:

(9) אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון: היכל קודשא בנא

1 מלכא שלמה] ~ + דישראל L ייי] > C 3 הדין] + דאחבני לי על
ידוי דמלכא שלמה בר דוד L 4 רוכניהון] דכרנהון C רוכנהון EF
לכנשתא] לעמא CEFL דבית] בית CEFL ריבהון] רבהון E
5 מסחרא] מסחרא F להום] + כשור רם L ותקיפו] ותקיף L בה] > L
מתגברין] מתגברין E 7 ירכו] ירכו C 8 וכהניא] וכהנאי Ar. כולהון]
+ אלפין C; + אחידין L; + אחידן Ar. לחרבא CEFL] בחרבא A > B
9 ושקלין] ושקלין B; ושקלן EFLAr. וטרן] וטרן C וטארן L כגיברין]
כנוברין Ar. מאלפי] מאלפי CEF חתימת] חתימות C מילה] מלתא C;
מילא E; מלא F 10 בסריה] בסרהון CFL; בשרהון E דאתחתימת]
דאתחתמת C; דאתחתמת EF 11 דחרבא] וחרבא C לא] > CEF
מזיקיא] מזקיא C וטלני] וטלני CEF

Digitized by Google

ליה מלכא שלמה מן אילני דמבלינא ופאני ושרביני דאתי מן לבנן דחפא
יתיה דהב דכי:

(10) עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן תוכו רצוף אהבה
מבנות ירושלם: ובתר דאשלים יתיה ושוי בגויה ית ארונא דסהדותא דהוא
עמודא דעלמא ובגויה תרין לוחי אבניא בחירן מן כסף מוקק [ושפירין]
מן דהב טב פרס ומטליל עלוהי ית פרוכתא דתכלא וארגוונא וביני כרוביא
דעלוי כגורתא הות שריא שכינתא דיוי דשכין שמיה בירושלם מן כל
כרכי ארעא דישראל:

(11) צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו
ביום חתנתו וביום שמחת לבו: כד אתא שלמה מלכא למעבד ית חנוכת
מקדשא כרוזא נפק בחיל וכין אמא פוקו וחזו יתבי פלכיא דעמא ישראל
יעיא דבציון בתגא ובכלילא דכלילו עמא בית ישראל ית מלכא שלמה

1 שלמה] >C אילני] אילני BEF; אילני C דמבלינא] דמבלגא C; זנגבילא L ושרביני] ושרביני F; ושורבני L; >CE דאתי] דאיתי CEF
לבנן] לבנון L דחפא] דחפא C; וחפא BL 2 יתיה] יתהון C דהב] דהבא B; דהבא C דכי] >C 3 מרכבו] מרכבו C; מֶרְכָּבוֹ EF
4 דאשלים] די שלים L ושוי] שוי L בחירן] זהירין C; דהירין E; דהירין F; די אצנע תמן משה בחורב דיקירין L מוקק] מוקק BCEF ושפירין] ושפירן BCEFL; ושפירן A 6 מן] מן C פרס] ופריש L עלוהי] >C; מן עילויה L 7 שריא] שריא E מן כל] מכל B 8 דישראל] >C
9 צאנה] צאנה C; צְאֶינָה EF; צְאֶינָה A (mg.) שעטרה] שעטרה C
10 ביום] ביום CEF שלמה מלכא] ~CF 11 נפק] נפיק CF; נפיק E (evan.) בחיל] בחיל E וחזו] וחזו C; E (evan.); וחזו F דעמא] דארעא L ישראל] דישראל FL 12 דבציון] דציון L בתגא] בחגא CEF דכלילו] דכלילו F

M. H

Digitized by Google

ביום חנכת בית מקדשא ותוב בתרות חגא דמטליא ארבעת עשר
יומין׃

1 ותוב] ותוי CEFL   דמטליא] דמטללתא CEF; דמטללתא ועבד
C ארבעת] ארבעת   L שלמה מלכא בעידנא ההיא ית חגא דמטללתא
(ת al. m. inscript.)   עשר] עשר C (ע al. m. inscript.)

CHAPTER IV

(1) הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים מבעד צמתך שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: ובההוא יומא קריב שלמה אלף עלוון על מדבחא ואתקבל ברעוא [קורבניה] קִיְיָ נפקת ברת קלא מן שמיא וכין אמרת כמה יאיא כנשתא דיש׳ר וכמה יאיין אינון רברביא וחכימיא דיש׳ר סנהדרין דאינון מנהרין לעמא בית יש׳ר ודמין לגוזלין בני יונתא ואפלו שאר כנשתא דיש׳ר ועמא דארעא אינון צדיקיא כבנוי דיעקב דלקטו אבנין ועבדו גלשושיתא בטורא דגלעד:

(2) שניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכולם מתאימות ושכלה אין בהם: מא יאיין כהניא וליואי דמקרבין ית קורבניך ואכלין בסר

1 הנך] הִנָּךְ EF; הנך B (voc. super נ al. m.)   מבעד] מבעד B; מבעוד C
צמתך] לצמתך BC; לְצִ׳ EF   שערך] B (vocales ab al. m.); שערך C
כעדר] כעדר C   2 שגלשו] שגלשו C   גלעד] הגלעד C   קריב] קריב E
שלמה] prm. מלכא L   3 ק[ו]רבניה BCEFL] קורבנא A   ברת] ברת
BCEF; בת L   4 יאיא] יאי EF; יאה L   כנשתא] prm. אנת L
יאיין] יאאן C; יאין EF; יאון L   רברביא] רברבי כנשתא L   דיש׳ר] > L
5 סנהדרין] prm. יתבי L   לעמא] prm. לעלמא L   ואפלו] ואפלו EF;
ואפילו L   6 כנשתא] בני כנישתא EF; בני כנישתך L   דיש׳ר] > L
צדיקיא] צדיקין L   כבנוי דיעקב] מבנוהי C; > EF   דלקטו] דלקטו
BCEF; די לקטו L   8 שניך] שָׁנַּיִךְ F   כעדר] כְּעֵדֶר C (v. sub. al. m.)
שעלו] שעלו B   הרחצה] הָרַחְצָה F   ושכלה] ושכלה B (corr. ab al. m.);
וְשַׁכֻּלָה C; וְשַׁכֻּלָה EF   9 מא] כמה L   יאיין] יאון L

Digitized by Google

קודשא ומעסרא דאפרשותא ודכין מכל אונס ונזילא ועושקא הי כמא [דהוה] דכין עדרא דענא דיעקב בעידן דהוו גזוזין וסליקו מן נחלא דיובקא דלא הות בהון אניסותא ועושקא וכולהון דמיא דא לדא וילדן תאומין בכל עידן ועקרא ומתכלא לא הות בהון:

(3) כחוט השני שפתותיך ומדברך נאוה כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך: וספתוי דכהנא רבא הוו בעין בצלותא ביומא דכפורי קיי ומלויי הוו מהפכין חוביהון דישראל דדמין לחוט זהוריתא ומחוורין יתהון כעמר נקי ומלכא דהוה מדבר ברישהום מלי פקודיא כרמונא בר מן אמרכליא ואורכינין דאינון קריבין למלכא דאינון צדיקיא ולית בהון מידעם ביש:

(4) כמגדל דוד צוארך בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים: וריש מתיבתא דהוא רב דיליך חסין בזכוותא ורב בעובדין טבין

1 ומעסרא] ומעסרא C; ומעשרא EL   דאפרשותא] ואפרשותא BL; לאפרשותא CEF   אונס] אנסא C; אונסא L   ונזילא] ונזילא E; ונזלא F(?)   ועושקא] > CEFL   2 דהוה] > AB; דהוה C; דהוא EF; דהוו L   עדרא] עדרא B; עדרי L   גזוזין] גזיזין CEFL   וסליקו] וסלקן L   3 הות] הוה CEF   ועושקא] ונזילא C; ונזילא EF   תאומין] תיומין L   4 ועקרא ומתכלא] ~ EF   5 שפתותיך] שפתותיך C   ומדברך] ומדבריך C; ומדברך B (corr.); וימדברך EF   נאוה] נאוה C; נאוה EF   מבעד] מבעד C   6 וספתוי] וספתוי C; ושפתוי EL; וספתוי F   הוו] הוו E; הוון L   בעין] בעיין BL; בעיין E; בעיין F   בצלותא] צלותא L   ומלויי] ומלוי BEF; ומלווי C (evan.); ומילוי L   8 דהוה] דהוו C; דהוא EF; די הוא L   מדבר] > CEFL   ברישהום] רישיהון CEF; רישהון L   מלי] מלו EF   אמרכליא] אמרכלא C   9 ואורכינין] ואורכינון B; וארכינין C; וארכינון EF; וארכונין L   קריבין] קריבין CEF   למלכא] למללא לבא C   10 לתלפיות] לת' EF   כל] כל B (corr.)   שליטי] שלמי EF   11 מתיבתא] מתיבא EF   דהוא רב דיליך] דהיא לך C   רב דיליך] רב דיליך E; רב די ליך L   בזכוותא] בזכותא C; בזכותא EF

כדויד מלכא דיש׳ר ועל מימר פומיה הוה מתבני עלמא ובאולפן אוריתא דהוא עסיק ביה הוו רחיצין עמא בית יש׳ר ומנצחין בקרב כאילו אינון אחידין בידיהון כל מני זינין דגיברין:

(5) שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה הרועים בששנים: תרין פריקיך דעתידין למפרקיך ומשיח בר דוד ומשיח בר אפרים דמין למשה ואהרן בני יוכבד דאמתילו לתרין אורזילייא תיומי טביא והוו רען לעמא בית יש׳ר בזכוותהון ארבעין שנין במדברא במנא ועופין פטימין ומוי דבירא דמרים:

(6) עד שיפוח היום ונסו הצללים אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה: וכל זמן דהוו עמא בית יש׳ר אחרין בידיהון אומנות אבהתהון צדיקיא הוו ערקי מזיקי ומטלני דנפרידי וטיהרי מביניהון על דהות שכינת

1 ועל] דעל F   ובאולפן] באלפן F   אוריתא] אוריתיה C   2 דהוא] דהוה CF; דהוה EL   עסיק] עסיק BCEF   ביה] בה C; > L   הוו] > EFL   בקרב] בקרבא CL   אינון] > L   3 מני] מיני EFL   זינין] זינין E; זיינין L   דגיברין] דגברין F   4 עפרים] עפרים B; עופרים C; עפרים EF   צביה] צביא B; צביה EF   6 ואהרן] ולאהרן C   לתרין] F (evan.); כתרי Ar.   אורזילייא] אורזילייא B; ארזילא CE; F (evan.); אורזילין LAr.   תיומי] חמי? C; תיומי C (mg.); F (evan.); תיומי E; תאומי Ar.   טביא] טביא BEFAr.   והוו] והוו B; והוו C; והוו E; והוון L   7 בזכוותהון] בזכותהון CE; בזכותהון F   ועופין] ועופין F   פטימין] פטימא E   ומוי] ומוי C; ומוי E; ומוי F; ומי L   8 דבירא] בירא C; באירא EF; בארא L   10 וכל זמן] ובזמן C   אחרין] אחידין BEFL; אחידין C (voc. sub. al. m.)   בידיהון] בידהון C (v. sub. al. m.)   11 צדיקיא] צדיקיא CE   ערקי] ערקין BCEFL; + מן E   מזיקי] מזיקי C   ומטלני] > Ct; וטלני C (mg. al. m.); וטלני EFL   דנפרידי] דנפרדי Ct (del.); וצפרודי C (mg. al. m.) L   וטיהרי] וטהרדי C (ד del.); וטיהריטי E; וטיהרידי F; וטהרי L   דהות] דהוה L

יקרא דיי שריא בבית מקדשא דהוה מתבני בטור פולחנא וכל מזיקיא ומחבליא הוו ערקין מריח קטורת בוסמיא:

(7) כלך יפה רעיתי ומום אין בך: ובזמן דעמא בית ישר עבדין רעותיה דמרי עלמא הוה מקלים יתהום בשמי מרומא וכן אמר מליך שפירתא בית ישר ומחתא לית ביך:

(8) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש סניר וחרמון ממעונות אריות מהררי נמורים: אמר יי במימריה עמי תהא יתבא כנשתא דישראל דדמיא לניתפי דהיא צניעא ועמי תיעלין לבית מקדשא ויהון מקרבין ליך דורון רישי עמא דיתבין בריש טור תלגא ואומיא דבחרמון ויהון מסקי ליך מסין יתבי כרכין תקיפין דאינון גיברין כאריון ותקרובתא מן קרוי טוריא דחסינין מן נמורים:

1 דהוה] דהוה C   פולחנא] מוריה CEFL   מזיקיא] מזיקיא BC
2 בוסמיא A (inscript.)] בסמיא C; בוסמין L; >BEF   3 כלך]
כלך B; כלך C   ומום] prm. כלך יפה C   דעמא] דעמך L   עבדין]
עבדי E   4 הוה] והוה C; הוא EFL   בשמי] בשמי C; בשמי E
כולך] כלך EFL   5 בית ישר׳] בת ישר׳ C; כנישתא דישראל L
6 אמנה] הממה C   7 ממעונות] ממעונות B   נמורים] נמורים B;
נמרים EF   עמי] עמי CF   תהא] תהי L   8 דדמיא] דמיא C;
דדמיא F; דדמי׳ Ar.   לניתפי] לנפי C; לנמפי Ar.   דהיא] דהי E;
דהא F; דהיא Ar.   צניעא] צניעא C; צניעה Ar.   ועמי] ועמי CF
תיעלין] תיעלון L   9 ליך] לך BCEFL   דורון] דיירין C; דירון EF;
דורן L   רישי] ראשי L   דיתבין] prm. דיתבין על נהר דאמנה ודיירי L
10 מסקי] מסקין CFL; מסקין E   ליך] לך BCEFL   מסין] מסין F
תקיפין] >C   גיברין] גברין C; גברין E   11 דחסינין] דיחסנין C   נמורים]
נמרין L

(9) לבבתני אחתי כלה לבבתיני באחת מעיניך באחד ענק מצוארניך׃ קביע על לוח לבי חיבת זוטר רבניך והוא כחד מן רבני סנהדרין וכחד מן לניגפי דהיא צניעא קביע על מלכיא דבית יהודה דהוה יהיבא כלילא דמלכותא על צוריה׃

(10) מה יפו דודיך אחתי כלה מה טבו דדיך מיין וריח שמניך מכל בשמים׃ כמה שפירין עלי חיבתיך אחתי כנשתא דישר דמתילא לניגפי דהיא צניעה כמה טבן עלי חיבתיך [יתיר] מן שבעין אומיא ושום דצדיקין נדיף מכל בוסמיהון׃

(11) נפת תטפנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמותיך כריח לבנון׃ ובעידן דמצליין כהניא בעזרתא דקודשא ולהון ספתויי כיערת

1 לבבתיני] לִבַּבְתִּינִי C bis (voc. subl. al. m.) באחת] בְּאֶחָת C (v. subl. al. m.); בְּאַחַד EF; באחת (mg.) מעיניך] מֵעֵינַיִךְ B; מֵעֵינַיִךְ C (מֵעֵינַיִךְ C inscript. al. m.); מֵעֵינַיִךְ EF ענק] > Ct; עֲנָק C (mg. al. m.) 2 והוא] וְהוּא C 3 קביע] קְבִיעָא C דהוה] דְּהוֹת CL (comma 9 secundum L: קביע על לוח לבי רחימתיך אחתי כנשתא דישראל דמתילא לניגפי די היא צניעא קביע על לוח לבי חיבת זוטר די בינך די הוא צדיקא כחד מן רבני סנהדרין וכחד מן מלכיא דבית יהודה דהות יהיבא כלילא דמלכותא על צווריה) 5-6 מה ... בשמים] מָה יָפוּ דוֹדַיִךְ אֲחוֹתִי כַלָּה מַה טֹּבוּ דוֹדַיִךְ מִיַּיִן וְרֵיחַ שְׁמָנַיִךְ מִכָּל בְּשָׂמִים C (voc. subl. al. m.) 6 שפירין] שפירן C 7 יתיר BCEFL] > A מן שבעין] משבעין L ושום] וְשׁוּם BCE; וְשֵׁם F; + טב L דצדיקין] דצדיקיך L 8 נדיף] נְדִיף EF בוסמיהון] בְּסַמְנֵהוֹן C; בסמהון EF; בוסמנין L 9–10 נפת ... לבנון] נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתוֹתַיִךְ כַּלָּה דְּבַשׁ וְחָלָב תַּחַת לְשׁוֹנֵךְ וְרֵיחַ שַׂלְמֹתַיִךְ כְּרֵיחַ לְבָנוֹן C (v. subl. al. m.) 9 כלה] כַּלָּה EF 10 דמצליין] דמצלן C; דמצליין F בעזרתא] בְּעֲזָרְתָא EF ולהון] ולחן L ספתויי] ספתוי B; ספתוי C; שפותין E; ספותין F; ספותהון L כיערת] כְּיַעְרַת BEF; יערת L

דובשא לישניך כניתפי צניעא בצלותיך שירין ותושבחן מתילן כחלב ודבש וריח לבושי כהנין כריח לבנן:

(12) גן נעול אחתי כלה גן נעול מעין חתום: ונשין דמתנסבן לגברין צניען כניתפי צניעא ובניתא דעדן דלית רשו לגבר למיעל לגוה אלהין צדיקיא דנפשיהון [משתלחן] תמן על יד מלאכיא ובתולתיך טמירן כגנן דאולפילין וחתימן תמן כמבועא דמיא מתחות עיקרי אילניא דחיין בנהרא דנפיק מעדן ומתפרש לארבעה רישי נהרין. ואלמלא דהוה חתים בשמא רבא וקדישא הוה נפיק ומבע ושטיף כל עלמא:

(13) שלחיך פרדס רמונים עם פרי מגדים כפרים עם נרדים: ועולימיך מלין פקודיא הי כרמונין ורחמין לנשיהון דילהון בנין צדיקין כותהון וריחהון מטול היכי כבוסמין מבן דגינתא דעדן כפורין עם רשקין:

1 לישניך] ולישניך L כניתפי] ניתפי L צניעא] >C מתילן]
מתילא C; מתיקין L ודבש] ודבש B; וכדבש C 2 לבנן] קטורת
לבנן C; אולבנן E (mg.); בוסמין EF; אולבנין L 3 גן] גל BEF
ונשין] נשיך L 4 צניעא] צניען F ובניתא] ובנתא C אלהין]
אלהון E; אלהן L 5 דנפשיהון] דנפשהון CEFL משתלחן C] משתלחין
ABEFL תמן] לגוה L יד] ידי C מלאכיא] מלכיא C ובתולתיך]
ובתולתיך C; ובתוליך EF כגנן] כגנון C; וגניזן L 6 דאולפילין]
דאולפילין B; דאלפילן C; דאלפילין EF; באנפלין L תמן] בכן L
כמבועא] כמבועין C; כמבוע L דמיא]+חיין CEFL דמיא] דמיין C;
דמין L מתחות] prm. דנפיק L עיקרי] עיקרי B; עיקרי CEF; >L
אילניא] אילנא L בנהרא] בנהרא BCEF; >L 7 דנפיק מעדן] >L
לארבעה] לארבעת L ואלמלא] ואלמלי EFL דהוה] דהוא CEF; די הוא L
8 ושטיף] ושטף C; ושטיף EF 9 ועולימיך] ועלומיך B; ועולימיך C;
ועולימיך EF; ועולמייך L 10 מלין] מלין CE; מלין F; מליין L
הי כרמונין] הכרמונין L הי] הא C; הי BEF ורחמין] ורחימין L בנין]
בנין כן L צדיקין] צדיקיא C 11 היכי] האכי C; הכי EFL כבוסמין]

Digitized by Google

(14) נרד וכרכום קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מור ואהלות עם כל ראשי בשמים: רשק ומוריתא עם כל קני בוסמא וקנמון עם כל קיסי לבונתא מורא דכיא ואסקי. לאלואון עם כל מיני שבח בוסמין:

(15) מעין גנים באר מים חיים ונזלים מן לבנון: ומיא דשילוח מדברין בניח עם מותר מיין דנגדין מן לבנן לאשקאה ית ארעא דישראל בגין דאינון. עסיקין בפתגמי אוריתא דמתילן לבאר מיין חיין ובזכותא דניסוך מיא דמנסכין על מדבחא בבית מקדשא דמתבני בירושלם ומתקרי לבנן:

(16) עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבוא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו: ועל סטר צפונא הוה פתורא ועלוהי תרי עסר לחמין דאפיא ועל סטר דרומא בוציניא לאנהרא ועל מדבחא הוו מקרבין כהניא קורבנא ומסקין עלויה קטורת בוסמין אמרת כנשתא דישראל ייעול אלהי רחימי לבית מקדשיה ויקביל ברעוא קורבנהון דעמיה:

כבוסמנין L   דנינתא] כננתא F   כפורין] כופרין BAr.; כפרין C; כבורין EF
רשקין] רשקין BC; רשקין EF
1 נרד] נרד EF   קנה] קנה C; קנה EF   2 רשק] רשק BEF
ומוריתא] ומוריקא CEL; ומוריקא F   עם כל] > CEFL   קני] וקני BCEF;
וקנה L   וקנמון] וקנמון CE   3 מורא] מ.רא C; מירא LAr.   דכיא]
דכיא CEF   ואסקי] ואסקי CEF; ואקסיל LAr.   לאלואון]
לאלואון B; לאלואן C; לאלואן E; לאלואן F; אלואון L; אלואין Ar.
מיני שבח] ~C   שבח] > L   בוסמין] בוסמנין L   4 מעין] מעין B (vowel
al. m.)   רשילוח] רשילוח C   5 מותר] מותר C   מיין] דמיין CE
6 עסיקין] עסיקין CF   לבאר] לבור C; לבירא L   מיין] דמיין L
7 דמנסכין] דנסכין L   מדבחא] מקדשי C   דמתבני בירושלם] > C
ומתקרי] דמתקרי CL   לבנן] לבנן C   9 תרי עסר] תרי סר C   דאפיא]
דאפא BEF; דאפין L   10 דרומא] + הות L   בוציניא] בוצינא L
11 אמרת כנשתא דישראל] ~L   ייעול] > C; יועיל EF; יעול L   אלהי]
אלהיא L   12 ויקביל] וקביל L

CHAPTER V

(1) באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים: אמא קודשא בריך הוא לעמיה בית ישראל עלית לבית מקדשא דבנית לי אחתי כנשתא [דישראל] דמתילא לניני צניעא ואשרי שכינתי ביניך קבילית ברעוא ית קטורת בוסמיך דעבדת לשמי שלחית אישתא מן שמיא ואכלת ית עלוון וית נכסת קודשין אתקבל ברעוא קדמי ניסוך חמר סומק וחמר חיוור דנסיכו כהניא על מדבחא כען איתו כהניא רחמי פיקודי אכולו מא דאשתאר מן קורבניא ואתפנקו במא דאתעביד לכון:

(2) אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קווצותי רסיסי לילה: בתר כל פתגמיא האלין חבו עמא בית ישר׳ ומסר ייי יתהון ביד נבוכדנצר מלכא דבבל ואוביל

2 חלבי] חלבי C; חֲלָבִי EF   רעים] רועים C; רעים (?) EF   אמא]
אמר CEFL   3 מקדשא] מקדשי L   אחתי] אחותי EF; אחוותי L
4 דישראל] > AB   ואשרי] ואשרי BCEF; ואשריתי L   ברעוא] > L
5 דעבדת] דעבדת C; דעבדת EF   ואכלת] ואכלית E; ואכל L   6 וית
נכסת] ונכסת F   קודשין] קודשיא L   וחמר] וחור C   7 איתו] איתיאו
F (blurred); איתיאו E   כהניא] > EF   רחמי] רחמי C (blurred); > EF
פיקודי] > EF   אכולו] איכולו C; אכלו EL   דאשתאר] דמשתאר BL
8 במא] מא CEF; מן טובא L   דאתעביד] דאתעתד CEFL   9 דודי]
> Et, E (mg. habet)   10 קווצותי] קוצותי C   11 ייי] > L   נבוכדנצר]
נבוכד נצר BCEF

Digitized by Google

יתהון בגלוותהון כגבר דמיכא דלא יכיל לאתערא משנתיה וקל רוחא
דקודשא מזהרא להום על יד נבייא [והות] עיירא יתהון מדמוך ליבהון
עני ריבון כל עלמא וכין אמר הדרי בתיובתא פתחי פומיך ובועי ושבחי
לי אחתי רחימתי כנשתא דישראל דמתילא ליונה בשלימות עובדיך ארום
סערא דרישי אתמלי מן [דמעתיך] כגבר דסער רישיה מצבע מטלא דשמיא
וציצית נורי כגבר רציצית נורוהי מלין מטיפי מטרא דנחתין בליליא:

(3) פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם:
ענת כנשתא דישראל ואמרת כלקביל נבייא הא כבר אעדיתי מני ניר
פקודי ופלחית לטעוות עממיא ואיכדין יהון לי אפין למהדר לותיה אתיב
להון מרי עלמא על יד נבייא ואף אנא הא כבר קדישית ית רגלי מסאובתיך
ואיכדין אטניפינון ביניך בעובדיך בישיא:

1 בגלוותהון] בגלותהון CEF; בגלותא L כגבר] prm. והוו דמיין
בגלותא L דמיכא] דמוכא C; דמיכא E; דמכא L יכיל] יכול E;
יכיל F משנתיה] משינתיה E 2 יד] ידי C והות BCFL] והוה A;
והות E עיירא] עירא C; עירה EF (?) 3 עני] ענה EL; ענא F
ושבחי] הדרי] הדרי CEF בתיובתא] בתיובתא F פתחי] פותחי F
ושבחי EF 4 אחתי] אחותי EF רחימתי] רחימתי EF ליונה]
ליונתא CL 5 סערא דרישי] סער (שער EL) רישי (ראשי E) CEFL
אתמלי] אתמלי C דמעתיך C] דמעתיך ABEFL כגבר] כגבר F (blurred)
מצבע] מצטבע CL 6 וציצית] וציצת EF כגבר] prm. אתמלי מן טפי
עיניך L רציצית] רציצת EF מלין] מלין CF; מליאן E; מליין L
7 אלבשנה] אלבשנה C; אַלְבְּשֶׁנָּה F 8 דישראל] +וכין C ואמרת]
אמרת C; >L מני ניר] E (blurred) 9 ואיכדין] ואיך C; והכדין L
יהון] יהוין L למהדר] למהדר C אתיב] אתיב E 10 להון] יתהון C
יד] ידי C כבר] +סליקית שכינתי מביניך והכדין אהדור ואת עבדת עובדין
בישין ואנא L מסאובתיך] מסאובתיך EF; מסובתך L 11 ואיכדין]
והיכדין EF; והכדין L אטניפינון] אטנפינון C; איטנפינון E; אטופינון L

(4) דודי שלח ידו מן החור ומעי המו לו: כד אתגלי יקרא דייי לעמא בית ישר לא צבן למחרם ולמתב לותיה אושים ית מחת גבורתיה על שבטא דראובן וגד ופלגות שבטא דמנשה דמעברא לירדנא ומסר יתהון ביד סנחריב מלכא דאתור ואגלי יתהון ללחלח וחבר ונהר גוזן קרוי מדי ובבר דבר מידהום ית עיגל מתכא דשוי ירבעם חייבא בלשם דמתקריא פומיאס ביומי פקח בר רמליה וכד שמעית אנא רחמי אתגוללו עליהון:

(5) קמתי אני לפתח לדודי וידי נטפו מור ואצבעותי מור עובר על כפות המנעול: וכדו תקיפת עלי מחת גבורתא דייי תהית על עובדי וכהניא קריבו קורבנא ואסיקו קטורת בוסמין ולא אתקבל ברעוא ארום מרי עלמא אחד רשי תיובתא באנפאי:

(6) פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו בקשתיהו

1 לו] עליו B (al. m.); עָלָיו EF   ויקרא] מן קדם L   דייי] יהוה L   2 לעמא] דעמא L   צבן] צבן F (?)   ולמתב] ולמיתוב C; ולמותיב E; ולמותיב F; ולמיתב L   אושים] אושים E   ית] > L   3 דראובן] דראובן F   לירדנא] דירדנא C   4 ביד סנחריב מלכא דאתור ואגלי יתהון] > EF   ללחלח] בלחלח L   וחבר] וחבור C; וחבר וחבר E; וחבר F; ובחבור L   ונהר] ונהר BC; נהרי EL   גוזן] גוזן CEF   5 קרוי] וקרוי L   ובבר דבר] ודמר C; ודבר LAr.   ית] > L   עיגל] עגלא Ar.; עיגלא L   ירבעם] ירבעם C   חייבא] חייב C   בלשם] בלשם C; בל שם EF; בלשם Ar.; + דן L   6 פומיאס B] פומאים A; פמיאס C; פמיאס EF; פביים Ar.   רמליה] רמליהו BL   רחמי] רחמי F   אתגוללו] אתגלגלו L   9 המנעול] המנעול BC; הַמַּנְעוּל EF   וכדו] וכד C   עובדי] עובדי F   תהית] תהית F   מחת] > CEF   עלי] עלאי E   10 קטורת] > CEF   בוסמין] בסמיא CEF   ארום] ארי CEF   11 תיובתא] תיובתא E   באנפאי] באפאי B; באנפי CL   12 עבר] עבר C   בקשתיהו] בקשתיו C

ולא מצאתיו קראתיו ולא ענני: אמרת כנשתא דישראל צביתי למתבע אולפן מן קייי ואיהו סליק שכינתיה מבינאי ונפשי תאיבא לקל מלויי תבעית שכינתיה ולא אשכחית צליתי קדמוהי ואיהו טליל שמיא בעננין ולא קביל צלותי:

(7) מצאוני השומרים הסובבים בעיר הכוני פצעוני נשאו את רדידי מעלי שמרי החומות: ארדבקוני כסדאי דנטרין על אורחא ומעייקין חזור חזור על קרתא דירושלם מני קטלו בחרבא ומני אובילו בשביה נטלו תגא דמלכותא מעל צורא דצדקיה מלכא ואובלוניה לרבלה וסמיאו ית עינוהי עמא דבבל רמעיקין על קרתא ונטרין ית שוריא:

(8) השבעתי אתכם בנות ירושלם אם תמצאו את דודי מה תגידו לו כי חולת אהבה אני: אמרת כנשתא דישר אשבעית לכון נבייא בגזירת מימרא דייי מא אם יתגלי על ידכון רחמנא חויאו קדמוהי דמרעית מן חיבת רחמוהי אנא:

1 ולא] לא C מצאתיו] מצאתיהו EF ענני] ענני C צביתי] צביתי C
2 ואיהו] ואיהו C מבינאי] מביני CL 3 שכינתיה] שכינת יקריה L
ואיהו] ואיהו C 6 ארדבקוני] ארדביקו לי L על] > CEFL אורחא]
אורחתא L ומעייקין] ומעיקין E; ומעיקין CF 6–7 חזור חזור] חזור
חזור C 7 דירושלם] ירושלם C בשביה] בשביתא CL; בשביתא EF
8 צורא] צואריה L דצדקיה (דצדקיהו L) מלכא] דמלכא צדקיה C מלכא]
+ דיהודה L ואובלוניה] ואובילוהי CEF; ואובילו יתיה L לרבלה]
לרבלא F; ברבלה L וסמיאו] וסיימו L 11 כי] > BEF חולת]
שחולת B (ש inscript. al. m.); שחולת EF אשבעית] אשביעית CEF
לכון] עליכון F 12 מא אם] מאים L יתגלי . . . רחמנא] אתגלית . . .
רחמתכון L רחמנא] רחמני F על ידכון] עליכון CL. דמרעית]
דמריעתא C; דמריעתא EF; דמרעיתא L

Digitized by Google

(9) מה דודך מדוד היפה בנשים מה דודך מדוד שככה השבעתנו: ענין נבייא ואמרו לבית ישראל אידין אלהא אנתי צביא למפלח כנשתא דישׂ׳ר דשפירתא מכל עממיא לאידין אלהא אנתי בעיא למדחל דהכין קיימת עלנא:

(10) דודי צח ואדום דגול מרבבה: בכין שריאת כנשתא דישׂ׳ר למשתעי בשבחא דמרי עלמא וכן אמרת לההוא אלהא רעותי למפלח דעטיף [ביממא] באוצטלא חוור כתלג ועסיק בארבע ועסרין ספרין פתגמי אוריתא ופתגמי נביי וכתיבי ובליליא הוה עסיק בשיתא סדרי משנה וזיו יקרא דאנפוהי זהירין כנורא מסגיאות חוכמתא וסברא דהוא מחדית שמעתן חדתין בכל יומא ועתיד לפרסומינון לעמיה ביומא רבא וטקסיה על רבו רבון דמלאכין דמשמשין קדמוהי:

1 מה] + יפה C   נחמד] > BEF B (eras.)   2 ענין] עניין C; ענין E;
ענין F; ענו L   ואמרו] ואמרין EF   אידין] לאידין C; לאידין EF
אלהא] prm. את C   אנתי] את C; אנת EL; אנת F   צביא] בעיא L
2–3 למפלח . . . למדחל] > C   2 למפלח] למפלח BEF   3 דשפירתא]
שפירתא L   לאידין] לאידין EF   אנתי] אנת EL; אנת F   בעיא] צביא L
דהכין] דהכין CEF; דהכרין L   4 קיימת] קיימת E (sub. v. al. m.)
6 דמרי] למרי L   דעטיף] דעטיף CEF   ביממא CEFL] > AB
7 באוצטלא] באצטלא C; באסטלא F; באיצטלא L   חוור] חיוור BCEF
כתלג] כתלגא L   ועסיק] ועסיק C; ועסיק EF   בארבע ועסרין] בעשרין
וארבעה [בעסרין C] CEFL   פתגמי] > CEFL   אוריתא] דאורייתא L
8 עסיק] עסיק CF; עסיק E   יקרא] + דיהוה L   דאנפוהי] דאפוהי E
9 מסגיאות] מסגיאת EF   וסברא] וסברא C; וסברא EF   מחדית]
מחדת E; מחדת F   שמעתן] שמעתן BCEF; שמועין L   חדתין]
חדתין EF   10 ועתיד] ועתיד F   רבון] רבן CE   דמלאכין] דמלאכיא C;
דמלאכיא EF; מלאכין L

(11) רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פָּז קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים שְׁחֹרוֹת כָּעוֹרֵב: רֵישֵׁי אוֹרָיְתֵיהּ דְּהִיא רְגִינָא מִדְּהַב טַב וּפֵירוּשׁ מִלַּיָּא דְּבַהּ דְּנָזְרִין טַעְמִין וּפִיקּוּדִין לְמַן דְּנָטְרִין לְהוֹן חִוָּורִין כְּתַלְגָּא וּדְלָא נָטְרִין לְהוֹן אוּכָּמִין כְּאַנְפֵּי עוּרֵיבָא:

(12) עֵינָיו כְּיוֹנִים עַל אֲפִיקֵי מָיִם רֹחֲצוֹת בֶּחָלָב יֹשְׁבוֹת עַל מִלֵּאת: עֵינוֹהִי [מִסְתַּכְּלָן] תְּדִירָא עַל יְרוּשְׁלֵם לְאֵיטָבָא לַהּ וּלְבָרְכָהָא מֵרֵישָׁהּ דְּשַׁתָּא וְעַד סוֹפָהָא כְּיוֹנִין דְּקָיְמָן וּמִסְתַּכְּלָן עַל מַפְּקָנוּת מַיָּא בְּגִין זְכוּוָתָא דְּיָתְבֵי סַנְהֶדְרִין דְּעָסִיקִין בְּאוֹרָיְתָא וּמְנַהֲרִין יָת דִּינָא לְמֶהֱוֵי שְׁעִיעַ כְּחַלְבָּ וְיָתְבִין וְיָתְבִין בְּבֵי מִדְרְשָׁא וּמְתִינִין בְּדִינָא עַד דְּנָטְרִין לְזַכָּאָה וּלְחַיָּבָא:

(13) לְחָיָו כַּעֲרוּגַת הַבֹּשֶׂם מִגְדְּלוֹת מֶרְקָחִים שִׂפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים נֹטְפוֹת מוֹר עֹבֵר: תְּרֵין לוּחֵי אַבְנִין דִּיהַב לְעַמֵּיהּ כְּתִיבָן בְּעֶסֶר שִׁטִּין דָּמְיָין לְשִׁיטֵי גִּינַּת בּוּסְמָא מְרַבִּין דִּקְדּוּקִין הֵי כְּמָא דְּגִינְתָא מְרַבְּיָא בּוּסְמִין וְסִפְוָתֵי

1 קוצותיו] קוצותיו C; קְוֻצּוֹתָיו EF   רישי] רישוהי C; ראשוי E; רישוי F; >L   2 דהיא] די היא L   דבה] דהב EF; דבהון L   דנזרין] דנורין L   טעמין] prm. דנורין L   3 דנטרין] דנשרין EF   חוורין] חיורין CEF   כאנפי] כאנפי L   עוריבא] עורבא C; עורבא EF   4 רחוצות] רחצות CB (al. m.) (B originally רחצות)   מלאת] מלאת B (vowels al. m.); מְלֵאת EF   5 מסתכלן] מסתכלין BEF] מסתכלין ACL   לאיטבא] לאטבא C; E (blurred); לאוטבא L   ולברכהא] ולברכהא CE; ולברכא לה L   6 סופהא] סופה CEF; סופא דשתא L   דקימן] דקימין BCEF; דקיימין L   ומסתכלן] ומסתכלין CEFL   7 דעסיקין] דעסיקין CE   כחלב] כחלב E   ויתבין 1°] ויתבין C   ויתבין 2°] > BCEFL   8 בבי] בבית CL   9 לחיו] לחיו B; לְחָיָו EF (vowels al. m.)   מגדלות] מגדלות B (vowels al. m., originally מגדלות)   מרקחים] מרקחים BC; מֶרְקָחִים EF   10 כתיבן] כתיבין C   בעסר] בעסר BCF; בעשר EL   11 מרבין] מרבין B; מרביא CEF; מרביין L   דקדוקין] +ומעמין L   דגינתא] דגנוניתא CFL; דגנוניתא E   מרביא] מרבי L   בוסמין] בוסמן EF   וספתי] וספתוי C; וספותוי EF; וספותי L

חכימיא דעסיקין באורייתא ולהון טעמין בכל סטר ומיטר פומיהון כמורא בחירא:

(14) ידיו גלילי זהב ממלאים בתרשיש מעיו עשת שן מעלפת ספירים:

תרי סר שבטין דיעקב עבדיה. גליפין על ציץ כלילא דקודשא דדהבא גליפן על תרי סר מרגליתא עם תלתה אבהן אברהם יצחק ויעקב. ראובן גליף על אחמר שמעון גליף על פוּטָה לוי גליף על בְּרֶקֶן יהודה גליף על נופך כוחלי דן גליף על סַפִּיר יששכר גליף על יַהֲלֹם גד גליף על לֶשֶׁם אשר גליף על שְׁבוֹ נפתלי גליף על אַחְלָמָה זבולן גליף על תַּרְשִׁישׁ יוסף

1 חכימיא] חכימוי L דעסיקין] דעסיקן CEF ולהון] ולחין L ומיטר] ומאמר L פומיהון] פמהן C כמורא] כמירא L 3 בתרשיש] נתרשיש C שן] שן B (al. m.) C; שֵן E; שַן F 4 סר] עשר E; עסר FL עבדיה] עבדיה F גליפין] גליפן BCEF; גלילן L 4–5 ציץ ... על] > BEF 4 כלילא דקודשא דדהבא] ~ L 5 סר] עשר E; עסר FL מרגליתא] מרגליתא C; מרגליתא EF תלתה אבהן] ~ L אבהן] אבהתא F; אבהת L אברהם] prm. דעלמא L ראובן] ראובן C 6 אחמר] אודם CEF; אֻחמַר C (mg. al. m.) גליף] > CE פוּטָה At] פוטה Bt; פטדה C*EF; ערק A super. B super.; עקיק C super. בְּרֶקֶן At] ברקן Bt; ברקן CEF; + ועפרן L; ועפראן A super. B super.; וְעַפְרָן C (mg.) 7 נופך כוחלי] נופך כוחלי B; נופך CtEF; כחלי LC super. דן] יששכר CL סַפִּיר At] ספיר BtEF; חיור יהלם C*; אזמרגד L; מהא A super. B super.; אַזמורד C (mg.) יששכר] דן C; זבולן L יַהֲלֹם At] יהל[ו]ם BtEF; ספיר Ct; נוהר L; בהרמאן A super. B (mg.); נוהַר C super. גד] דן L לֶשֶׁם At] לשם CtEF; בירלא L; ערק A super. B super.; ברלא C super. 8 אשר] נפתלי L שְׁבוֹ At] שבו C*EF; סבגאסור A super. B super. נפתלי] גד L אַחְלָמָה At] אחלמה C*EF; מבאג L; פירוזג A super. B super.; פְּרוֹזַג C (mg.) זבולן] אשר L תַּרְשִׁישׁ At] תרשיש BCEF; פירוזג L; אזרק A super. B. super.

Digitized by Google

גליף על שֹׁהַם בגומין גליף על יָשְׁפֵה דמין לתרי עסר מזלין בחירן כעששית צחיחן בעובדיהון כשן דפיל כשבזיזין.

(15) שוקיו עמודי שש מיוסדים על אבני פז מראהו כלבנון בחור כארזים: וצדיקיא אינון עמודי עלמא בסיסן על סמכי דהב טב אינון פתגמי אוריתא דעסיקין בהון ומוכחין עמא בית יש׳ר למעבד רעותיה יאי הוא מתמלי עליהון רחמין כסבא ומחוור חוביהון דבית יש׳ר כתלג ומתעתד למעבד נצחן קרבא בעממיא דעברין על מימריה כעולים גיבר וחסין כגולמישין:

(16) חכו ממתקים וכלו מחמדים זה דודי וזה רעי בנות ירושלם: מלי מוריגוי מתיקן כדובשא וכל פיקודויי רגיגן על חכימויי מדהב דין הוא תושבחתיה דאלהי רחימי ודין תקוף חוסניה דמרי חביבי נבייא דמתנבן בירושלם:

1 שֹׁהַם At] שוהם EF; שהם מרובע Ct; מריבנ L; בליר צאפי A super. B super.; ממריבנ C super. יָשְׁפֵה At] ישפה C; ישפה EF; אפנטור L; אפנטור A super. B super.; אֲפִנְטוֹר C (mg.) עסר] סר C; עשר E מזלין] מזליא C; מזליא E; מזליא F בחירן] בחירן C*; נהירין L; נְהִירִין C (mg.) 2 צחיחן] צחיחין L כשבזיזין] בשבזיזין C; +ובהיקין C (mg. al. m.) 3 על] על C אבני] ארני C; אַרְנֵי EF 4 סמכי] סמכין L (סומכי EF) דהב] דדהב L 5 פתגמי אוריתא] פתגמיא דאוריתא L דעסיקין] דעסוקין CEF ומוכחין] ומוכיחין C יאי]<L 6 הוא] ואיהו L מתמלי] מתמלי C עליהון רחמין]~L כסבא] בסבא C 7 קרבא]<C; וקרבא L 8 כגולמישין] כגולמושין C; כגלמשין L 9 מלי] מליה CF; מליה על E (mg. al. m.) 10 מוריגוי] מוריגוהי C; מוריגא E (mg. al. m.) F פיקודויי] פקודי CEF מדהב]+וכסף L 11 תושבחתיה] תשבחתיה F דאלהי] דאלהא BCEFL תקיף] prm. הוא CEFL; תקיף F דמרי] דמרי BCEF חביבי] חביבי EF דמתנבן] דמתנבאין CEF; ומתנבאין L

CHAPTER VI

(1) אנה הלך דודך היפה בנשים אנה פנה דודך ונבקשנו עמך: אתיבו נבייא וכין אמרו כדו שמעו תושבחתא דייי מפום כנשתא דישראל על אידיין חובא אסתלקת שכינתא דייי אנת דשפירא בעובדיך מכל אומיא ולאן אתר אתפני רחימיך באסתלקותיה ממקדשיך אמרת כנשתא דישראל על חובין ומרדין ואשתדור דאשתכחו אמרו נבייא כען הדרי בתיובתא ונקום אנת ואנן ונצלי קדמוהי ונבעי רחמין עמיך:

(2) דודי ירד לגנו לערוגת הבשם לרעות בגנים וללקוט שושנים: ומרי עלמא קביל צלותהון ברעוא ונחת לבבל לסנהדרין דחכימי ויהב רוח לעמיה ואפיקינון מן גלוותהון על ידי כורש ועזרא ונחמיה וזרובבל וסבי יהודאי

1 ונבקשנו] ונבקשנו C 2 וכין אמרו כדו שמעו] וכן אמרו כד שמעו L
תושבחתא] תשבחתא CE דייי] < C מפום] מפום CEF 3 אידיין]
אידיין B; אידן C; אידין E; אידין F אסתלקת] אסתלק CEL שכינתא]
prm. מבינך L דשפירא] דשפירתא BEF; דשפירין C 4 אתפני]
אתפני EF; אתפני C רחימיך] רחימיך E; רחימך L באסתלקותיה]
באסתלקות C ממקדשיך] יקריה ממקדשיך C; ממוקדשייך L 5 ומרדין]
ומרודין EL; ומרודין F ואשתדור] ואשתדור C; ואישתדור E דאשתכחו]
די השתכחו בי L אמרו] אמרין L כען] < CF הדרי] הדרי B; הדרי CF;
הדרי E בתיובתא] בתיובתא B 6 אנת] אנתי C; אנת EF ונצלי]
ונצלו E עמיך] מנך C; עמ[י]ך E 7 לערוגת] לערוגת B (B*
לעלוגת); לערגות EF 8 קביל] קבל L ונחת] ונחתת C לסנהדרין]
סנהדרין C דחכימי] דחכימיא CEFL רוח] רוח CEF; רוחא L
9 ואפיקינון] ואפקינון C; ואסיקינון L מן גלוותהון (גלותהון E)] מגלותהון L
ידי] יד EFL וזרובבל] + בר שאלתיאל L יהודאי] יהודה EF

Digitized by Google

ובנו ית מקדשא ומניאו ית כהניא על קורבניא וליואי על מטרת מימרא דקודשא ושלח ית אישתא מן שמיא וקביל ברעוא ית קורבנא וית קטורת בוסמיא וכנבר דמפרנים ית בריה רחימיה בתפנוקין כין פניקינון. וכנבר דמנבבין ורדין מן מישריא כין כנישינון מבבל:

(3) אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים: ובההוא יומא אנא פלחא למרי רחימי וחביבי דאשרי שכינת קודשיה בינאי וזן יתי בתפנוקין:

(4) יפה את רעיתי כתרצה נאה כירושלם איומה כנדגלות: אמר ײ במימריה כמה יאיא אנת חביבתי בזמן דצבית למעבד רעותי שפיר בית מקדשא דבנית לי במקדש קמאי דבנא לי שלמה ואימתיך על כל עממיא כיומא דהליכו ארבעת טקסיך במדברא:

(5) הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבוני שערך כעדר העזים שגלשו מן הגלעד: אסחרוך רבוניך חכימי כנשתא רבתא חזור חזור לקבלי דאינון

1 ובנו] ובני EF מקדשא] prm. בית L 2 דקודשא] > C ית] > CEFL 3 בוסמיא] בוסמין L רחימיה] רחימא L 4 דמנבבין] דמנגבין CE; דמנבבין F; דמנבב L ורדין] ורדין BCEF מישריא] מישרא EF מבבל] מן בבל L 5 ובההוא יומא] וביומא ההוא F ובההוא] ובההיא L 6 למרי] למרי עלמא L רחימי וחביבי] חביבי ורחימי C; חביבי ורחימי EF; רחימי ורחימי L דאשרי] אשרי L קודשיה] קודשיא L בינאי] ביני CEFL 7 נאה] נאוה B (נאה B*); נאוה EF 8 במימריה] > C יאיא] יאי CEFL אנת] את CFL חביבתי] חביבתיך EF דצבית] דצבותיך CL; דצבותיך EF 9 קמאי] קדמאה C; קדמאי EFL לי] > C שלמה] + מלכא בירושלם L 10 כיומא] כיומיא C; ביומא L ארבעת] ארבעת C; ארבע L טקסיך] מקסיך F 11 הסבי] הסבי BC; הָסֵבִּי EF שהם] שהם B (שהם B*); שהם C שערך] שערך C; שַׁעְרֵךְ EF כעדר] כעדר C; כְּעֵדֶר EF שגלשו] שגלשו C; שֶׁנָּלְשׁוּ EF 11–12 מן הגלעד] מהר גלעד C 12 אסחרוך] אסחריך BC; אסחריך EF; אסחרי L רבוניך] רבני C; רבניך EF; רבנייך L חכימי . . . רבתא] > C חזור חזור] חזור חזור C דאינון] די אינון L

אמלכוני בגלותא וקבעין מדרש לאולפן אוריתי ושאר ועטוטין ועמא דארעה אצדיקו במימר פומהון כבנוי דיעקב דלקטו אבנין ועבדו גלשושיתא בטור גלעד:

(6) שניך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה שכולם מתאימות ושכלה אין בהם: וכהניא וליואי אכלי קורבניך ומעסר קודשא ואפרשוותא דכין מכל אניסות ונזילא הי כמא דכין עדריא דענא דיעקב בזמן דסלקן מן נחלא דיובקא דלא הות אניסות ונזילא ביניהון וכולהון דמין דא לדא וילדן תיומין בכל עידן ומתכלא ועקרא לא הות בהון:

(7) כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך: ומלכות בית חשמנאי כולהון מלין פקודיא כרמוניא בר מתתיה כהנא רבא ובנוהי דאינון צדיקין ומקיימין פקודיא ופתגמי אוריתא בצחיתא:

1 וקבעין] וקובעין C; וקבעו L   מדרש] מדרשא EL; מדראשא F
לאולפן] לאלפן C   אוריתי] אוריתא C   ועטוטין] ועטוטין E; ועטוטיך L
2 אצדיקו]+יתי L   כבנוי] דבני CE (בני F eras.); כבנוי Ar   דיעקב]
יעקב CEF   דלקטו] דלקיטו C   אבנין] אבניא L   גלשושיתא] גבשושיתא,
גלשושיתא ס״א Ar; גלישושיתא L   בטור] בטורא L   3 גלעד] דגלעד L
4 כעדר] כעדר C   ושכלה] ושכלא B (B* ושכלה); ושכלה EF
5 אכלי] אכלין EF   ואפרשוותא] ואפרשותא CFL; ואפרשותא E   דכין]
דכיין EL   6 אניסות] אנסא C; אנסות E; אנסות F   ונזילא] ונזילתא C;
ונזילה EF; ונזילות L   הי כמא דכין (כמא > Et (habet E mg.))] prm.
דהוה CE; prm. דהוי F; prm. דהוו L   עדריא] עדרא BCEF; עדרי L
6–7 מן נחלא דיובקא] מנחלא דיובקא F; מן נחל יובקא L   7 הות
(הוה CEF)]+בהון BCL   אניסות] אנסא C; אנסות EF; אניסא L   ונזילא]
ונזילהא EF; ונזלה L   ביניהון] > L   8 תיומין] תאומין CF; תיומין E
ומתכלא] ותכלא C   לא] לית C; לא B (mg.)   הות] > C   9 חשמנאי
(ʼ super א abest)] חשמנאי BC; חשמונא EF; חשמונאי L   10 מלין]
מליא C; מליין BF   כרמוניא] כרמונין C; כרמונא EFL   מתתיה] מתתיה BE;
מתתיה F; prm. מן L   צדיקין]+מכולהון L   11 בצחיתא] בצחותא L

(8) ששים המה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר: באידיין קמו יונאי וכנשו שתין מלכין מבני עשו מלובשין שריונין רכבין על סוסון ופרשין ותמנן רוכבנין מבני ישמעאל רכבין על פיליא בר משאר עממיא דלית להון מנין ומניאו אלכסנדרוס רשיעא עליהום ואתו לאנתא קרבא על ירושלם:

(9) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא ליולדתה ראוה בנות ויאשרוה מלכות ופילגשים ויהללוה: ובעידנא ההוא הות כנשתא דיש׳ר דמתילא ליונתא שלמתא פלחא בליב חד למריה דעלמא ויחידא לאוריתא עסיקא בפתגמי אוריתא בליב שלים ובריך זכוותהא כיומא דנפקת ממצרים הי בכין נפקו בני חשמנאי ומתתיה וכל עמא דישראל ואגיחו קרבא בהון ומסר ייי יתהון בידיהון וכד חזו יתבי פלכיא אשירו יתהום מלכוות ארעא ושלטוניא [וקליסו] להום:

1 באידיין] באדיין B; באדרין L 2 יונאי] יוונאי L וכנשו] וכנישו L מבני עשו] מבנוי דעשו L מלובשין] מלבשי C; מלובשין EF; מלובשי L שריונין] שרינין F רכבין] רכבי C; רכיבי E על] >C 3 ופרשין] ופרשים E רוכבנין] רוכבין EF; רוכסין L מבני ישמעאל] מבנוי דישמעאל L רכבין] רכיבין CEF פיליא] פיליא C משאר] שאר C; מן שאר BL עממיא]+ ולישנייא L 4 אלכסנדרוס] אלכסנדרוס B; אלכסנדרוס C; אלכסנדרוס EF רשיעא] מלכא L עליהום]+ לרישא L ואתו] ואתא EF לאנתא] לאנתא CF 6 ברה] ברה C; ברה EF 7 ויאשרוה] ויאשרוה C; ויאשרוה EF מלכות] מלכות C ופילגשים] >C ויהללוה] ויהללוה C; ויהללוה EF ההוא] ההיא L הות] >C 8 שלמתא] שלימתא L בליב] בלב CB למריה] למרה C; למרהא L דעלמא] >CL ויחידא] ואחידא L 9 עסיקא] ועסיקא L בליב] בלב CE 10 הי] הא B; הא CEF חשמנאי] חשמנאי EFL ומתתיה] ומתתיה C; ומתתיה E ואגיחו] ואגחו F קרבא בהון] ~L 11 בידיהון] בידהון C אשירו] אישרו B; אשרו CEF מלכוות] מלכות CEF; ומלכות L 12 וקליסו BL] וקטלו ACEF; וקלסו E (mg. al. m.) להום] להון EFL

(10) מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה איומת כנדגלות: אמרו אומיא עובדי אומה הדא כקריצתא [שפירן] עולימהא כסיהרא ובריךן זכוותהא כשמשא ואימתהא על כל יתבי ארעא כזמן דהליכו ארבעת טקסהא במדברא:

(11) אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל לראות הפרחה הגפן הנצו הרמונים: אמר מרי עלמא לבית מקדש תנין דאתבני על ידוי דכורש אשריתי שכינתי למחמי עובדין טבין דעמי ולמחמי אזלי פשן וסגן חכימהא דמתילן בגופנא ולביהון מלין עובדין טבין הא כרימונין:

(12) לא ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמי נדיב: וכד אתגלי קדם ייי דאינון עסיקין באוריתא אמר ייי במימריה לא אוסיף עוד למכיכינון ואף לא אעביד עמהון גמירא אלהין אמליך בנפשי לאיטבותהון ולשוואה יתהון גיותנין ברתיכי מלכין בגין זכוותא דצדיקי דרא דדמין בעובדיהון כאברהם אבוהון;

1 הנשקפה] C הנשקפה   שחר] C שחר   ברה] C ברה   2 עובדי]
L prm. כמה זוותנין   אומה הדא] C אומא דא ; L עמא הדא   בקריצתא]
L בקריצתא   [שפירן] C] ABEFL שפירין   עולימהא] E עולימהא   3 כסיהרא]
EF כסיהרן   ובריךן] CF ובריךן   כזמן] C בזמן   4 ארבעת] C ארבעה
טקסהא] F טקסהא   5 אגוז] E אגוז   הנחל] C הנחל ; EF הנחל
6 הנצו] BF הנצו   מרי] F prm. על   לבית] C לביתא   מקדש] C>
7 אזלי] B דכורש   דכורש] C דאתנבי   דאתבני] C תניינא   תנין]
8 בגופנא] CL לגפנא   חכימהא] CEFL חכימיא   L אילולי   ולביהון]
C ; L ולבלוביהון   מלין] C ; E מליאן   הא] B הא ; E הי ; F יהי ; L הד   ולבהון
9 נפשי] prm. C את   מרכבות] C מרכבות   עמי] C עמי
10 עסיקין] C ; צדיקין   אתגלי] BCEF אתגלי   וכד] L וכדו
11 גמירא] F למכינון ; E למכיכנון   למכיכינון]   L> עוד]   L ועסיקין
בנפשי] E אמליך   אמליך] L אלהן ; E אלהון ; C אלהין   אלהין] F גמירא
12 מלכין] FL לאוטבותהון ; C לאוטבתהון   לאיטבותהון] BEF בנפשאי
L לאברהם   כאברהם] F זכותא   זכוותא] C מלכין

CHAPTER VII

(1) שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים: תובי לותי כנשתא דישראל תובי לירושלם תובי לבית אולפן אוריתא תובי לקבלא מנבייא די מתנבאין בשום מימרא דייי ומא אתון נביי שקרא למטעי ית עמא דבירושלם בנבואתכון דאתון ממללין סטיא על ייי ולאחלא משרייתא דישראל ויהודה:

(2) מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן: אמר שלמה ברוח נבואה מן קיי כמה שפירין רגליהון דישראל כד סלקין לאתחזאה קיי תלת זמנין בשתא בסנדלין ומקרבין נדריהון ונדבתהון ובניהון נפקי ירכיהון יאיין כזהרין דקביעין על כלילא דקודשא דעבד בצלאל אומנא לאהרן כהנא:

2 כמחולת] כמחולת C; כמחלת EF   לותי] לות CEF   דישראל] >C
לבית] לות C   3 לקבלא] +נבואה L   די מתנבאין] דמתנבאין C;
דמתנבין E; דמתנבין F   בשום] בשום BC; בש[ו]ם EF   ומא] ומה L
4 אתון] מיבכון L   למטעי] למטעי CEF   ית] >L   5 סטיא] סטיא F;
סמין B   על ייי] על מימרא דיהוה L   ולאחלא] ולאחלא CEF   משרייתא]
משריתא C; משריתא E; משריתא F; משרית L   6 חמוקי] חמוקי B;
חמוקי EF   7 אומן] אמן B; אָמָן EF   שלמה] שלמה C + מלכה BCEF
שפירין] שפירן CEL   8 סלקין] סליקו C; סלקן L   בסנדלין] +דססגונא L
ומקרבין] ומקרבן F   נדריהון] prm. ית L   9. ונדבתהון] ונדבתהון CEF;
וית נדבתהון L   ובניהון] ובניהון C   יאיין] יאון L   כזהרין] כזהרין C;
כנוהרין L   דקביעין] דקביעין CFL; דקביעין E   10 אומנא] >C

(3) שררך אגן הסהר אל יחסר המזג בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים: וריש מתיבתיך דבזכותיה מתפרנסין כל עמא הי כמא דעוברא מתפרנים [מפורתיה] במעיא דאימיה בהיק באוריתא כאננא דסיהרא במיתיה לדכאה ולסאבא לזכאה ולחייבא ולא חסרין פתגמי אוריתא תדירא מפומיה הי כמא דלא חסרין [מי נהרא רבא] דנפיק מעדן ושבעין חכימין מסחרין יתיה כאידר סגלגל ואוצריהון מליא מן מעסר קודשא ונדריא ונדבתא דסיינו להון עזרא כהנא וזרבבל וישוע ונחמיה ומרדכי בלשן אנשי כנשתא רבתא דמתילן לורדין בגין דיהוי להון חילא למעסק באוריתא ייומם וליליא:

(4) שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה: תרין פריקיך דעתידין למפרקיך משיח בר דוד ומשיח בר אפרים דמין למשה ואהרן בני יוכבד דמתילו לתרין אורזילין תיומי טביא:

1 שרוך] שרוך B; שרוך C; שָׁרְרֵךְ EF הסהר] הסהר C; הַסַּהַר EF
המזג] המזג C; הַמָּזֶג EF סוגה] סוגה C; סוּגָה EF 2 מתיבתיך]
מתיבתיך CEF עמא] עלמא L דעוברא] דעברא C; דע[ין]ברא EF
מתפרנים] מתפרנס CL 3 מפורתיה BEF] מפרתיה C; מן פרתיה L;
> A במעיא] במעינא B; במעינא CEF; במעיינא L בהיק] בהין C
כאננא] כאוננא BL; באננא C; כאוננא EF במיתיה] במותיה E 5 מי
נהרא רבא CEF] מוי דנהרא רבא L; מנהרא AB דנפיק] תפיק C
6 יתיה] יתה B מליא] מלין B; מליא CEF; מליין L ונדריא] ונדרא EL
ונדבתא] ונדבתא B; ונדבתא E 7 דסיינו] דסנין EF וישוע] וישוע EF
ומרדכי] ומרדכי C אנשי] אנשא C 8 דיהוי] דיהון F; די יהי L
ייומם] יומם CE; ייומם F; יממ L וליליא] ולילי BC 9 עפרים] עפרים B;
עופרים C; עֳפָרִים EF תאומי] תאומי B (B* תאומי); תְאֳמֵי EF
צביה] צביה B; צְבִיָּה EF 10 ומשיח] ומשיחא C אפרים] אפרים E;
prm. יוסף F דמתילו] אמתילו C; דמתילן L 11 אורזילין] ארזילן C;
ארזילין E תיומי] תיומי C; תיומי EF

(5) צוארך כמגדל השן עיניך ברכות בחשבון על שער בת רבים אפך כמגדל הלבנון צופה פני דמשק: ואב בי דינא דדאין דינין חסין על עלמא לכפתא יתהון ולמנגד מן דאתחייב בדינא לנגדא כשלמה מלכא דעבד מגדלא דשן דפיל וכבש ית עמא בית יש׳ר ואהדר יתהון למרי עלמא ספרין מלין חוכמתא כפרקטנין דמיא וידעין למימני חושבני עוברי ומעברין שנין וקבעין רישי שנין ורישי ירחין בתרע בית סנהדרין רבא ורב בית בא לבית יהודה דמי לדוד מלכא דבנא מצדתא דציון דמתקרי מגדלא דלבנן דכל מן דיקום עלוהי יכיל למימני כל מגדלון דבדמשק:

(6) ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך [כ]ארגמן מלך אסור ברהטים: מלכא דאתמני עליך [לרישא צדיקא] כאליה נביא דקני קנאתיה וקטיל ית נביי שקרא בטורא דכרמלא ואתיב עמא בית ישראל לדחלתא דיי

1 השן] השן B (B* השן); השן EF 2 דמשק] דמשק C 3 בי] בית CEFL דינין] <C; דיניך L עלמא] עמא L לכפתא] לרפתא C מן] מן C; מאן EF 4 דשן] דשן F 5 ספרין] ספרין B; ספריך C; ספריך EF; ספרייך L מלין] מליין BL; מלן C; מלין EF חוכמתא] חכמתא EF כפרקטנין] כפרקטנין B; כפרקטנין C; כפרקטינין L דמיא] דמיא C למימני] <C עוברי] עי[בורי BC; עוברי EF; עיבורין L 6 וקבעין] וקובעין C שנין . . . ירחין] ~L שנין ורישי] <C רבא] רבא C בא] אבא EFL 7 דמי לדוד] דמלדוד C מצדתא] מצדתא F דלבנן] דלבנון EF 8 מן] מא BC יכיל] יכול F מגדלון] מגדלוון B; מגדלין C 9 כארגמן] כאתמן B; כארגמן EF מלך] ומלך C 10 עליך] עלך CEFL לרישא EF] לרישך C; לרישי AB; רישא L צדיקא BEFL] צדיקיא AC כאליה] כאליהו L דקני] די קני B; דקני C; דיקני EF קנאתיה] קנאתא למרי שמיא L וקטיל] וקטיל C; וקטל EFL 11 דכרמלא] דכרמל EFL עמא] prm. ית L

אלהיה ודלת עמא דאזלין ברישא מכא על דאינון מסכינין עתידין למלבש ארגוונא הי כמא דלבש דניאל בקרתא דבבל ומרדכי בשושן בגין זכוותא דאברהם דאמליך מן קדמת דנא למריה דעלמא ובצדקותא דיצחק דכפתיה אבוהי למיקריה ובחסידותיה דיעקב דקליף ברטיא ית חוטריא:

(7) מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים: אמר שלמה מלכא כמה יאיא אנת כנשתא דישראל בזמן דתסבולי עליך ית עול מלכותי בעידן דאנא מוכח יתיך ביסורין על חובך ואנת מקבלא יתהון ברחים ודמיין באנפיך כתפנוקין:

(8) זאת קומתך דמתה לתמר ושדיך לאשכולות: ובעידן דפרסין כהניא ידיהון ומברכין לאחיהון בית ישראל אצבעת ידיהון מתפרשן כלולבי דתמר

1 אלהיה] אלהיא L ודלת] ודלת C מכא] מכא C; נמיכא EF עתידין] עתידין E 2 ומרדכי] ומרדכי C בשושן] +הבירה C 3 דאברהם] דאברהם (?) C (evan.) דאמליך] דאמליך (?) C (evan.) קדמת] קדמת BE למריה דעלמא] למרי עלמא L ובצדקותא] ובצדקותא EF; ובצדקותא C (evan.) 4 למיקריה] למקריה C; למוקריה EF; למקרביה L; למעקדיה A (mg.) ובחסידותיה] ובחסידותיה C (evan.) ברטיא ית חוטריא] ית חוטריא (חטרא C) ברטיא CEF; על חוטריא ברהטיא L 5 נעמת] נעמת C אהבה] אהב[ה] C (evan.) בתענוגים] בתענוגים C; בתענגים EF שלמה מלכא] ~L 6 יאיא] יאי EF; יאה L אנת] את C; אנת EF דתסבולי] דתסבלין C עליך] עלך C עול] ניר CL מלכותי] מלכותי C 7 ביסורין] ביסורין C; באיסורין EF חובך] חובתיך CEF ואנת] ואת C; ואנת EF באנפיך] באנפין C 8 כתפנוקין] ותפנוקין CE; בתפנוקין F 9 לאשכולות] לאשכולות BC (?); לאשכלות EF ובעידן] ובעדנא C כהניא] כהנייך L; >C 10 ידיהון] +בצלו L אצבעת] אצבען C; דדמין ארבעת L מתפרשן] מתפרסין C; מתפרשין EFL כלולבי] כלולבי B; כלולבין C

Digitized by Google

וקומתהון כדקלא וקהליך קימין אפין באפין כלקביל כהניא ואפיהון כבישין לארעא כאתכלין דענבין: *

(9) אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו ויהיו נא שדיך כאשכולות הגפן וריח אפך כתפוחים: אמר ײ במימריה אסק ואנסייה § לדניאל ואחזי אי כהיל למקם בנסיונא הדין כמא דקם אברהם אבוהי דדמי ללולבא בעסרה נסין ובכין אנסינון לחנניה מישאל ועזריה אי כהלין למקם בנסיוניהון אפרוק בדיל זכוותהון לעמא בית ישראל דמתילין לאתכלין דענבין ושומהון דדניאל חנניה מישאל ועזריה אשתמע בכל ארעא וריחהון יהי נדיף כריח תפוחין דגינתא דעדן:

(10) וחכך כיין הטוב הולך דודי למישרים דובב שפתי ישנים: אמר דניאל וחברוהי קבלא נקביל עלנא גזירת מימרא דײ הי כמא דקביל עלוהי אברהם אבונן דמתיל לחמר עתיק ונהך באורחן דתקנן קדמוהי הי

* C explicit. § D incipit.

1 וקומתהון] וקומתהון F כדקלא] כדקלא EF; כדיקלא L וקהליך] וקהליך CL 2 כאתכלין] כאתכלין C; כאתכלא L 3 אחזה] אחזה BC (corr.); אחזה EF בסנסניו] בסנסניו BC; בסנסניו EF כאשכולות] כאשכלות B; כאשכלות E 4 כתפוחים] כתפוחים E; כתפוחים F ואנסייה] ואנספייה F ואחזי] ואחזי D 5 אי] אי BDEF כהיל] כהיל D למקם] למיקם L בנסיונא] בניסיתא D הדין] הדא DL אבוהי] > L ללולבא] ללולבא B; ללוליבא DEF 6 ובכין] + אנא D; > L אנסינון] ובחין אף אנא L לחנניה] לחנניה D אי] אי D למקם] למיקם L 7 ושומהון] ושומהון BD 8 וריחהון] וריחיהון EL יהי] יהא BDE נדיף] נדיף BF; נדיף E כריח] כריחא L 9 תפוחין] דתפוחין L 10 כיין] כיין BCD; כיין EF דודי] לדודי D; לדודי EF 11 דייי] > D 12 עלוהי] עליה L אבונן] אבונא DEF לחמר] לחמר D עתיק] חדת D ונהך] ונהי EF

כמא דאזלו אליהו ואלישע נביא דבזכותהון קמו מיתיא דדמין לגבר דמוך וכיחזקאל בר בוזי כהנא דבנבואת פומיה אתערו מיתיא דבבקעת דורא:

(11) אני לדודי ועלי תשוקתו: אמרת ירושלם בכל זמן דאנא מהלכא באורחתיה דמרי עלמא משרי שכינתיה בינאי ועלי מתויה ובעידן דאנא סטיא מן אורחתיה מסליק שכינתיה מני ומטלטיל יתי ביני עממיא ואינון שלטין בי כגבר דשולטניה באיתתיה:

(12) לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים: כד חבו עמא בית ישראל אגלי ייי יתהון לארעא דסעיר חקלא דאדום אמרת כנשתא דישר׳ בבעו מינך ריבון כל עלמיא קביל צלותי דאנא מצלי קדמך בקרוי גלותא ופלכי עממיא:

(13) * נשכימה לכרמים נראה אם פרחה הגפן פתח הסמדר הנצו

* C incipit.

1 דבזכותהון] דבזכותהון D   מיתיא] מיתיא D   דמוך] דמיך DE; דמיך F; דדמיך L   2 דבנבואת] דבנביאות D; דמנבואת L   מיתיא] מיתיא D; prm. דמכי L   דבבקעת] דבקעת EF; די בבקעת L   3 ירושלם] כנשתא דישראל EF   בכל] כל D   4 באורחתיה] באורח(ת)יה EF; באורחא L   משרי] + הוא E   בינאי] ביני FL   מתויה] מתויה EF; מתוויה L   ובעידן] וכען EF   5 סטיא] סטיא E; סטיא F   מני] בינאי E; מבינאי F; מביני L   ומטלטיל] ומטלטל EL   6 בי] > D   דשולטניה] דשליט F; דשלטיה F (mg. al. m.); דשלטיה E; דשליט L   באיתתיה] באינתתיה L   7 כד חבו עמא בית ישראל] כד תבו עמא בית ישר׳ ומרדו D   8 לארעא] בארע׳ DL   חקלא] חקלי L   דאדום] אדום L   9 מינך] מנך EF   עלמיא] עלמא EFL   מצלי] מצליא D; מצלא L   ופלכי] ופלכי D; ופלכי E; ובפילכי L   11 נראה] ונראה BC   פתח] פתח D (v. sub. al. m.); פתח EF   הסמדר] הסמדר D   הנצו] הציץ BC; הנצו D (v. s. al. m.); הנצו EF

הרמונים שם אתן את דודי לך: אמרין בית ישר׳ אלין לאלין נקדים בצפרא ונהך לבי כניסתא ולבי מדרשא ונבקר בספרי אוריתא ונחמי אי מטא זמן פורקנא לעמא בית ישראל דמתילין כנופנא לאתפרקא מן גלוותהון ונשאל לחכימיא האתגלי קיי זכוות צדיקיא דמלין כרמוניא ואי מטא קיצא למיסק לירוש למיתן שבח לאלה שמיא ולמקרב עלון ונכסת קודשין:

(14) הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך: וכד יהי רעוא מן קיי למפרק ית עמיה מן גלותא ואמר למלכא משיחא כבר שלים קיצא דגלותא חכות צדיקיא אתבסם קדמי כריח בוסמין וחכימי דריא קביען על תרעי מדרשיא עסיקין בפתגמי ספריא ובפתגמי אוריתא [כען קים] קביל מלכותא דגנזת לך:

1 בית] בני L 2 לבי] לבית FL כניסתא] כניסיא D; מדרשא C; כנשתא EFL ולבי] ולבית L מדרשא] כנישתא C בספרי] בספרי D; בספרא L אוריתא] דאוריתא L ונחמי] ונחזי C אי] ואי C 3 לעמא] ועמא D; דעמא L כנופנא] בנפנא CD; כנפנא F; לגופנא L מן] > L. גלוותהון] גלותהון EF; מגלותהון L 4 האתגלי] האתגלי B; אי אתגלי DL; אתגלי CEF זכוות] זכות CEF; זכותא L צדיקיא] דצדיקיא L דמלין] דמלין CD; דמתילן EF; דמליין L; + פיקודיא L כרמוניא] כרמונא DF; כרימנא L ואי] אי L 5 למיתן] + תמן DEFL לאלה שמיא] לאלהא דשמיא L ולמקרב] ולמקרב CEF; ולמקרב D 7 ויהי] יהא DEFL רעוא] רעוא D גלותא] גלותא E; גלותא F (גלותא corr.) ואמר] ואמר CDEF; יתאמר L 8 קיצא] קץ L דגלותא] גלותא L וחכות] חכות DL אתבסם] אתבסם B; אתבסים EF 9 בוסמין] בלסמן L דריא] דרא DEF קביען] קבען DL מדרשיא] מדרשיא C; בית מדרשיא D; מדרשא EFL עסיקין] עסיקין CD ספריא] ספריא C; ספריא F 10 ובפתגמי] ופתגמי L קביל] קביל CEF; קבל DL כען קים C] בענקין A; בענקים BD; כען קום EFL מלכותא] מלכותא CDEF דגנזת] דגנזת C; דגנסת D; דגנאת EF; די גנזית L

CHAPTER VIII

(1) מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך גם בח לא יבהו לי: ובההיא זמנא מתגלי מלכא משיחא לכנשתא דישראל יימרון בית יש׳ר איתא תהא לנא כאחא וניסק לירוש ונהי ינקין עימך טעמי אוריתא הי כמא יניק ינוקא בדדיא דאימיה וכל זמן [דהויתי] מטלטלא לברא מן ארעא כד הויתי דכירא ית שום אלהא רבא ומסרא נפשי על אלהותך אף [עמי] דארעא לא הוו מבזן לי:

(2) אנהגך אביאך אל בית אמי תלמדני אשקך מיין הרקח מעסים הרמונים: ארברינך מלכא אעלינך לבית מקדשי ותליף יתי למדחל מן

1 שדי] שדה D   אשקך] אֶשָׁקֶךְ D (v. subl. al. m.)   בח] B (eras.) >CDEF   2 יבהו] יְבַזֻו D (v. s. al. m.); יְבַזוּ EF   לי] +בך C   מתגלי] אתגלי L   לכנשתא] לכנשתא E   יימרון] דיימרון C; ויימרון ליה L   3 בית] בני DL   איתא] איהא CF; איהא E   תהא] תהי CF   לנא] עמנא L   כאחא] כאחא B; לאחא D; כאחא F; לאח L   טעמי] טעמי E   4 יניק] דיניק CD; דיניק EFL   ינוקא] יניקא C; ינוקא DEF; ינקא L   בדדיא] בדדיא BDEF; בחדיא L   וכל] דכל BCDEFL   דהויתי BCEFL] דהויתא A   מטלטלא] מטלטלא BEF; מטללא D   5 ארעא] ארעי L   הויתי] >D   שום] שום BCD; שנ[י]ם EF   ומסרא] ומסרא D; ומסירא L   על] ית D   6 אלהותך] אלהותיה CDL   אף] אוף D   עמי DEFL] עמא AB   דארעא] >C; אר׳ D; ארעא EFL   מבזן] מבזין L   7 אנהגך] אנהגך C; אֶנְהָגְךָ EF   אשקך] אשקך C; אַשְׁקְךָ D (v. sub. al. m.); אַשְׁקְךָ E; אֶשְׁקְךָ F   מיין] מיין BD; מִיַּן EF   8 הרמונים] רמוני BD; רמונים C; רִמֹּנָי EF   ארברינך] ארברינך BD; ארברינך C; ארברינך E; ארברינך F   מלכא] מל משי D; +משיחא L   אעלינך] אעילנך E; ואעילינך L   לבית] לבי D   ותליף] ותאליף D; ואליף EF; ותאלף L

קייי ולמהך באורחתיה ותמן נסעוד סעודתא דלויתן ונשתי חמר עתיק דאצטבע בענבוהי מן יומא דאתברי עלמא ומרימוני ופירי דאתעתדו לצדיקיא בגינתא דעדן:

(3) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני: אמרת כנשתא דישר׳ אנא בחירא מכל עממיא דאנא קשרא תפלין ביד סמלי ובדישי וקבעא מזוזתא בסטר ימינא דדשי דלתא לקביל תיקי דלית רשו למזיקיא לחבלא בי:

(4) השבעתי אתכם בנות ירושלם אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ: יימר מלכא משיחא משבענא עליכון עמא בית ישראל מא אתון מתגרן בעממי ארעא למיסק מן ירוש׳ ומא דין אתון מרדין בחילוותיה דגוג ומגוג אתעכבו פון זעיר עד דישתיצון עממיא דעלו לאנחא קרבא על ירוש׳ ובתר כין ידכר לכון מרי עלמא רחמי צדיקיא ויהי רעוא מן קדמוהי למפרקכון:

1 באורחתיה] באורחיה CDEF 2 דאצטבע] דאצטנע CDL; דאצטבע EF בענבוהי] בענבוהי EF דאתברי] דאברי C ומרימוני] ומרמוני BCD; ומרמוני EF ופירי] פירי L דאתעתדו] דאתעתדו D 4 לראשי] ראשי EF 5 בחירא] בחירתא CDEFL קשרא] קטרא L ובדישי] > D; ובראשי E וקבעא] וקביעא CEF; וקבעא D 6 בסטר] בסטרי DEF דלתא] תלתא CEF; תולתא L תיקי] תקי CD; תקא EF למזיקיא] למזיקא CDEFL לחבלא] > C בי] לי C 7 אם] מה C (C* אם) מה EF ואם] ואם B* ומה B corr.; ומה CD; ומה EF 8 שתחפץ] שתחפוץ D (v. sub. al. m.) יימר] יאמר L משבענא] משבע אנא EF; משביע אנא L עמא] עמי DL מא] + דין L 9 מתגרן] מתגרין L בעממי] בעמי DL למיסק] > C; למיפק L ירוש׳] גליתא L 10 אתעכבו] אתעכיבו L דישתיצון] דישתיצון C; דישיצון L לאנחא] לאנחא CDEF 10–11 על ירוש׳] לירושלם L 11 ידכר] ידכר CDEF; ידכיר L לכון] > Ct (habet C mg.) רחמי] רחמי BC; רחימי EF ויהי] ויהא DL 12 למפרקכון] למפקדהון C

(5) מי זאת עולה מן המדבר מתרפקת על דודה תחת התפוח עוררתיך שמה חבלתך אמך שמה חבלה יולדתך: אמר שלמה נביא כד ייחון מיתיא עתיד לאתבזעא טור משחא וכל מיתיא דישר׳ עתידין למיפק מן תחותוהי ואפלו צדיקיא דמיתו בגלותא עתידין למיתי בניח מן לרע לארעא ונפקין מן תחות טור משחא ורשיעיא דמיתו ואתקברו בארעא דישראל דעתידין למהוי ייחון הי כמא דרמי גבר אבנא באלא בבין יימרון כל דיירי ארעא מא היא זכותא דאומה הדא דסלקא מן ארעא רבוא ריבון כיומא דאתיחמת תחות טורא דסיני לקבלא אוריתא ובההיא שעתא עתידא ציון דהיא אמהון דישר׳ למילד ית בנהא וירושלם לקבלא ית גלוותהא:

1 עוררתיך] עוררתיך B (ʼ al. m.); עוֹרַרְתִּיךְ EF 2 חבלתך] חבלתך B
(v. al. m.); חבלתך C; חבלתך D; חִבְּלַתְךְ EF אמך] אמך B (v. al. m.);
אמך D; אִמֶּךְ EF חבלה] חבלה B (v. al. m.) יולדתך] יְלָדַתְךְ (A mg.
al. m.); יולדתך B; יולדתיך C; ילדתך D; יְלָדַתְךְ EF מיתיא]
מיתיא D לאתבזעא] לאתבזעא EF 3 עתיד] עתידין EF דישראל+
ואפלו] 4 L מתחותוהי מן תחותוהי] D עתידין עתידין] D מיתיא
בניח] L אורח+; D ארחא+ למיתי] D עתידין עתידין] DEF ואפלו
C מתחות מן תחות] 5 CDEFL מלרע מן לרע] L כוכיא; D בביא
>DL; CEF יהון ייחון] DL למהויהון למהוי] 6 L עתידין דעתידין]
דדמי] L רמיין; F רמין; E רמין; D דמיין+; C דמיאן; B דמין+ייחון]
E יאמרון יימרון] EF באילא; D באילה; C בקלעא באלא] EFL דרמי
L דעמא דאומה] EF זכותא; D זכותא זכותא] L הוא; D הוא היא] 7
כיומא] L רבבן; C רבון ריבון] C ריבו רבוא] L הדין הדא]
BDEF; דסלקת מן מדברא לארעא דישראל ומתפנקין על רחמי+כמא
L מרהא כיומא דאתיחמת] C דאתחתמת; DL דאתחמת; E דאתחממת;
F דאתחממת 8 לקבלא] L לקבל אוריתא] prm. L ית אמהון] L אימן
9 ית] +בני CDL גלוותהא] C גלותא; D גלותא; EF גלותא

Digitized by Google

(6) שימני כחותם על לבך כחותם על זרועיך כי עזה כמות אהבה קשה
בשאול קנאה רשפיה רשפי אש שלהבתיה: אמרין בני ישראל ביומא ההוא
לרבונהון בבעו מינך שוינן כגלף דעזקא על ליבך כגלף דעזקא על אדרעך
דלא נוסיף עוד למהוי גלין ארום תקיפא כמותא אהבת אלהותך וחסינא
כגיהנם קנאתא בעממיא מקנן לך ודבבו דנטרין לן דמין לגומרין דאישתא
דגהנם דבריתה ייי ביומא תנינא לברית עלמא לאוקדא בה פלחי פולחן
נוכראה:

(7) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אם
יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו: אמר * מרי עלמא לעמא
בית ישראל אילו מתכנשין כל עממיא דמתילין למוי דימא דהא אינון סגיאין
לא יכלין למטפי ית רחמי מניך ואן מתכנשין כל מלכי ארעא דמתילין

* D explicit.

1 כחותם] כחותם D (v. sub. al. m.); כחתם EF   על] > C   לבך]
לביך C; לבך D (v. sub. al. m.)   כחותם] כחותם D (v. sub. al. m.)
כמות] כמות D   2 שלהבתיה] שלהבתיה B; שלהבתיה CEF; שלהבתיה
D (v. sub. al. m.); שלהבתיה EF   בני] בית EF   3 שוינן] שוינן DF;
שוי יתן L   כגלף] כגלף C; כגילוף D; כגלוף EFL   דעזקא] דעזקתא C;
דעזקן DEF   ליבך כגלף דעזקא על] > C   כגלף] כגלוף D; כגלוף EFL
דעזקא] דעזקן B   4 נוסיף] נוסיף B; > C; ניסוף D; נוסף EF   גלין]
גלין C; גליין D; גליין EFL   5 כגיהנם] בגהנם CD   קנאתא] קניתא C
לך] לן   בעממיא] דעממיא BCDEFL   מקנן] מקנאין CDEF; מקנאן L
BDL   לן] > C; לך EF   לגומרין] לגמרין D   דאישתא] דאישא L
6 דבריתה] יתיה (C יתה) דברא CDEFL   לאוקדא בה] lacuna C; לאוקידא
בה] ביה L   פולחן] פולחנא L   8 יוכלו] lacuna C   9 יתן איש] lacuna C   בוז]
בח D   לעמא] לעמיה L   10 אילו] אלולא B; אלילי CEFL   10–11 דימא
... למוי] > C   10 דימא] דמיא EF   דהא אינון] דאינון L   11 למטפי]
למטפי EF   ואן] ואי L   מתכנשין] מתכנפין L   ארעא] prm. עממי EF

למי נהרא דנגדין בתוקף לא יכלין לשטפא יתך מן עלמא ואילו יהב גבר ית כל ממון ביתה למקני חכמתא בגלותא אנא מהדר ליה כפל לעלמא דאתי וכל בזתא דיבזון משריתא דגג יהא דיליה:

(8) אחות לנו קטנה ושדים אין לה מה נעשה לאחותנו ביום שידבר בה: בעידנא ההוא יימרון מלאכיא אלין לאלין אומה חדא אית לנא בארעא [וקלילן] זכוותהא ומלכין * ושלטונין לית לה למיפק לאגחא קרבא עם משרית גג מא נעביד לאחתנא ביומא דעתידין אומיא למיסק עלה לקרבא:

(9) אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה דלת ארז: אמר מיכאל רבהון דישראל אן היא מתעתדא באושא ביני עממיא ויהבא כספהא למקני ייחוד שמיה דמרי עלמא נהא אנא ואתון עם ספריהון סחרין לה כנדביכין דכסף דלית רשו לאחלא למשלט בכספא

* C explicit.

1 דנגרין] דנגרא L לסטחי] לסחחי C מן עלמא] מעלמא L ואילו] ואלולו CEFL יהב] יהיב L 2 ית] > L ממון] ממן CEF חכמתא] חכמתא E 3 לעלמא] לעמא C (evan.) דיבזון] דבזו CEF משריתא] משריתא C; משריתא EF; מן משיריתיה L יהא] יהי CL 4 אחות] אחות B; אחות EF 5 בעידנא] prm. אם E; בעדן F ההוא] ההיא L מלאכיא] מלאכי שמיא L לנא] לן CEFL 6 וקלילן BCEFL] וקלילין A לית] אית EF לאגחא] לאגחא EF 7 משרית] משיריתיה L גג] דגג L דעתידין] דמלילו L עלה] עלוהא EF 9, 10 דלת] לוח B; לוח EF 10 ארז] ארז B; ארז EF אמר] יימר EFL אן] אם L מתעתדא] מתעתרא BEFL באושא] כאושא L 11 כספהא] כספא L ייחוד] > EF נהא] נהי L 12 כנדביכין] כנרביכין EF דכסף] דכספא L ורשו] + דלית רשו בה היכמה למישלם לעממיא L לאחלא] לאחלא EF

ואפלו היא מסכינא מן פקודיא נבעי רחמין עלה קדם יְיָ וידכר לה זכות
אוריתא דעסיקו בה ינקיא דכתיבין על לוחא דליבא ומתעתרא לקביל אומיא
כארעא:

(10) אני חומה ושדי כמגדלות אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום: מתיבא
כנשתא דישר׳ ואמרא אנא תקיפא בפתגמי אוריתא כשורא ובני חסינין
כמגדלא ובההוא זמנא תהא כנשתא דישר׳ משכחא רחמין בעיני מרהא
ויהון שאלין בשלמהא כל דיירי ארעא:

(11) כרם היה לשלמה בבעל המון נתן את הכרם לנוטרים איש יביא
בפריו אלף כסף: אומה חדא סליקת בעדביה דמרי עלמא דשלמא [עימיה]
דהיא מתילא לכרמא אותיב יתה [בירושלם ומסר יתה] ביד מלכיא דבית
דוד דיהון נטרין יתה הי כמא דאריסא נטר לכרמיה ובתר דמית שלמה
מלכא דישר׳ אשתארת בידוי דרחבעם בריה אתא ירבעם בר נבט ופליג
[עמיה] ודבר מן ידויה עסר שבטין על מימר פומיה דאחייה דמן שילו
דהוא נברא רבא:

(12) כרמי שלי לפני האלף לך שלמה ומאתים לנטרים את פריו:

1 ואפלו] ואפלו EF   היא מסכינא] אי מסכינא היא L   עלה] עלהא L
2 דעסיקו] דעסיקין EF; דעסקן L   בה] ביה L   וידכר] וידכר EF
דכתיבין] דכתיבא L   לקביל] לקביל EF   6 ובההוא] ובההיא L   תהא]
תהי L   7 בשלמהא] בשלמא L   8 לנוטרים] לנ׳ EF   9 בפריו]
פריו C; בְּפִרְיוֹ EF   חדא] חדא B   בעדביה] בעידביה L   ע[י]מיה BEFL]
עימה A   10 ו]מסר יתה בירושלם EFL] > AB   11 יתה] יתהא EF
כמא] הי כמא EF   דאריסא] דאריסא F   נטר] נטיר L   לכרמיה]
לכרמא L   ובתר] בתר L   12 אשתארת] אשתארא BE; אשתארא F
ופליג] ופלג BEF   13 עמיה EFL] עליה AB; + מלכותא L   עסר]
עשר E; עסר F   שילו] שילה L   15 לפני] לפני B; לְפָנָי EF

כד שמע שלמה מלכא דישר׳ נבואתיה דאחייה דמן שילו בעא למקטליה וערק אחייה ואזל למצרים מן קדם שלמה בההיא שעתא אתאמר בנבואת לשלמה למהוי שליט בעסר שבטין כל יומוהי ובתר מותיה יהי שליט בהון ירבעם בר נבט ותרין שבטין יהודה ובנימין ישלוט בהון רחבעם בר שלמה:

(13) היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעיני: אמר שלמה נבייא בסוף נבואתיה עתיד מרי עלמא דיימר לכנשתא דישראל דמתילא לגינתא קלילא בינֵי אומיא ויתבא בבי מדרשא עם חברי סנהדרין ושאר עמא דמתילין לקל ריש מתיבתא ואלפין מן פומיה פתגמי אוריתא אשמעיני קל מלייך בעידן דאת יתבא לזכאה ולדכאה ואיהי מסכים לכל מה דאת עבדא:

(14) ברח דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים על הרי בשמים: בההיא שעתא יימרון סבי ישראל ערוק לך רחימי מרי עלמא מארעא הדא מסאבתא ותשרי שכינתך בשמי מרומא ובעידן עקתן דאנחנא מצלן קדמך תהי דמי לטביא דבעידן דדמיך עינא חדא קמיץ ועינא חדא פתיח או

1 שילו] שילה L   2 ואזל למצרים מן קדם שלמה] ~L   3 לשלמה] למלכא שלמה L   למהוי] + איהו L   בעסר] בעשר E; בעסר F   יהי] יהא E   4 ירבעם . . . ישלוט] > EF   ישלוט] יהי שליט L   7 נבייא] > L   עתיד] עתיד E   דיימר] למימר L   דישראל] + את בסוף יומיא כנישתא דישראל L   8 ויתבא] ויתיבא L   בבי] לבי EF; בבית L   9 דמתילין] דציתין EF; דצייתין L   פתגמי] פתגמיה L   אוריתא אשמעיני] ~L   אשמעיני] אשמיעיני EF   10 מלייך] מליך EF   ולדכאה] ולחייבא EFL   11 עברא] עבדת L   12 לך] לך B; לך EF   13 ישראל] כנישתא דישראל L   14 מסאבתא] מסאבא L   ותשרי] ותשרי EF; ותישרי L   עקתן] עתקין EF; עקתין L   מצלן] מצלין L   15 דדמיך] דמיך E; דדמ F (corr.)   קמיץ] קמיץ F   פתיח] prm. יהי L

Digitized by Google

כאורזילא דאילא דבעידן דעריק מסתכל בתריה כין את תהי משנח בן
ומסתכל בצערן ובסינופן משמי מרומא עד [זמן] דתרעי ותפרוק יתן על
טוריא דירוש ותמן יסקון כהניא קדמך קטורת בוסמין:

1 כאורזילא] כארזילא EF   דאילא] דאזלא EF   דעריק] דעריק EF
את] אנת L   תהי] תהא L   2 זמן EFL] > AB   דתרעי] דתתרעי BF ;
דתיתרעי E ; בן] + די תתרעי L   יתן] + ותעיל L   3 טוריא] טורא EFL
יסקון] יסקון B   בוסמין] בוסמנין L

Digitized by Google

PRINTED IN ENGLAND
AT THE OXFORD UNIVERSITY PRESS
BY FREDERICK HALL

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

JUN 01 1993

SEP 11 1995

Digitized by Google

3 2044 029 854 825

Digitized by Google

Digitized by Google